የሕገ መንግስት ኮሚሽን

ከ1ኛ እስከ 50ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ
ጥራዝ አንድ

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ፌዴሬሽን
ምክር ቤት መረጃ ክፍል

ከየካቲት 17 ቀን 1985 ዓ.ም እስከ
ጥቅምት 15 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ

የሕገ መንግስት ኮሚሽን
ከ1ኛ እስከ 50ኛ መደበኛ ስብሰባ
ቃለ ጉባኤ

ጥራዝ 1

ከየካቲት 17 ቀን 1985 ዓ.ም እስከ
ጥቅምት 15 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ

የሕገ መንግስት ኮሚሽን መደበኛ
ስብሰባ ቃለ ጉባኤ
ማውጫ

ተራ. ቁ	ርዕስ	ገጽ
1	1ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለጉባኤ	1-6
2	2ኛ » » »	7-12
3	3ኛ » » »	13-17
4	4ኛ » » »	18-23
5	5ኛ » » »	24-27
6	6ኛ » » »	28-33
7	7ኛ » » »	34-38
8	8ኛ » » »	39-44
9	9ኛ » » »	45-50
10	10ኛ » » »	51-55
11	11ኛ » » »	56-60
12	12ኛ » » »	61-65
13	13ኛ » » »	66-70
14	14ኛ » » »	71-76
15	15ኛ » » »	77-80
16	16ኛ » » »	81-83
17	17ኛ » » »	84-88
18	18ኛ » » »	89-93
19	19ኛ » » »	94-98
20	20ኛ » » »	99-101
21	21ኛ » » »	102-106
22	22ኛ » » »	107-111
23	23ኛ » » »	112-118

ተራ. ቁ	ርዕስ			ገጽ
24	24ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለጉባኤ			119-122
25	25ኛ »	»	»	123-129
26	26ኛ »	»	»	130-135
27	27ኛ »	»	»	136-139
28	28ኛ »	»	»	140-143
29	29ኛ »	»	»	144-146
30	30ኛ »	»	»	147-150
31	31ኛ »	»	»	151-155
32	32ኛ »	»	»	156-158
33	33ኛ »	»	»	159-161
34	34ኛ »	»	»	162-164
35	35ኛ »	»	»	165-168
36	36ኛ »	»	»	169-171
37	37ኛ »	»	»	172-174
38	38ኛ »	»	»	175-179
39	39ኛ »	»	»	180-183
40	40ኛ »	»	»	184-189
41	41ኛ »	»	»	190-194
42	42ኛ »	»	»	195-198
43	43ኛ »	»	»	199-202
44	44ኛ »	»	»	203-206
45	45ኛ »	»	»	207-213
46	46ኛ »	»	»	214-218
47	47ኛ »	»	»	219-224
48	48ኛ »	»	»	225-230
49	49ኛ »	»	»	231-235

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን መደበኛ ስብሰባ ቃለ ጉባዔ

ከ1ኛ እስከ 50ኛ መደበኛ ስብሰባ

(ከየካቲት 17 ቀን 1985 ዓ.ም. እስከ
ጥቅምት 15 ቀን 1986 ዓ.ም.)

000001

ቤተ መጻሕፍት
LIBRARY

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን መደበኛ ስብሰባ ቃለ ጉባዔ

ከ1ኛ እስከ 50ኛ መደበኛ ስብሰባ

(ከየካቲት 17 ቀን 1985 ዓ.ም እስከ
ጥቅምት 15 ቀን 1986 ዓ.ም.)

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 1ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000002

የካቲት 17/ 1985 ዓ.ም

አዲስ አበባ፤

<u>የሕገ መንግሥት ኮሚሽን መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

000003

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... አርብ የካቲት 17/1985 ዓ.ም

የስብሰባው ሰዓት .... ከጥዋቱ 4:00_ 7:05

<u>በስብሰባ ላይ የተገኙ</u>

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ ኃቱር .... አባል
4. አቶ አበርሃም ገብረመስቀል .... "
5. " አብዱላዚዝ አህመድ .... "
6. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
7. አቶ አበራ ጃረኘ .... "
8. " ታዬ አፅቀስላሴ .... "
9. " ቃሲም መሐመድ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " የማነ በርሄ .... "
12. " ተስፋዬ ሳሚ .... "
13. " ናርዶስ ለማ .... "
14. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
15. " ያሬድ በርሄ .... "
16. " ጌታቸው ዘቄ .... "
17. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
18. አቶ ገብረአማኑኤል ተካ .... "
19. ወ/ሮ መርያም ፋራሀ .... "
20. " ገነት ይልማ .... "
21. " አፀደወይን ተክሌ .... "

<u>በስብሰባ ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " ተሾመ ገብረማርያም .... አባል
3. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
4. ዶ/ር ሰዩም ገብረሥላሴ .... "

የካቲት 17 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የኢትዮጵያ ሕገ መንግሥት አር-ቃቂ ኮሚሽን 1ኛ ጉባኤ በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን በእለቱም በተለያዩ ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል::

በቀዳሚነት የኮሚሽኑ ሊቀመንበር የእለቱ ውይይት ኮሚሽኑ ሊከተለው የሚገባውን የሥራ ዘዴ፣ ኃላፊነቶችና ግዴታዎችን እንዴት ሊወጣ እንደሚችል መነጋገር ተገቢ መሆኑን ለጉባኤው አሳስበው፣ ኮሚሽኑ የመደበኛ ስብሰባ ቀናትን ለአብዛኛው አባላት በሚያመች ሁኔታ ለመወሰን እንዲቻል አባላት የየራሳቸውን ሃሳብ እንዲገልጹ ጠይቀዋል::

መደበኛ የስብሰባ ቀናትን ለመወሰን እንዲቻል ከአባላት የተለያዩ ሃሳብ ቀር-ቧል:: በዚህም መሠረት ስብሰባዎቹ ሰኞ እና አርብ ቀን ቢደረጉ ለአባላት በስብ-ሰባ የተነሱ ጉዳዮችን ለማገናዘብና ሰነዶችን ለማንበብ ጊዜ ስለሚሰጥ አስፈላጊ ሆኖም ከተገኘ ቀዳሚንም ጨምሮ ለመስራት ሥራዎችን ማቀላጠፍ እንደሚቻል ሃሳብ ሲቀ-ርብ በሌላ በኩል የኮሚሽኑ አባላት አብዛኞቹ የመንግሥት ሠራተኞች እንደመሆናቸው የኮሚሽኑን ሥራ የመንግስትን የሥራ ሰዓት በማይነካ ሁኔታ ለስራ የሚቸሩበት አ-ጣሚ የተሻለ እንደሚሆን ቀዳሚ ቀን ለተባለው ደግሞ በኮሚሽኑ ሥር የሚቋቋሙ ልዩ ልዩ ኮሚቴዎች ሥራቸውን በአብዛኛው ከኮሚሽኑ መደበኛ የስብሰባ ሰዓት ውጭ መሆን ስላለበት ቀዳሚ ለዚሁ ሁኔታ ነፃ ቢሆን እንደሚሻል የሚሉና ሌሎችም የተለያዩ ሃሳቦች ቀርበው ውይይት ከተደረገባቸው በኋላ የጥበቃና ሥራ ላይ ቸው የኮሚሽኑ አባ-ላት ከሥራቸው ጋር አመቺ ሁኔታ ለመፍጠር ኮሚሽኑ የጠዋት ፕሮግራም ሲኖረው ከአራት ሰዓት በፊት ስብሰባ እንደማያደርግ ስምምነት ተደርሶ ሰኞ [illegible]_ 7:30 ሰዓት እና አርብ ከቀኑ 7:30_11:30 ሰዓት ሁኔታዎች እስከስተካከሉ ለጊዜው በቋሚ የስብሰባ ጊዜነት ፀድቋል::

በማስከተልም የኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአዋጅ ቁጥር 24/1984 በሕገ መንግ-ሥት ኮሚሽን ማቋቋሚያ አዋጅ የተመለከቱትን መብቶችና ግዴታዎች እንዴት በሥራ ላይ ማዋል እንደሚቻል አባላት የየበኩላቸውን ሃሳብ እንዲያቀርቡ ጠይቀው የኮሚ-ሽኑ ሥራ ስራ አስፈጻሚ ኮሚቴ እንዴት መቋቋም እንዳለበት የኮሚሽኑን የስብሰባ ስርዓት የሚያመለክት በጣም የበዛ ሳይሆን በመተባበርና በመቀራረብ ሥራዎችን መስ-ራት የሚያስችል ደንብ እንደሚያስፈልግ አሳስበዋል::

ከዚህ በተጨማሪ የኮሚሽኑ ፀሐፊ አቶ ዳዊት ዮሐንስ በሽግግር ወቅት ቻርተር ላይ የተደነገገው 'አዲሱ ሕገ መንግሥት ሕጋዊ አካል መሆኑን በአዋጅ ቁጥር 24/1984 መጽደቁን ኮሚሽኑ ተጠሪነቱ ለተወካዮች ምክር ቤት መሆኑን እና በውስጠም ያሉት [illegible] ምርጫ [illegible] ያሉቸው አካላት እንደመሆናቸው መጠን

...///

ሊያዉቁት እንደሚገባ ገለፀዉ በኮሚሽኑ ሥር ሊቋቋሙ የሚችሉት ኮሚቴዎች የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ፣ የአለም አቀፍ ግንኙነት ኮሚቴ፣ የሕግ ኮሚቴ በሀገር ዉስጥ የሚገኙትን ሕዝቦች የሚያስተባብር የሕዝብ ግንኙነት ኮሚቴ መሆናቸውን፣ የነዚህም ለየ ለየ ኮሚቴዎች መቋቋም ለኮሚሽኑ ሥራ መፋጠን እንደሚረዳ ገልፀዋል::

ቀጥሎም ሊቀመንበሩ ወደ ዋናዉ የኮሚሽኑ ሥራ ከመግባቱ አስቀድሞ አባላቱ በሕገ መንግሥት አደረጃጀት ሃሳብ ላይ ተወያይተዉ አንድ ስምምነት ላይ መድረስ እንደሚገባቸዉ፣ ወደፊት የሚዘረጋዉ ሕገ መንግስት ፌዴራሳዊ አወቃቀርን የተከተለ መሆኑን፣ በዚህም መሠረት የማዕከላዊና የሌሎች ክልሎችን የስልጣን አከፋፈል እንዴት እንደሆነ ማየት እንደሚያስፈልግ አስገንዝበዋል::

በማስከተልም ኮሚሽኑ ሕገ መንግሥት አርቃቂ አካል እንደመሆኑ ስለ ሕገመንግስት ምንነት ግንዛቤ መጨበጥ እንደሚገባዉ፣ በተለያየ ደረጃ የሚቋቋሙ የመንግስት አወቃቀር ፌዴራሳዊ ስለሆነ ከዚህ ጋር መሄድ የሚችል ሕገ መንግሥት እንዴት ሊረቀቅ እንደሚችል የኮሚሽኑ አባላት በዚህና በመሳሰሉት ላይ በጥልቀት መወያየት እንደሚገባቸዉ ከተለያዩ አባላት ሀሳብ ተሰንዝሯል:: ከዚህም በተጨማሪ ኮሚሽኑ የሚያወጣዉ ረቂቅ ለተወካዮች ምክር ቤት ቀርቦ ከፀደቀ በኋላ ለሕገ መንግሥት ጉባኤ እንደሚቀርብ ተብራርቷል::

በማስከተልም የዉይይቱን ፈር ለማስያዝ እንዲረዳ ካለዉ የጊዜ እጥረት አኳያ የተነሱትን ሁሉ ሀሳቦች በአንዴ ማስተናገዱ ስለማያስችል ለእለቱ በኮሚሽኑ ስር የሚቋቋሙ ሥራ አስፈፃሚ ኮሚቴ እንዴት መዋቀር እንዳለበት ቢታይና ጉባኤዉ በዚሁ ላይ የተከረተ አቅጣጫ ቢያደርግ የተሻለ እንደሚሆን ሃሳብ ቀርቦ ከሻይ እረፍት በኋላ በዚሁ መሠረት ዉይይቱ እንደሚቀጥል ስምምነት ላይ ተደርሶ ጉባኤዉ 5:40 ሰዓት ሲሆን ለሻይ አርፏል::

ከእረፍት በኋላ ጉባኤዉ ዉይይቱን በመቀጠል ስለ ኮሚሽኑ የስብሰባ ሥነ ሥርዓት ረቂቅ ቢቀርብና በአባላቱ ማስተካከያ ተሰጥቶበት ሊፀድቅ እንደሚችል ተገልጾ ዋናዉ አትኩሮች የኮሚሽኑን ሥራ አስፈጻሚ አካል እንዴት መዋቀር እንዳለበት ሀሳብ እንዲሰጥበት ተጠይቆ በአንቀጽ 10 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት የኮሚሽኑ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ከጉባኤዉ አባላት መካከል የሚመረጡ አሥራ አንድ /11/ አባላት እንደሚኖሩት ተገልጾ ይህ አሁን ሊቀመንበሩ፣ ምክትል ሊቀመንበ, ፉና ፀሐፊዉን ጨምሮ በመሆኑ ጉባኤዉ ተጨማሪ መምረጥ የሚገባዉ ስምንት/ 8/ አባላትን ብቻ እንደሆነ ተብራርቷል::

የሚቋቋመዉ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ የሚያቅፋቸዉ አባላት እንዴት ሊቀርብ እንደሚችልና ከየትኛዉ ክፍል ሊሆን እንደሚችል ቤቱ ረዘም ያለ የሐሳብ መለዋወጥ አድርገዋል:: በዚሁ መሠረት የኮሚቴዉ አባላት ዉክልና ያላቸዉን የፖለቲካ

.../////

ድርጅቶች ያቀፈ ቢሆን የተሻለ እንደሚሆን ሐሳብ ቀርቦ ቀደም ብሎ በስተ የኮሚቴው አባላት ይህንን ጥያቄ ሊያጤኑ ስለሚችሉ ከተለያዩ የሲቪል ሙከለና ካሳቸው ክፍሎች ቢሆን እንደሚሻል ይኸውም የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎችን ስለሚያቅፍ የተሻለ - ሙከለና ሊኖረው እንደሚችል በሌላ በኩል ተመልክቷል:: በሌላ በኩል በምክር ቤት የተወከሉ አባላት በሚቋቋሙ ኮሚቴ ውስጥ በቂ ቦታ ስላላቸው ከምክር ቤቱ ውጭ የሆኑት አባል ቢጣቸው የሚል ሀሳብም ቀርቧል::

በሌላም በኩል ከሲቪል መስሪያ ቤት የመጡ የኮሚሽኑ አባላት የሚያገፀባርቁት የመጡበት መስሪያ ቤት ብቻ ስለሚሆን በሀገሪቱ የኢኮኖሚና የፖሊቲካ መስመር ሰፋ ያለ ጥና የሚጠቅሙት የፖሊቲካ ድርጅቶች ተወካዮች ስለሆኑ አብዛኛውን በአባልነት ቢገቡ ቶ·ጥልቃም ሊሆን እንደሚችልም ከቤቱ ሀሳብ ተሰንዝሯል::

• በመጨረሻም የኮሚሽኑ ሊቆገበር ከቤቱ የቀረቡ የተለያዩ ሃሳብ መሆኑንም ይህም ሊታረቅ የሚችልበት መንገድ መቀየስ እንደሚያስፈልግ:: ለዚህም መፍትሄ - ሊሆን የሚችለው ኖሚኔሽን ኮሚቴ መቋቋም እንዳለበትና የሁሉንም የኮሚሽኑን አባላት ሃሳብ ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት አጥንቶ ለኮሚሽኑ ቢያቀርብ እንደሚሻል ሀሳብ አቅርበዋል ለአሰራርም እንዲረዳ እያንዳንዱ አባል ለጉዳዩ ትኩረት እንዲሰጥበት አሳስበዋል:: ከቀኑ ሰባት ሰዓት ከአምስት ደቂቃ የቀኑ ስብሰባ ተጠናቋል::

000007

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 2ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የካቲት 19 ቀን 1985 ዓ.ም

አዲስ አበባ፣

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 2ተኛ መደበኛ ስብሰባ 000008

ቃለ ጉባኤ

የስብሰባው ቦታ .... የሕገ መንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... አርብ የካቲት 19/1985 ዓ.ም
የስብሰባው ሰዓት........................ ከሰዓት በኋላ 7:30_11:30

በስብሰባ ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ጣይቱ ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አ ቱር .... አባል
4. አቶ አብር ሃም ገብረመስ ቀል .... "
5. " አብዱላዚዝ አህመድ .... "
6. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
7. አቶ አበራ ማረኝ .... "
8. " ታዬ አፀ ቀስላሴ .... "
9. " ቃሲም መሐመድ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " የማ ነ በር ሄ .... "
12. " ተስፋ ዬ ሶሚ .... "
13. " ማር ቆስ ወልደሰንበት .... "
14. " ያሬድ በር ሄ .... "
15. " ጌታቸው ዘ ቂ .... "
16. ወ/ሮ ከበደች አርዓ ቸው .... "
17. " ገነት ይለማ .... "
18. " አፀደወይን ተክሌ .... "
19. ሼክ ቱር አ ቴነሽ ዳምጠው .... "
20. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ናርዶስ ለማ .... አባል
2. " መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
3. ዶ/ር ሥዩም ገብረስላሴ .... አባል

የካቲት 19 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የኢትዮጵያ ሕገ መንግሥት ኮሚ ን 2ኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚቴው ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን፣ አለቱም ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ:—

1ኛ/ የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጠቅላላ ጉባኤ የስብሰባ ሥነ ሥርዓት ደንብ ተወያይቶ ማጽደቅ

2ኛ/ የኮሚሽኑን የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አንዴት መመረጥ አንዳለበት ተወያይቶ ምርጫውን ማካሄድ

3ኛ/ ኮሚሽኑ በተሰጠው መብትና ኃላፊነት መሠረት ሥራውን ለማከናወን መቋቋም ያለባቸው ኮሚቴዎች ምን ምን መሆን አንዳለባቸው ተወያይቶ መወሰን የሚል ሲሆን:—

በመጀመሪያ የኮሚሽኑ ሊቀመንበር የጉባኤው አባላት አስር ደቂቃ ወስደው የኮሚሽኑን ጠቅላላ ጉባዔ የስብሰባ ሥነ ሥርዓት ደንብ በሚመለከት የቀረበውን ሰነዱ ተመልክተው አስተያየት ካለ አንዲቀርቡ ጠይቀዋል::

በዚህም መሠረት በአንዱ በኩል የቀረበው ረቂቅ በጥናት የተሰራ መሆኑን እና ይበልጥ በሂደት አንዳንዱ በሥራ አፈጻጸም ረገድ የሚያስቸግሩ ሁኔታዎች ሲፈጠሩ ማረሚያ መስጠት እንደሚቻልና ለጊዜው የቀረበው ረቂቅ ጉዳ ያለ አከራካሪ ነጥብ እንደሌለው ሲገለጽ በሌላ በኩል ከቤቱ ለቀረበው ረቂቅ ላይ የተለያዩ የማሻሻያ ሀሳቦች ተሰንዝረዋል::

በመጀመሪያ የተሰነዘረው ማሻሻያ በአንቀጽ 6 ንዑስ አንቀጽ 2 ውስጥ "ተቃዋሚ" የሚለው ቃል አድምታ የሚያስከትለው ስላለሆነ ሊቀየር የሚል ሲሆን የድንቋ አስኳሉ አስፈላጊ ከሆነ መቀየር እንደሚቻል ተገልጿል:: በአንቀጽ 7 ንዑስ አንቀጽ 2 "የማሻሻያ ሀሳቡ የቀረበው የመጀመሪያ ሀሳብ አካል ሆኖ ሊቆጠር የሚችለው የመጀመሪያው የውሳኔ ሀሳብ አቀራቢ ሲቀበለው ብቻ ነው" :: በሚለው ላይ አንዱ ሰው የተሻለ ማሻሻያ ሀሳብ አስካቀረበ ድረስና ጉባኤው እስከተቀበለው ድረስ እንዲፀድቅ ቢደረግስ? የሚል ቀደም ብሉ በቀረበ ረቂቅ ሀሳብ ንዑስ አካል ላይ የቀረበውን ሌላ ማሻሻያ የመጀመሪያው አርቃቂ ካልተቀበለው ንዑስ ማሻሻያው - ድምጽ እንደሚሰጥበት ተብራርቷል:: በሌላ በኩል በረቂቅ ደንብ መጨረሻ ላይ "የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጉባኤ" በሚል የቀረበውን የሕገ መንግስት አርቃቂ ኮሚሽን" በሚል ቢተካ የሚል ሀሳብ ቀርቦ የኮሚሽኑ መጠሪያ በማቋቋሚያ አዋጁ 24/84 ላይ የተመለከተው ሲሆን እንደሚሻል ውሳኔ ተሰጥቷል::

በአንዱ ረቂቅ ሰነዱ ንዑስ ሀሳብ ላይ ማሻሻያ ማቅረብ እንደሚቻል ቢታወቅም አንዱ አባል የተለየ ሀሳብ ቢያቀርብ በሪከርዱ እንዲያዝበት የሚያስችል ሁኔታ ቢኖር ለአሰራር ጠቀሜታ እንደሚሆን ሀሳብ ቀርቦ ይበልጥ በቃለ ጉባኤ እንደሚሰፍር ተገልጿል በሌላ በኩል በአንቀጽ 12 ንዑስ አንቀጽ 3 እና 4 የሰፈረው "በምሥጢር ድምፅ" የሚሰጠበት ሁኔታን እና ድምጽ ከተሰጠ በኋላ አባላት ድምጽ የሰጡበትን ምክንያት በጽሑፍ ወይም በቃል ማብራሪያ እንዲሰጡ በተለ የሰፈረው እንዲብራራ

ተጠሪ የምሥጢር ድምጽ አሰጣጡን በሚመለከት በተለይ አንዳንድ ኮሚቴዎች በግልጽ ድምጽ መስጠት አስፈላጊ የማይሆንበት ሁኔታ ካጋጠመ በምሥጢር ድምጽ መስጠት እንደአማራጭ ሊጠቀም እንደሚችል ለሚመለከት ሲሆን ይህም በሥራ ሂደት ሊታይ የሚችል ስለሆነ እንደማያከራክር፤ በሌላ በኩል ድምጽ ከተሰጠ በኋላ ወይም ድምጽ ተቆጥሮ ከተደረገ በኋላ አባላት ማብራሪያ መስጠት እንደሚችሉ የተመለከተው አንዳንድ ሰው ምክንያቱን የመግለጽ መብት እንዳለው ለማሳየት እና ይህንኑ መብቱን ለመጠበቅ የሰፈረው መሆኑ ተገልጿል::

አንቀጽ 13 ላይ ከጉባኤው አባላት 2/3ኛ የሚሆኑት ከጠየቁ ቀደም ብሎ የተወሰነ ጉዳይ ሊለወጥ እንደሚችል የሚያመለክተው ድንጋጌ ችግር ሊያመጣ አይችልም ወይ? የሚል ሀሳብ ተሰንዝሮ ማብራሪያ ተሰጥቶበታል:: ይኸውም በአንድ ጉዳይ ላይ ሪፖርት ሲቀርብ የማይናገሩት ማሻሻያ ሀሳብ ተለይቶ መታየት እንዳለበት፤ በዚህም መሠረት የማይናገሩት ሀሳብ በአሰራር ላይ ጠቃሚነታ ሊኖረው ስለሚችል ግንዛቤ ውስጥ መግባት ያለበት ጉዳይ መሆኑን የውሳኔ ማሻሻል ወይም የውሣኔ ለውጥ በሚመለከት ግን የጉባኤው 2/3ኛ አባላት ካልደገፈው እንደማይደረግ በረቂቁ ላይ በግልጽ መቀመጡ ተገልጿል::

ከዚሁ ደንብ እና የጥናት አሰራር ጋር በየቀኑ ወደሌሎች ጉዳዮች ከመግባት በፊት የሚቀርቡ ቃለ ጉባኤ አስቀድሞ ፀድቆ በቴፕ ተቀርጾ ለሚቀርቡ ክፍለ ጊዜ ሊኖረን ይችላል የሚል ሀሳብ ተነስቶ፤ በየጉባኤው የሚሰራው ቃለ ጉባኤ በቮርባቲም መልክ ሣይሆን የቀረቡት ጉዳዮች አጠር ብለው እንደሚቀርቡ በቴፕ ሪከርደር የሚቀረፀው ክፍል በዋነኛነት አስፈላጊ በሆነ ጊዜ ለማገናዘቢያ የሚረዳ እንደሚሆን፤ በተለይም ረዘም ያለ ሕግ ነክ ጉዳዮች ሲነሱ ሁሉንም አጠቃሎ ለማቅረብ የጊዜ እጥረት ስለሚኖር አስቸጋሪ እንደሚሆንና ለሚቀጥሉት ጊዜያት አስፈላጊ ሁኔታዎች ለማመቻቸት እንደሚሞከር ተገልጿል::

በረቂቁ ደንቡ ውስጥ ከተጠቃለሉት አንቀጾችና ድንጋጌዎች በተጨማሪ ለማገናዘቢያ የሚረዳ አንድ ማዕከላዊ ደንብና ሥነ ሥርዓት ምንጭ ቢኖር በሂደት ሊያጋጥሙ የሚችሉ ችግሮችን በቀላሉ መፍታት እንደሚያስችል አስተያየት ቀርቦ፤ ሀሳቡ በቃለ ጉባኤ እንዲያዝ ተደርጎ ለሥራ ድጋፍ የሚሆን አንድ ማመሳከሪያ መጽሐፍ ቢፈለግ ወይም በስነሥርዓት ሕግ ለብዙ ጊዜ ያገለገለ መጽሐፍ ቢገኝ ሊረዳ እንደሚችል በዚህም ረገድ የእንግሊዝ ፓርላማ የሚመራባቸው መጽሐፍት እና ሌሎችም ሊገኙ እንደሚችሉና አንድ ሁለት ላይ ጥናት በማድረግ ጠቃሚ ሰነድ ማዘጋጀት እንደሚቻል ተገልጿል::

በመቀጠልም የኮሚሽኑ ሊቀመንበር ማንኛውም ድንጋጌ ሰፋ ያለ ያተረጓጎም ችግር ሲያጋጥመው በተግባር ለምዶ ተቀባይነት ባገኙ ሰነዶች መታገዝ ጠቃሚ መሆኑን

ገለፃውን ለዚህ የሚረዱ አንዳንድ መጽሐፍት በመጽሐፍት ቤት እንደሚገኝና ለአሰራር በሚጠቅምበት ሁኔታ ሊገለገሉ እንደሚችሉ ገልፀዋል:: ጉባኤው ወደሚቀጥለው አጀንዳ በመሸጋገር የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ምርጫውን እንዲያካሂድ ጠይቀዋል::

በማስከተልም መንግሥት ይህ ኮሚሽን እንዲቋቋም ሲያደርግ ከተለያዩ ክፍሎች ውክልና ያላቸው አባላት እንዲሰባሰቡ ሲደረግ አርሶ አደሩ ግን በኮሚሽኑ ውስጥ ተወካይ እንዳሳቀረና በዚህ ሁኔታ ላይ የተወሰደ የመፍትሔ እርምጃ እንዳለ ተጠይቆ፣ ኮሚሽኑ በተቋቋመበት ወቅት ጥያቄው በተወካዮች ምክር ቤት ቢነሳም በሀገሪቱ ውስጥ ያለው ሁኔታ ባለመፍቀዱ ገበሬውን የሚወክሉ ክፍል መሰየም እንዳልቻለ፣ በሌላ በኩል ይህ ጥያቄ ከኮሚሽኑ ሥልጣን በላይ በመሆኑ በኮሚሽኑ አቅም በቀላሉ እንዲፈታ ማድረግ እንደሚያዳግት፣ በአርሶ አደሩ ለጊዜው በኮሚሽኑ ቀጥተኛ ውክል ባይኖረው የሀገ መንግሥት ረቂቅ ለህገ መንግሥት ጉባኤ በሚቀርብበት ወቅት አርሶ አደሩ ሀሳቡን የመግለጽ እድል እንደሚኖረው በሌላ በኩል ኮሚሽኑ እንደዚህ አይነት ችግሮችን ለመቋቋም ጥረቱን በማጠናከር የተለያዩ የሕዝብ ክፍሎች ሕገመንግሥቱን በሚመለከት ሀሳባቸውን መግለጽ የሚችሉበትን ሁኔታ ማመቻቸት እንደሚጠበቅበት በሰፊው ተገልጿል::

ቀጥሎም ሰብሳቢው በድጋሚ በአጀንዳው መሠረት የኮሚሽኑን የሥራ አስፈጻሚ, ኮሚቴ መምረጥ እንደሚያስፈልግ አሳስበው ከቀኑ 9:35 ሰዓት ጉባኤው ለሻይ እረፍት ተነስቷል::

ከእረፍት በኋላ ኮሚሽኑ ውይይቱን ቀጥሎ ቤቱ በሁለት ሀሳቦች ላይ በሰፊው ተነጋግሯል:: ይኸውም እንደኛው ወገን በአዋጁ ላይ በሰፈረው ቀደም ተከተል መሠረት ከኮሚሽኑ መቋቋም ቀጥሎ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ መቋቋም እንደሚገባው፣ ሌሎች ኮሚቴዎች አስፈላጊነታቸው በሂደት እየታየ መቋቋም እንደሚችሉ፣ በሌሎች ኮሚቴዎች ውስጥ ሊጠቀሙ የሚችሉ አባላት በሥራ አስፈጻሚው ውስጥ ብቻ ገብተው አስፈላጊውን ሰው በተፈላጊው ኮሚቴ የመምረጥ ችግር እንዳይከሰት ቤቱ ይህን ግንዛቤ ውስጥ ይበልጥ ሊያገለግል እንደሚችል ሀሳብ መስጠት እንደሚችል ሲገለጽ::

በሌላ በኩል ኮሚቴዎች ለማቋቋም አዋጁ ላይ በተቀመጠው ቀደም ተከተል መሠረት ብቻ እንዲሆን የሚያስገድዱ መሆኑን ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴው ሥራውን ማካሄድ የሚችለው ከሌሎች ኮሚቴዎች የሚቀርቡለትን ተመርኩዞ እንደሆነ፣ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ብቻ መርጦ መሄድ ኃላፊነትን ማጥበብ ስለሚሆን በቅደሚያ መቋቋም የሚገባቸውን ኮሚቴዎች ቤቱ ከወሰነ በኋላ ምርጫውን ቢያካሂድ እያንዳንዱ የኮሚቴ አባል ምን ምን የሥራ ድርሻ ሊጠብቀው እንደሚችል አስቀድሞ ለመዘጋጀት እንደሚረዳው ተገልጿል::

...//

የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ከሁለቱም ወገን ለቀረበው ሀሣብ አስታራቂ የሚሆነው በመጀመሪያ የሕግ ኮሚቴና የውጪ ግንኙነት ኮሚቴ ይቋቋም የሚለው ሀሣብ ከቤቱ የፈለቀ ሀሣብ መሆኑን መጀመሪያ አስፈላጊ በሆኑት ኮሚቴዎች ላይ ቤቱ መስማማት እንዳለበት በቅድሚያ የትኛው መቋቋም እንዳለበት ቤቱ በድምጽ እንዲወስን ወይም ድምፅ አሰጣጡ ከምርጫው ሂደት ጋር አብሮ ቢሆን የተሻለ እንደሚሆን ሀሣብ በቀረበው መሠረት ለቀጣዩ ስብሰባ ተላልፏል:: ስብሰባው ከቀኑ 11.05 ተነስቷል::

000013

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 3ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለ ጉባኤ

የካቲት 22 ቀን 1985 ዓ.ም
አዲስ አበባ፤

000013

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 3ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለ ጉባኤ

የካቲት 22 ቀን 1985 ዓ.ም
አዲስ አበባ፣

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 35ኛ መደበኛ ስብሰባ

000014

ቃለ ጉባኤ

የስብሰባው ቦታ .... የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... ሰኞ የካቲት 22/1985 ዓ.ም
የስብሰባው ሰዓት ....4:00 _7:30

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ አ ቱር .... አባል
4. አቶ አብዱል አዚዝ አህመድ .... "
5. " አበራ ማረኝ .... "
6. " ታየ አፀ ቀስላሳ .... "
7. " ቃሲም መሐመድ .... "
8. " አበፋ ብሬ .... "
9. " ተስፋዬ ናሚ .... "
10. " ናርዶስ ለማ .... "
11. " ማርቆስ ወ/ሰንበት .... "
12. " ያሬድ ሰርፄ .... "
13. " ጌታቸው ዘቄ .... "
14. ወ/ሮ ከበደች አርዓቸው .... "
15. አቶ ገብረአማኑኤል ተካ .... "
16. ወ/ሮ ገነት ይልማ .... "
17. " አፀደወይን ተክሌ .... "
18. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
19. ዶ/ር ሰዩም ገብረስላሴ .... "
20. አቶ አብርሃም ገ/መስቀል .... "
21. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
22. ወ/ሮ መርየም ፋራሁ .... "

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ተሾመ ገ/ማርያም .... አባል
2. " መሐመድ አብዱራህማን .... "

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000015

የካቲት 22 ቀን 1985 ዓ.ም በተከሄደው የኢትዮጵያ ሕገ መንግሥት ኮሚሽን 3ኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን በተለያዩ ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል::

በቀዳሚያ ኮሚሽኑ የተነጋገረበት አጀንዳ የመጀመሪያውን የኮሚሽኑን ስብሰባ ቃለ ጉባኤ ማጽደቅ ነበር:: ከኮሚሽኑ 1ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለ ጉባኤ ውስጥ መሻሻል የሚገባቸው ነጥቦች ከተለያዩ የኮሚሽኑ አባላት ቀርቧል::በዚህም መሠረት ገጽ አንድ አንቀጽ አራት ላይ የመጨረሻ አረፍተ ነገር " አርብ ከቀኑ ሰባት ሰዓት" የሚለው ከቀኑ ሰባት ሰዓት ተኩል በሚለው እንዲስተካከል ተደርጓል:: እንዲሁም ገጽ አንድ አንቀጽ አምስት የመጀመሪያው አረፍተ ነገር ላይ .... የተደነገገው አዲሱ ሕገ መንግሥት ሕጋዊ አካል ..... የሚለው መሀል" ኮሚሽን" የሚል ቃል ገብቶ" የተደነገገው አዲሱ ሕገመንግሥት ኮሚሽን ሕጋዊ አካል" ተብሎ እንዲነበብ፣ በገጽ ሁለት አንቀጽ አራት የመጨረሻው መስመር" አባላትን ብቻ እንደ ሆኑ ተብራርቷል" የሚለው"አባላትን ብቻ እንደሆነ ስምምነት ላይ ተደርሷል:: በሚለው ተተክቷል::

ከዚህም በመቀጠል ኮምሹኑ ካለፈው በቀጠለ አጀንዳው ስለ ሥራ አስፈጻሚ, ኮሚቴ እና ስለ ሌሎች ኮሚቴዎች ማለት የሕግ ኮሚቴ የውጭ ግንኙነት ኮሚቴ እና የሕዝብ ግንኙነት ኮሚቴ አወቃቀርና አስፈላጊነት እንዲሁም ከሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ እና ከሌሎች ኮሚቴዎች የትኛው በቀዳሚያ መኖር እንዳለበት ሰፋ ያለ ውይይት አድርጓል::

በነዚህ ነጥቦች ላይ ከተለያዩ የኮሚሽኑ በኩል አባላት የተለያየ አስተያየት ተሰጥቷል:: የስራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባሎች በቀዳሚያ ተመርጠው ከዚያም በኋላ በአዋጁ በተሰጠው ግንዛቤ መሠረት ያስፈልጋሉ የሚባሉ ኮሚቴዎች ይቋቋማሉ የሚለው አብዛኛው የኮሚሽኑ አባላት ድጋፍ አግኝቷል::

የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ በመጀመሪያ ይዋቀር ወይስ ሌሎች ኮሚቴዎች የሚለው ነጥብ ባለፈው ኮምሽኑ ስብሰባ ላይ ጥልቅ ውይይት ተደርጎበት እንደነበር እና በስተቸው ላይ እንዲሁም በአብዛኛው የኮሚሽኑ አባላት አመለካከት የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ከሌሎች ኮሚቴዎች ቀድሞ መዋቀር እንዳለበት በዚህም ላይ ብዙ ክርክር እንደማያስፈልግ ተጠቅሷል::

በሌላ በኩል አንዱ የኮሚሽኑ አባል የህግ ኮሚቴና የውጭ ግንኙነት ኮሚቴ መዋቀር በጣም አስፈላጊ እንደሆነና ያለእነዚ ኮሚቴዎች ጉባኤው ሥራውን ማካሄድ እንደሚያዳግተው ገልፀዋል:: በማያያዝም ሌላ የኮሚሽኑ አባል የቀደም ተከተሉ ሁኔታ አወዛጋቢ እንዳልሆነና በሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴና በሌሎች ኮሚቴዎች መሀል ግንኙነት/ / እንዲኖር የኮሚቴዎች መዋቅር ይኑር ይደር የሚባል ጉዳይ እንዳልሆነ ጠቅሰዋል::

... ////

የኮሚሽኑ ሊቀመንበር በጉባኤው ላይ የሚንፀባረቁትን አስተያየቶች ሁለት እንደሆኑ እነሱም የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ መርጠን ወደ ሌሎች ኮሚቴዎች እንሂድ ሲሆን ሌላው ደግሞ ሌሎች ኮሚቴዎችን መጀመሪያ አዋቅረን ወደ ሥራ አስፈጻሚው ኮሚቴ እንሂድ የሚሉ እንደሆኑና የሚታረቁበትም መንገድ በድምጽ ብልጫ እንደሆነ ጠቁሟል:: በዚህም ሀሳብ ላይ ጉባኤው ድምጽ የሰጠበት ሲሆን በዚህም መሠረት መጀመሪያ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ተመርጦ በመቀጠልም ሌሎች ኮሚቴዎች ይዋቀሩ የሚለው የጉባኤውን ከፍተኛ ድጋፍ አግኝቷል::

በመቀጠልም ኮሚሽኑ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴን አወቃቀር በተመለከተ ሰፋ ያለ ውይይት አድርጓል:: በዚህም መሠረት ከደቡብ ኢትዮጵያ ሕዝቦች ዲሞክራሲያዊ ሕብረት 1 ከደቡብ ኢትዮጵያ ሕዝቦች ዲሞክራሲያዊ ግንባር 1 ከኢትዮጵያ እስላሞች ዲሞክራሲያዊ ንቅናቄ 1፣ ከሴቶች ተወካይ 1 ፣ ከሠራተኞች ማህበር 1 ከኢትዮጵያ ንግድ ምክር ቤት 1 ፣ ከቀዐ አንበሳ ዘፋኝ አሰባባሪ አካል 1፣ ከሰማሊ ተወካይ 1፣ በድምሩ ሰባት አባላት ያሉት የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ እንዲቋቋም ሀሳብ ተሰንዝሯል:: በዚህም ላይ አንድ የኮሚሽኑ አባል ከሃይማኖት ድርጅቶች የእስልምና ሀይማኖት ብቻ ለምን በግል ገባ የሚል አስተያየት አቅርበው የእስልምና ሃይማኖ ትነቱ ምክንያት የሸሪያ ህግ በሚመለከት አስተዋጽኦ ማበርከት እንደሚችሉ ስለታመነበት መሆኑን በሌላ በኩል ደግሞ አንድ የኮሚሽኑ አባል የሕብረብሄር ይዘት ያለው የኢትዮጵያ ብሔራዊ አንድነት ፓርቲ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ውስጥ መካተት እንዳለበት ጠቁሟል በዚህም መሠረት ኮሚቴው ከደቡብ ኢትዮጵያ ሕዝቦች ዲሞክራሲያዊ ሕብረት ከደቡብ ኢትዮጵያ ሕዝቦች ዲሞክራሲያዊ ግንባር ከኢትዮጵያ እስላሞች ዲሞክራሲያዊ ንቅናቄ፣ ከሴቶች ማህበር፣ ከሠራተኞች ማህበር፣ ከኢትዮጵያ ንግድ ምክር ቤት፣ ከቀአንበሳ ዘፋኝ አሰባባሪ አካል፣ ከኢትዮጵያ ብሔራዊ አንድነት ፓርቲ አንድ አንድ እንዲሆን በስምምነት ላይ ተደርሷል:: የጠበቆች ሕብረትም ኮሚቴው ውስጥ መግባት አለበት የሚል ሀሳብ ቀርቦ አስፈላጊነቱ ጎልቶ ስላልታየ እና ሕብረቱ የሙያ ማህበር በመሆኑ የአመለካከት ልዩነት በውስጡ ሊያዝ ይችላል በሚል አንድ የኮሚሽኑ አባል ተቃውሞ አቅርበዋል:: በዚህም መሠረት የጠበቆች ህብረት ኮሚቴው አባል የሚሆኑ ጉዳይ ውድቅ ሆኗል:: በሌላ በኩል ከአንድ የኮሚሽኑ አባል ሁለት የደቡብ ድርጅት የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አባል መሆን ለምን እንዳስፈለገና አንድ ድርጅት ብቻ ለምን እንደማይበቃ ጠይቀው በደቡብ ክፍሎች የተለያዩ ሀሳቦች እየተሸከረከሩ ስለሆነ እነሱም ለመጠከል ቢያንስ ሁለት ድርጅቶች አስፈላጊ እንደሆኑ ተገልጿል:: 6:05 ላይ ኮሚሽኑ ለሻይ አርፏል::

6:25 ላይ ጉባኤው ከሻይ እረፍት በኋላ ውይይቱን የቀጠለ ሲሆን በዚህም ጊዜ የጉባኤው ሊቀመንበር የሥራ አስፈጻሚው ኮሚቴን ምርጫ በተመለከተ ድምጽ ሳይሰጥ ጉባኤው ኮሚቴውን በስምምነት ለማዋቀር መቻሉ ጥሩ እንደሆነ አመልክተዋል: ቀጥለውም ዋና ፀሐፊው በስራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ስር ያሉት ሶስት ኮሚቴዎች ውስጥ ሃያ ሰባት የኮሚሽኑ አባላት በሙሉ መካተት እንዳለባቸው ጠቁመው እነዚህ ሶስት

ኮሚቴያቸ ከሥራ አስፈጻሚው ኮሚቴ ጋር እሚገናኙበትንም ሁኔታ ሲገልጹ የኮሚሽኑ ሊቀመንበር ምክትል ሊቀመንበርና ፀሐፊ በሶስቱ ኮሚቴያቸ ውስጥ እንደሚካተቱና, ኮሚቴዎቹ የራሳቸውን ፀሐፊና ሊቀመንበር መወሰን እንደሚችሉ ጠቅሰዋል::

አንዳንድ አባል ምርጫው ተበጥቶ በየተናጠል ኮሚቴ ውስጥ መሳተፍ እንደ ሚፈለግ ለፀሐፊው ማመልከት እንደሚቻልና አንዳንድ አባል በሚፈልገው ኮሚቴ ውስጥ መመዝገብ እንደሚቻልና በኮሚቴዎቹ ውስጥ የአባላት ቁጥር ያለመመጣጠን ከተከሰተ ወደፊት እንደሚስተካከል ተገልጿል:: ከዚያም ከቀኑ በ6:34 ሰዓት ላይ የዕለቱ ስብሰባ ተጠናቋል::

ሚያዝያ 18 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 16ኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን በዕለቱ ለውይይት የቀረበው አጀንዳ ካለፈ የቀጠለ

1. የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ ሪፖርት ውርድር መወያየት፣
2. የሰብአዊ መብቶችና የራሳን እድል በራስ የመወሰን ፖናል የቀረበውን ሪፖርት መገምገም፣
3. ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር

በቀዳሚያ የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ ህገ መንግሥቱን በማርቀቅ ሂደት ከህዝብ የሚሰጡ አስተያየቶችን ለመሰብሰብ የሚቻልበትን መንገድ በሚመለከት ተዘጋጅቶ የቀረበው ማስታወሻ ላይ በመመርኮዝ ሰፊ ውይይት ተደርጓል::

በዚሁም መሠረት ከአባላት የተለያዩ አስተያየቶች ተሰንዝረዋል ይኸውም:— ህዝቡን በሙን መለከ ቢደረስ አስተያየቱን በተገቢው መንገድ ማቅረብ ይችላል የሚ... በተመለከተ በአንድ በኩል በኮሚሽኑ ውስጥ የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎችን የወከሉ አባላት አማካኝነት በየሚመለከታቸው ክፍሎች መካከል ውይይት በማድረግ ማሰባሰብ ይቻላል የሚል ሀሳብ ሲቀርብ በሌላ በኩል ኮሚሽኑ የህዝቡን አስተያየት በሰፊው ለማሰባሰብ የሚችለው ቀደም ብሎ የተለመደ አሰራር በመከተል ሳይሆን የተለያዩ አካሄዶችን ተግባራዊ ማድረግ እንዳለበት በዚሁም መሠረት በቀበሌ ደረጃ ህዝብ በሰፊው እንዲወያይ ማድረግ በሌላ በኩል ለየ ለየ የሙያ ማህበራት እንዲሁም የፖለቲካ ፓርቲዎችና ድርጅቶች በሚያመቻቸው መንገድ በመወያየት ያሳቸውን አስተያየት ማቅረብ ይችላሉ የሚል አስተያየት ቀርቧል::

በማስከተልም በተለያየ ደረጃ የሚገኘውን ህዝብ ለማሳተፍ እንዲቻል የመዋቅር አደረጃጀት እንዴት መሆን አለበት በሚለው ሀሳብ ላይ ለየ ለየ አስተያየቶች ተሰንዝረዋል:: ይኸውም በአንድ በኩል መዋቅሩ በቀበሌ እና በወረዳ ደረጃ ቢቋቋም ቢበቃ እንደሚሆን በሌላ በኩል ደግሞ መዋቅሩ በቀበሌ፣ በወረዳ፣ በዞንና በክልል ደረጃ መቋቋም እንዳለበትና ዋነኛው የህዝብ መወያያ መድረክ ቀበሌ ሲሆን የተቀሩት መድረኮች አስተዳደራዊ ድጋፍ ለመስጠት ብቻ እንደሚስተሳሰፉ የማሰባሰቡን ተግባር ሊያከናውኑ እንደሚችሉ ተገልጿል::

በሌላ በኩል እነዚህን በተለያዩ ደረጃ የሚገኙ መዋቅሮች ለመረዳት የሚያገለግሉትን እንዴት ነበር እንደሚቻል የተለያዩ አስተያየት ቀርቧል:: በአንዱ በቀበሌ ደረጃ የቀበሌ አመራር አባላት፣ በወረዳ ደረጃ የወረዳው ፍርድ ቤት ሰብሳቢ ዳኛ የሚመራው ኮሚቴ እንዲሁም ከወረዳ ፍርድቤት ሰብሳቢ ዳኛ የሚመራው ኮሚቴ እንዲሁም ከወረዳ በላይ ላሉ መዋቅሮች እንደአስፈላጊነቱ ኮሚሽኑ የራሱን ሰዎች ያስቀምጥ የሚል አስተያየት ሲቀርብ፣ ከዚህ በተለየ መልኩ ደግሞ በወረዳ ደረጃ ሊሰየሙ ይችላሉ የተባሉት ሰብሳቢ ዳኞች በሁሉም አካባቢ ያሉት በተገቢው ሁኔታ የተጣለባቸውን ኃላፊነት በተገቢው ሁኔታ ሊወጡ ይችላሉ የሚል ዕምነት ግን ደር አስቸጋሪ መሆኑንና በቀበሌ ደረጃ የሚሰየሙት የህዝብ አወያይ ኮሚቴ አባላት በተቻለ መጠን ቀደም ብሎ ቀበሌው ከሚመረጡ ባለስልጣናት ባይሆኑ የተሻለ ይሆናል የሚል አስተያየት ቀርቧል::

በተለይ በቀበሌ ደረጃ ያለውን የህዝብ የውይይት መድረክ ማን ይምራው ? በሚለው ሀሳብ ላይ ከፍተኛ ውይይት ተደርጎበታል:: ይኸውም በአንድ በኩል ቀደም ብለው የተመረጡት ኃላፊዎች ውይይቱን መምራት እንደሚችሉና በተለይም የቀበሌው ሊቀመንበር በአወያይ ኮሚቴ ውስጥ ካልተመረጠ ህዝቡን በተገቢው ሁኔታ በማሰባሰብ ለማወያየት ችግር ሊያጋጥም እንደሚችል፣ ከተቻለ ሁለቱ አወያዮች ከህዝብ መሀል ተመርጠው የቀበሌው ሊቀመንበር በሰብሳቢነት አንዱ ተቀባይነት ቢያገኝ የተሻለ እንደሚሆን ይህም ሲባል ህዝብ እንዲፈልገው ይለዋና ካለ ሌላ ሰው መምረጥ እንደሚችል ሀሳብ ሲቀርብ፣ በሁለተኛ ደረጃ ደግሞ ህዝቡ ነፃ በሆነ መንገድ ሊወያይ የሚችለው ቀደም ብለው የቀበሌ አመራር አባላት ከሆኑት ውጭ ሌሎች ያወያዩዋል ብሎ ያምነበትን መምረጥና መሰየም ሲችል መሆኑን የቀበሌው ሊቀመንበር ኃላፊነት ህዝብ እንዲሰበሰብ ማድረግና በውይይቱ ሂደት የሚያስፈልገውን አስተዳደራዊ ድጋፍ የመስጠት የዜግነት ግዴታም ኃላፊነትም እንዳለበት የሚገልጽ ሀሳብ ቀርቧል::

በመጨረሻም በቀበሌ ደረጃ የሚገኙት የአመራር አባላት ቀደም ብሎ በህዝብ ታምነባቸው የተመረጡ በመሆኑ አሁንም ውይይቱን ቢመሩ የሚያስቸግር እንዳልሆነ ሲገለጽ በሌላ በኩል ቀደም ብሎ በተመረጡ አባላት ውይይቱ ከተመራ ከተለያዩ ወገኖች ሀሜትን እንደሚያስከትልና ቀደም ብሎ የተደረገው ምርጫ ጉድለት አለበት በሚለው ወገኖች ላይ ቅሬታ ሊያሣድር ስለሚቻል ኮሚሽኑ ለየት ያለ የአሠራር ሥልት በመቀየስ በተቻለ መጠን፣ በዚሁ ተግባር ህዝብ የሚያምንባቸውን ሰዎች መርጦ ቢሰይም የተሻለ እንደሚሆን ተገልጾ የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ በ7:10 ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 17ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

ሚያዝያ 22/1985
አዲስ አበባ

የሕገ መንግስት ኮሚሽን
መደበኛ ስብሰባ

ቤተ መጻሕፍት LIBRARY
Constitutional Commission of the Transitional Government

አስራ ሰባተኛ ስብሰባ

000082 ሚያዝያ 22/1985

ስብሰባ ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... "
3. ፊታውራሪ ዘውዱ ስ ቱር .... "
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
7. አቶ አበራ ማረኝ .... "
8. አቶ ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
9. አቶ ቃሲም መሐመድ .... "
10. አቶ አሰፋ ብሩ .... "
11. አቶ የማነ በርሔ .... "
12. አቶ ተስፋዬ ዋሚ .... "
13. አቶ ናርዶስ ለማ .... "
14. አቶ ግርፍስ ወልደሰንበት .... "
15. አቶ ያሬድ በርሔ .... "
16. አቶ ጌታቸው ዝቄ .... "
17. ወ/ሮ ከበደች አርዓያቸው .... "
18. አቶ ገብረአግዜኤል ተካ .... "
19. ወ/ሮ ወርቅም ፋራህ .... "
20. ወ/ሮ አፀደወይን ተክሌ .... "
21. አቶ አብደናስር አሊሣህል .... "

ስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ዐጠሬ
2. አቶ አብርሃም ገ/መስቀል .... አባል
3. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
4. ሲስተር አቴነሽ ዓምጠው .... "
5. ወ/ሮ ገነት ይልማ .... "
6. አቶ ሙሉ መሻ .... "

የሕገ መንግስት ኮሚሽን አስራ ሰባተኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000083

የስብሰባው ቦታ .... የሕገ መንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... ሐምሌ 16/1985
ሰዓት 8:20

የሕገ መንግስት ኮሚሽን አስራ ሰባተኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን በእለቱም የቀረቡት አጀንዳዎች ፣

1. የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ ሪፖርት መርምሮ መወያየት
2. የሰብአዊ መብቶችና የራስን እድል በራስ የመወሰን ፓናል ያቀረበውን ሪፖርት መገምገም
3. ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚሉ ነበሩ::

በቀበሌ ደረጃ ስለሚቋቋሙ የህዝብ አወያይ ቡድን ሁለት አስተያየቶች እንደቀረቡና እነሱም 1. የቀበሌው ሊቀመንበር አወያይ ቡድኑን እንዲመራ 2. የተሰበሰበውህዝብ የራሱን አወያይ ይምረጥ:: የቀበሌው ሊቀመንበርም እንደማናቸውም ሰው ከተመረጠ የኮሚቴው አባል ሊሆን ይችላል የሚሉ እንደነበሩና እዚህ ላይ ውሳኔ እንደሚያስፈልግ የኮሚሽኑ ሊቀመንበር ጠቅሰዋል:: ህዝብ የሚወያይበት ጊዜ እንደ ዋነኛ መሰረት መወሰድ ያለባቸው 1. ጊዜ 2. ገንዘብ 3. ታማኝነት /credibility / 4. ግልጽነት / transparency / እንደሆኑ አንድ አባል ጠቅሰዋል:: በመቀጠልም ኮሚሽኑ በዚህ ጉዳይ ላይ ሲወስን በአንድ መርህ መሆን እንዳለበትና ሠስቱም የቀበሌ አወያዮች በህዝብ መመረጥ አለባቸው ብለው ሲወስን ህዝብ እርስ በራሱ ይወያያል ከሚለው መነሳት እንደሚያስፈልግና ህዝብ በሚወያይበት ጊዜ ኮሚሽኑ ጣልቃ መግባት እንደሌለበት ተጠቁሟል::

ከዚህም በመቀጠል አንድ አባል ኮሚሽኑ ህዝብን ለማወያየት የመንግስት መዋቅርን መከተል እንደሚያስፈልግ በተስማማው መሠረት በወረዳ ደረጃ አንድ አስተባባሪ ኮሚቴ እንደሚያስፈልግ የሚያከናውነው ተግባርም በቀበሌ ደረጃ ለሚደረገው ስብሰባ የአስተዳደርና የመሳሰሉትን ድጋፍ መስጠት እንደሆነና የኮሚቴው አባላት ከየት የተውጣጡ ይሁኑ በሚለው ላይ ያሉት አማራጮች ሀ. በወረዳው የሚገኙ የፖለቲካ ድርጅቶች ለ. ከህዝብ የተመረጡ ሐ. የወረዳው የፍትህ ሰብሳቢ የሚሉት እንደሆኑ ጠቅሰዋል::በወረዳ ደረጃ የሚቋቋሙ ኮሚቴ ሕዝቡን የማንቃትና የማሰልጠንም ድርሻ እንደሚኖረው ከዚህም በተጨማሪ ከስራው ቀልጥፍና ስቢያ አስተዋጽኦ እንደሚያደርግ ተጠቁሟል:: ከዚህም በተጨማሪ ኮሚሽኑ ቢያንስ ቢያንስ የራሱን ወኪል በክልል ደረጃ ማስቀመጥ እንዳለበት ግምት ውስጥ መግባት እንዳለበት ተጠቅሷል:: በሚቀጥለው ስብሰባ ላይም በቀረቡት አማራጮች ላይ ውይይት ማድረግ እንደሚያስፈልግ ተጠቁሞ ስብሰባው በ9:10 ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 18ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

ሚያዝያ 25 ቀን 1985 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 18ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000085

የስብሰባ ቦታ .... የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ሰኞ ሚያዝያ 25/1985 ዓ.ም

የስብሰባው ሰዓት .... ከ4:00 — 7:30

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. 〃 ጢሞቴዎስ አብርሃም .... ም/ሰብሳቢ
3. 〃 ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
4. ፊታውራሪ ዘውዴ ስጦሮ .... አባል
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... 〃
6. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... 〃
7. አቶ አበራ ማረኝ .... 〃
8. 〃 ታዬ ወልደሥላሴ .... 〃
9. 〃 ቃሲም መሐመድ .... 〃
10. 〃 ሰበላ ብሩ .... 〃
11. 〃 የማነ በርሄ .... 〃
12. 〃 ተስፋዬ ዋሚ .... 〃
13. 〃 ሳርዶስ ሉሜ .... 〃
14. 〃 ማር ቆቦ ወልደሰንበት .... 〃
15. 〃 ዳሬዎ በርሄ .... 〃
16. 〃 ጌታቸው ዘዊ .... 〃
17. ወ/ሮ ከበደች ሰርጸ ቸው .... 〃
18. አቶ ገ/እግዚአብሔር ተካ .... 〃
19. ሴክ ተር አቲነሽ ዓለሙ .... 〃
20. ወ/ሮ ወርቅነሽ ፋሪሁ .... 〃
21. 〃 ገነት ደሴ .... 〃
22. 〃 አፀደወይን ተክሌ .... 〃

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ አበር ሃ ገ/ሚካኤል .... አባል
2. 〃 አብዱልአዚዝ አህመድ .... 〃
3. 〃 ተሾመ ገብረማርያም .... 〃
4. 〃 ሙሉ ወንጁ .... 〃
5. 〃 አብዱናስር አብዱልሀሚድ .... 〃

ሚያዝያ 25 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 8ኛ መደበኛ ስብሰባ የመራው የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣ ዕለቱ ውይይት የቀረበው አጀንዳ:-

\- ካለፈው የቀጠለ

1. የህዝብ ግንኙነት ክፍሉ ሪፖርት ላይ ውይይት
2. የሰብሰቢ ወንበሮችና የሬሰን ዐውል በሬሰ የጋበን ጀናል የቀረበው ሪፖርት ማጽደቅ
3. ሌሎች ጉዳዮች ካሉ:-

የሚል ሲሆን:-

በቅድሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በህዝብ ግንኙነት ክፍሉ በቀረበው ሪፖርት ላይ በሚቀርበው ህገ መንግሥት ህዝቡን ለማወያየትና የህዝቡን ሀሳብና አስተያየት ለማግኘት በአገሪቱ የቀር አገጠማ ቶሎ ለተነሳው ጥያቄ ኮሚሽኑ ተነጋግሮበት ህዝቡን በቀጥታ ተሳታፊ ለማድረግ በሚያስችል የተደረሰበት መደረክ ቀበሌ መሆኑንና በቀበሌ ደረጃ ያለው ህዝብ ከመካከሉ በበቂ አባላትን በመምረጥ ውይይትን ሊካሄድ በሚያስችል ቤት ለማድረግ ነበት አስታውሰው፣ በቀበሌ ደረጃ ካለው የቀር በተጨማሪ በህዝቡ የተገኘውን አስተያየት ወደ ኮሚሽኑ ሊደርስ የሚችልበት ሁኔታ እንዴት ሊሆን የቀር በወረዳ በዞንና በክልል ማዕከል ያለውን እንደሆነ ሊያከናውን የሚገባውን ተግባር ከቤቱ አስተያየት እንዲሰጥበት ጠይቀዋል:: በዚህም መሠረት:-

በአንድ በኩል በቀበሌ ደረጃ ሕዝቡ በሚመረጣቸው አምስት ኮሚቴ አባላት ብዛት ያላቸው አባላት በሚገኙ የሚገኘው አስተያየት በቀጥታ ለኮሚሽኑ ይቀረብ እንጂ በተና የሙያ ማህበራትና ሌሎች/Civic Organizations / በየደረጃው መደረክ እየተዘጋጀላቸው ውይይት ማድረግ ይችላሉ የሚል:-

ለ በሌላ በኩል ደግሞ በሀገሪቱ ውስጥ ሃያ ስድስት ሺህ የሚደርሱ ቀበሌዎች እንደሚገኙና ከነዚሁ በቀጥታ የመጣውን ደብዳቤ እያንዳንዱ መርምሮ ለመቆጣጠር ሰፊ ሃሳቡን ለኮሚሽኑ ውይይት ይቀረብ ከተቻለ የሥራ ጫና ስለሚፈጥር፣ በቀበሌ ደረጃ የተደረጉት ውይይቶች ሃሳብ በወረዳ ደረጃ የወረዳውን የፍርድ ቤት ሰብሳቢ እና በወረዳው የሚገኙ የፖለቲካ ድርጅቶችን በአባልነት የሚያካትተው ኮሚቴ አጠቃቅሮ በየደረጃው ለዞን ከዚያም ለክልል ቀርቦ ወደ ኮሚሽኑ ቢደርስና በየደረጃው በሚገኙ የፖለቲካ ድርጅቶች የህዝቡ አባላት እንዲሆኑ ቶሎ ጠን የሚወከሉት ህዝብ

አስተያየት በሰነዱ ውስጥ የተካተቱ ተረጋግጠው እንዲሰጡበት የሚሉ ሃሳቦች ቀርበዋል::

ሆኖም በሁለተኛ ደረጃ የቀረበው ሃሳብ በጉባዔው ወረዳዎች ለስራ የሚገኙትም ተግባር የሚውሉ ባይሆን አስተዳደሩ የሆነ እንደሚገባቸው በቀበሌ ደረጃ ከተደረገው የህዝቡ ውይይት የተገኘው አስተያየት በወረዳ ሆነ ከዚያ በላይ ባሉት የጥናት ቡድኖች በንጽጽር አስተያየት እንዲሰጥበት ከተደረገ የህዝቡን ትክክለኛ ሃሳብ ማግኘት እንደሚያስቸግርና የሃሳብ መዛባት/Distortion/ በተከሰተ በህዝቡ የቀረበ ለመሆኑ የሚያጠራጥር በመሆኑና በችሎታ ወይም በበጐ ፈቃድ ማነስ የህዝቡ ትክክለኛ ስሜትና ሃሳብ በተገቢው ሁኔታ ለኮሚሽኑ ባይደርስ ሊቀር ይችላል የሚል አስተያየት ተሰንዝሯል::

የህዝቡን ሃሳብና አስተያየት ለማግኘት የሚቻልበትን ዘዴ በተመለከተ ለሕዝቡ የሚወያይባቸው ወይም ህገ መንግሥቱ ጸንሰ ሃሳቦች/Issu Papers / ተዘጋጅቶ ወደ ህዝቡ ከላከና ሕዝቡ ተወያይቶ ሃሳቡንና ድምጹን ከገለፀ በኋላ በቀረቡት ሃሳቦች መሠረት የሕዝቡን ሃሳብ የሰፈረበት ቃለ በቀበሌ በተደረጉት ስብሰባ አወያይ ቡድኑ አባላት ፊርማ በፍርድ ቤት ከታሸገ በኋላ ለኮሚሽኑ እንዲደርስ እና ከ 26 ሺህ የቀበሌዎች በዚህ ሁኔታ የሚጠሩን ሰነዶች የኮሚሽኑ አባላት ተከፋፍለው ህዝቡ በሰጠው ሃሳብ መሠረት ቢሰሩት ሊደረቢ ይችላሉ:: የሚል ሃሳብ ሊቀርብ ከዚህ በተጨማሪ ህዝቡ የሰጠው ሃሳብ ተለቅቦት ወደ ኮሚሽኑ የሚመጣውን ቃለ የኮሚቴው ዘዴ በጠቅም ተፈላጊውን አስተያየትና የህዝቡን ፍላጎት ማግኘት ይቻላል የሚል ሃሳብ ተሰንዝሯል::

የፖለቲካ ድርጅቶችን ተሳትፎ በተመለከተ ኮሚሽኑ በሥልጣኑ የተለያዩ የፖለቲካ ድርጅቶች ተወካዮችን ያካተተና ከዚህም በተጨማሪ የፖለቲካና የሲቪል ማኅበረሰብ ድርጅቶች ህገ መንግሥቱን በሚመለከት በቀጥታ ለኮሚሽኑ የሚፈልጉትን አስተያየት በፋና ዘርዘር ባለ መልክ በማቅረብ ማሳተፍ እንደሚችሉ፣ በቀበሌ ደረጃ የሚደረገው ውይይት ዓላማው ህዝብ እርስ በርሱ ተወያይቶ ሃሳቡን ያለተጽእኖ እንዲገልጽ መሆኑን፣ የፖለቲካ ድርጅቶች አባሎች እንደማንኛውም ግለሰብ በህብረተሰብ አባልነታቸው በሚገኙበት ቀበሌ ሃሳባቸውን መሠንዘር እንደሚችሉ፣ ህዝቡ የተወያየበትን ሃሳብ እና የሰጠውን አስተያየት ትክክለኛነት በማረጋገጥ ደረጃ ሚዛናዊ በማይሆን በታዛቢነት መሳተፍ እንደሚችሉ ተገልጿል::

በሌላ በኩል ወደ ህዝብ ለመቅረብ በሚታሰብበት ጊዜ በስንት ደንብ ውይይት እንደሚካሄድ ሲታሰብበት እንደሚገባ ለውይይት ረቂቅ/Draft / ወይም/Working Paper / ይዞ በመቅረብ ህዝቡ የሚጠቁመውን አስተያየት መሰብሰብ ይገባል የሚል ሃሳብ ቀርቦ የተረቀቀ ዶኩመንት ይዞ ወደ ህዝብ መቅረብ በህዝቡ የተለያየ ሃሳብ ላይ ተጽእኖ እንዳያስከትልና የተጻፈውን ተቀብሎ ማለት ስለሚሆን /Issue paper / በማቅረብ አማራጮችን ከበርካታ ደጋፊ ጎኖቻቸው ጋር ይዞ መቅረብ ቢቻል እንደሚሆን ተገልጿል::

በመጨረሻም ከኮሚቴ ስብሰባ በቀረበው ሃሳብ ላይ ተወያይቶ ውሳኔ ላይ ለመ-ድረስ ተገቢ መሆኑን ገልጸው፣ ከቀረቡት ሃሳቦች መካከል ከህዝብ ጋር የሚደረገው ውይይት በቀበሌ ደረጃ እንዲሆን፣ በቀበሌ የሚገኘው ህዝብ በስተ ኮሚቴ አባላትን እንደ ሞዴሬተር አስዚሁ አባላት የሚመረጡበትን ሂደት ለቀበሌ የቀበሌው ሊቀ መንበር ህዝቡን ሰብስቦ ከመራ በኋላ አስመራጭ ኮሚቴ ከህዝቡ መካከል በመምረጥ አስመራጭ ኮሚቴው የቀበሌውን የህገ መንግሥት አወያይ ኮሚቴ እንዲያስመርጥ፣ የቀበሌው ሊቀ መንበር እንዲገኝም የሚያ የሚረጥ ወበት አንዳለው እና በቀበሌው በሚደረገው የሥራ ለንቅስቃሴ አስተባባሪነት ድጋፍ እንደሚደረግ የቀበሌው የተመረጠው አወያይ ኮሚቴ ህዝቡን አወያይቶ ከህዝቡ የተገኘውን አስተያየት የያዘ ሰነድ ከፈረመበት በኋላ እንደአስፈላጊነቱ በመዘረጋው የግንኙነት መስመር ለኮሚቴ ሳክ እንደሚገባቸው ከወረዳ ጀምሮ ያሉ መዋቅሮች ያስተላልፍ ሥራን በተለከተ መብቶና /Tabulate / በማድረግ ውጤ የህዝቡን ሃሳብ የሚገምገምና የሚጠና ቋ ሥራ መሥራት እንደሚያስፈልግ ቸው ገልጸው፣ በቀረበው የውይይ ነጥብ በአባላት መካከል አጠቃላይ ስምምነት ላይ ለመድረስ እንዳልተቻለና ውሳኔ የሚያስፈልጋቸው ዋና ዋና ነጥቦች እና ቤቱ ቀደም ብሎ ስምምነት ላይ የደረሰባቸውን ሃሳቦች በቀጣዩ ስብሰባ በጽሑፍ ለአባላት በማቅረብ ያለው አጠቃላይ ግንዛቤ በማሳበር ውሳኔ ላይ እንደሚደረስ ገልፀው በኮሚቴ የተደጋ- ጋናሎች ያዘጋጁትን ረፖርቶች ለቀጣዩ ስብሰባ ይዘው መቅረብ እንደሚገ ባቸው በማሳሰብ የዕለቱ ስብሰባ በ7:45 ሰዓት ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 19ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ሚያዝያ 29 ቀን 1985 ዓ.ም.
አዲስ አበባ፣

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን አሥራ ዘጠነኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000090

ስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

ስብሰባው ቀን .... ሚያዝያ 29 /1985 ዓ.ም.

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ መሐመድ አብዱራሀማን .... ም/ሰብሳቢ
3. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ጸሐፊ
4. ፊታውራሪ ዘውዴ [illegible] .... አባል
5. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... "
6. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
7. አቶ ታዬ [illegible] .... "
8. አቶ ያሲን መሐመድ .... "
9. አቶ አበራ ብሩ .... "
10. አቶ የማነ በርሄ .... "
11. አቶ ተስፋዬ ደሬ .... "
12. አቶ ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
13. አቶ ጌታቸው [illegible] .... "
14. ወ/ሮ ከበደች [illegible] .... "
15. " ገነት ዘውዴ .... "
16. " [illegible] ተክሉ .... "
17. አቶ [illegible] ተካ .... "
18. ሲስተር አቴነሽ [illegible] .... "
19. ወ/ሮ መርየም [illegible] .... "
20. አቶ አብዱናስር አሊሣህል .... "

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ አብርሃም ገ/ኢየሱስ .... "
2. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
3. " ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
4. አቶ አበራ [illegible] .... "
5. አቶ [illegible] ለማ .... "
6. አቶ ያሬድ በርሄ .... "
7. አቶ ሙሉ ወጃ .... "

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን አሥራ ዘጠነኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ፣

000091

9:1

ቀን:- ዐርብ ሚያዝያ 29 /1985

ሰዓት:- 8:15

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን አሥራ ዘጠነኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን በዕለቱ የቀረቡት አጀንዳዎች ካለፈው የቀጠለ ሲሆን እነርሱም

1. የህዝብ ግንኙነት ኮሚቴ ሪፖርት መርምሮ መወያየት
2. የሰብአዊ መብቶች የራስን ዕድል በራስ የመወሰን ጉዳይ የቀረበውን ሪፖርት መገምገም፣
3. ሌሎች ጉዳዮች ካሉ፡— የሚሉ ነበሩ፣

የኮሚሽኑ ሊቀመንበር የተወካዮች ም/ቤት የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ያቀረበውን ጥያቄ እንደተቀበለውና የጊዜው ገደብም በ6 ወራት እንደተራዘመ በመግለጽ የዕለቱን ስብሰባ ከፍተዋል፡፡

በመቀጠልም የኮሚሽኑ ጸሐፊ ሕገ መንግሥቱ የተወካዮች ምክር ቤት ከመቅረቡ በፊት ሕዝብ አስተያየት እንደሚካተትበትና ዋናው የሕገ መንግሥት ክርክር የሚነሳው በሕገ መንግሥት ጉባኤ ውስጥ እንጂ በተወካዮች ምክር ቤት እንዳልሆነ አስገንዝበው ኮሚሽኑ ሕገ መንግሥቱን በሚያረቅቅበት ጊዜ በተቻለ መጠን የህዝብ አስተያየቶች መካተት እንደሚኖርባቸውና በሂደት የአቀራረብ ዘዴት ይኼ ነው ተብሎ በስምምነት ላይ መድረስ እንደሚያስፈልግ ገልጸዋል፡፡

በመቀጠልም ጸሐፊው "የሕገ መንግሥት ውይይት መድረክን በሚመለከት ለሀሳብ መነሻ የቀረበ ሀሳብ" የሚለውን ጽሑፍ በንባብ አሰምተዋል፡፡ በመቀጠልም ሕዝቡ በቀበሌ ደረጃ በሚወያይበት ጊዜ በየቀበሌው የሚገኙት ኮሚቴዎችና በሕገ መንግሥት ኮሚሽን መሀከል፡—

1. Transparency (ግልፅነት)
2. Admenesurative efficiency

እንዲኖር መመዘኛ መታየት እንደሚገባቸው፣ እነዚህን በሚመለከት "የውይይት መድረኮች አደረጃጀት" የሚል ርዕስ ጽሑፍ እንደዘጋጁ ገልጸው ጽሑፉንም በንባብ አሰምተዋል፡፡

..../2

በመቀጠልም ኮሚሽኑ በቀረበው ጽሑፍ ላይ ሰፋ ያለ ውይይት ካደረገ በኋላ በጋራ ደረጃ መቀየር ያስፈልጋል አያስፈልግም በሚለው ነጥብ ላይ የተለያዩ ሀሳቦች ተሰንዝረዋል።

አንዱ የኮሚሽን አባል ውይይት የሚደረገው በቀበሌ ደረጃ ነው ከተባለ የፖለቲካ ድርጅቶች እንደሁኔታው የመወያየትና የመደራጀት መብት እንደሚኖራቸው፤ በጋራ ደረጃ ሌላ የውይይት መድረክ መፍጠር ጊዜ የሚወስድ ስለሆነ ጋሪዎች የአስተዳደር ሥራ በሥራ በጣም የተሞላ እንደሚሆን፤ ሌላ የውይይት መድረክ በጋራ፤ በዞንም ሆነ በክልል ማቋቋሙ ብዙም አስፈላጊ እንዳልሆነ፤ የተለያዩ አመለካከት ያላቸው ቡድኖች ከውጭ ሆነው እንዲሁ አስተያየታቸውን ለኮሚሽኑ በቀጥታ መስጠት እንደሚችሉ ገልጸዋል።

በመቀጠልም አንዱ ሌላ አባል በኮሚሽኑና በቀበሌ መሀከል ያለው ስፋት 33 [illegible] ቦታች ስለሆነ በኮሚሽኑና በቀበሌ መሀከል በክልል፤ በዞንና በጋራ ደረጃ መቀየር እንደሚያስፈልግ ገልጸው ይህም ነጥብ consensus ቢታሰብ ጥሩ እንደሚሆን ገልጸዋል።

በመቀጠልም የኮሚሽኑ ጸሐፊ "የውይይት መድረኮች የሥራ ተግባር" በሚል ርዕስ ያዘጋጁትን ጽሑፍ በንባብ አሰምተዋል። ኮሚሽኑ በ10:06 ላይ ለሻይ አርፏል።

ከሻይ እረፍት መልስም ኮሚሽኑ የውይይት መድረኮች የሥራ ተግባር ምን ይሁን በሚለው ላይ ውይይት አድርጓል። አንዱ የኮሚሽን አባል በጽሑፍ ላይ የተጠቀሱት የሥራ ተግባሮች በ3 መሠረታዊ ሀሳቦች ዙሪያ መሆን እንዳለባቸው እነርሱም

1. Admenistration
2. Training /seminar/ የመስጠት
3. ከህዝብ የተገኘውን አጠናቅሮ ወደ ህዝብ መላክ ነው።

በመቀጠልም የኮሚሽኑ ሊቀመንበር በመርሀ ደረጃ ህዝብ ለህዝብ ውይይቱ ከተባለ የፖለቲካ ድርጅቶች በነፃ መግባት እንደሌለባቸውና አባላቸው ህዝቡን Mobilize ማድረግ እንደሚችሉ እና ኮሚሽኑ የራሱን መድረክ ሊከፍትላቸው እንደሚገባና ሁለቱ በተለያየ መንገድ መያዝ እንዳለባቸው ገልጸዋል።

በመቀጠልም ኮሚሽኑ የፖለቲካ ፓርቲዎች እነዚህ መድረኮች ውስጥ ይግቡ ወይስ አይግቡም. በጋራ፤ በዞን፤ በክልል ውስጥ የፖለቲካ ፓርቲዎችን ሚና ምንድነው የሚ[illegible] እንደሚያስፈልግ በጽሑፍ አስገንዝበዋል። በመቀጠልም የኮሚሽኑ ሊቀመንበር

000093

ጋይ ጉባኤ መሄድ እንደሚያስፈልግ ወቅቡ ጉባኤ ለመስጠት ዝግጁ ነን የሚሉት የሚለውን ሀሳብ ለvote ከቀረበው፣10 የኮሚሽን አባላት ሲደገፉት 8 የኮሚሽኑ አባላት ደግሞ ጉዳዩ መቀጠሉ አለበት ብለዋል።

በዚሁም መሠረት ድምፅ ያዘነበለው በሚበዛ ተጋያጊተኛ ድምፅ እንቅፋ ጋደሚለው ስለሆነ ጋደ ድምፅ አሰጣጥ ሂደት የቀፈለ።

በመቀጠልም የፖለቲካ ፓርቲዎች በክልሉ፣ በዞን፣ በወረዳ፣ በቀበሌና ደረጃ የሚለው ነጥብ 11 የኮሚሽኑ አባላት ሲደገፉት 3 የኮሚሽኑ አባላት ተቃውመው 4 አባላት ድምፅ ተአቅቦ አድርገዋል።

ኮሚሽኑ 2 ሰዓት ላይ የኮሚሽኑ ስብሰባ ተጠናቋል።

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 20ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000094

ግንቦት 2 ቀን 1985 ዓ.ም

አዲስ አበባ።

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 20ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000095

የስብሰባው ቦታ .... የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... ሰኞ ግንቦት 2/1985 ዓ.ም
የስብሰባው ሰዓት .... ከ4:30 — 7:10

በስብሰባው ላይ የተገኙ

አቶ ክፍሌ ወዳጆ ....ሰብሳቢ
አቶ ዳዊት ዮሐንስ ....ፀሐፊ
" አብዱል አዚዝ አህመድ ....አባል
" ፊታውራሪ ዘውዴ ስ ቶር .... "
" ተሾመ ገ/ማርያም .... "
ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
" ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
አቶ ታዩ አበ ዋሥላሴ .... "
" ያሲን መሐመድ .... "
" አሰፋ ብሩ .... "
" ዮሐንስ በርሄ .... "
" ተስፋዬ ነጋሪ .... "
" ናርዶስ ሉሉ .... "
" ነጋሽ ዋስ ወልደሰንበት .... "
" ያሬድ በርሄ .... "
" ጌታቸው ዘ ቴ .... "
ወ/ሮ ከበደች ለርዳቸው .... "
አቶ ገብረአብ ኡሌል ተከ .... "
ሼክ ተር አቴነሽ ሃይመው .... "
ወ/ሮ ር የም ፋራህ .... "
" አፀደወይን ተክሌ .... "
አቶ አብደናሰር አሊሃሰን .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሰብሳቢ
" አበር ሃ ገ/ ስ ዋል .... "
" አበራ ገረማ .... "
" ሠሎሞ ...ማ .... "
ወ/ሮ ገነት ... . "

ግንቦት 2 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 20ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣ ለዕለቱ ውይይት የቀረበው አጀንዳ ካለፈው የቀጠለ ሆኖ የነበረው የመነጋገሪያ ነጥብ፣

— የሰብዓዊ መብቶችና የራስን ዕድል በራስ የመወሰን ፓናል
ያቀረበውን ሪፖርት መገምገም:—
ሲሆን:—

በመጀመሪያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ፓናሎች እየተሰባሰቡ በሚያቀርቧቸው ፍሬ ሃሳቦች ላይ የሚደረገው ውይይት ጠቃሚነት እንዲኖረው መቀጠሉ በየፓናሎቹ በመሠራት ላይ ያለው ሥራ በተጠናከረ መልኩ መቀጠል እንዳለበት ገልፀዋል::በሌላ በኩል ኢንተር አፍሪካን ግሩፕ በሚባለው ድርጅት አዘጋጅነት በተመራጭ ከግንቦት 9 ቀን 1985 ዓ.ም እስከ ግንቦት 14 ቀን 1985 ዓ.ም በሚቆየው ሲምፖዚየም ላይ የኮሚሽን አባላት በሙሉ እንዲገኙ ድርጅቱ ስለጋበዘ በጉባኤው ላይ መገኘት አስፈላጊ መሆኑንና በሕገ መንግሥት አሰራር መሰረት የሆኑ ነጥቦች ሊቀርቡ እንደሚችሉና በተለይ ለኮሚሽኑ አባላት ጥሩ የሃሳብ መዳበሪያ መድረክ እንደሚሆን ገልጸዋል::

አንድ የኮሚሽኑ አባል ወደ ዕለቱ የመወያያ ነጥብ ቤቱ ከመሸጋገሩ አስቀድሞ ቀደም ብሎ በተደረጉ ስብሰባዎች ሲያከራክር የቆየው በወረዳ ደረጃ በሚቋቋመው የህገ መንግሥት ኮሚቴ ውስጥ የፖለቲካ ድርጅቶች ይሳተፉ ወይስ አይሳተፉ በሚለው ነጥብ ላይ የተደረሰው አቋም እንዲገለጽላቸው ጠይቀዋል፤ ይህንን በሚመለከት ኮሚሽኑ ውሳኔ ላይ የደረሰበት ሃሳብ በጽሑፍ ለአባላት እንዲቀርብ እንደሚደረግና እንደገና አባላት ተመልክተውት መስተካከል ያለበት ጉዳይ ካለ ሃሳብ ሊቀርብ እንደሚችሉ ተጠቁሞ ለጊዜው ግን በዕለቱ በቀረበው አጀንዳ ላይ ውይይት ተገቢ እንደሆነ ተገልጿል::

በማስከተልም በቀረበው አጀንዳ መሠረት የኮሚሽኑ የሰብአዊ መብቶችና የራስን ዕድል በራስ የመወሰን ፓናል የቀረበው ሪፖርት በንባብ ተሰምቶ ከኮሚቴው አባላት የቃል ማብራሪያ ካለ እንዲታከል በተጠየቀው መሠረት በዕለቱ የቀረበው ሰነድ የፓናሉን የሥራ አቅጣጫ ለመጠቆም እንደሚረዳ፣ በሀገሪቱ ውስጥ ከአሁን ቀደም የነበረውን የሰብአዊ መብት አረገጣና ያንንም ለማስከበር የተደረገውን ሙከራ ለመጠቆም የቀረበ መሆኑን ፓናሉ ሰብአዊ መብቶችን አስመልክቶ በሚያደርገው ጥናት ይህን እንደመንደርደሪያ በማቅረብ ወደፊት የታሪክ ምሁራንን፣ የህግ ባለሙያዎችን፣ የተለያዩ የሙያ ማኅበራትና የሃይማኖት መሪዎችን፣ በሀገር ውስጥና በውጪ ሀገር የሚገኙ የሰብአዊ መብት ጥበቃ ድርጅቶችን፣ የሰብአዊ መብት አጠባበቅን አስመልክቶ በበለጸጉትና በማደግ ላይ ባሉ አገሮች የሚሰራባቸውን ሰነዶች ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ለኮሚሽኑ የዳበረ

ወያያ ነጥቦችን ለማቅረብ ጥረት እንደሚደረግ ተገልጿል::   000097

ቀጥሎም የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ጋናሉ ለውይይት የሚጠቅም የውይይት ወረቀት /Issue Paper/ ለማቅረብ እንዲያስችለው መከተል ያለበት የመጀመሪያ እርምጃ መረጃዎችን ማሰባሰብ መሆኑንና በቀጥታ የሀገር ውስጥ የሚገኙ ምንጮች ማለትም የመብት መረገጥ ችግር የደረሰባቸውን ግለሰቦች፣ በሀገሪቱ ሰብአዊ መብት ለማስከበር የተቋቋሙ ድርጅቶችን፣ ኢትዮጵያን በሚመለከት በውጪ ሀገር የሚገኙ የሰብአዊ መብት ድርጅቶች ያሏቸውን አስተያየት ግልጽ በሆነ መንገድ ማነጋገር /Forum Hearing/ ማዘጋጀት መቀጠሉ አንዳለው መቁጠሩ ጋናሉ በንግግሮችና በምሁራን በቀረበ ጥናት አማካኝነት የጓበሩ ዘርዘር ሃሳቦች ማቅረብ እንደሚጠበቅበትና በዋዋ ነት ላይ በተደረገው መሠረት ጋናሎች በየስሥራ አፈጻ ጥናት የደረሱበትን ደረጃ ለኮሚሽኑ ሪፖርት ስለሚያቀርቡ በየጊዜው ከኮሚሽኑ አባላት የሚቀርቡ አስተያየቶችን ከግምት ውስጥ በማስገባት ጽንሰ ሀሳቦችን ማዳበር ተገቢ መሆኑን ገልጸዋል::

በሌላ በኩል ኢትዮጵያ በዓለም አቀፍ መድረኮች የፈረመቻቸውን የሰብአዊ መብት ውሎች መፈረሟቸው ብቻ ሣይሆን እንዴት መከበር እንዳለባቸው፣ በዕምነትም በባህልና በጽታ አመለካከት ላይ እስከዛሬ የደረሱት ተጽዕኖዎች መወገድ እንደሚገባቸውና አምነት ሲባል በልማድና በባህል የሚመለከትም ሁኔታ እንደሚጠምር፣ የሰብአዊ መብት ጋናል በተለይ በሀገራችን ይደርስ የነበረውን የሰብአዊ መብት ረገጣ በሥልጣም በተግባር፣ በጉዳም በባሕል በሌሎችም በታዩ ተነስተው የነበሩትን የተያዘው አንቀጸያዎች አነሳስና አውነታ ወደኋላ መመርመሩ አስፈላጊ መሆኑንና ወደፊትም ከመሣሣይ ሁኔታዎች ለመዳፈጠሩ ለነዚህ መሠረታዊ ሰብአዊ መብቶች መጠበቅ ዘላቂ ዋስትና መስጠት የሚቻልበትንም መንገድ አንስቶ መነጋገር እንደሚያስፈልግ ተገልጿል::

አንድ የኮሚሽን አባል መሠረታዊ ሰብአዊ መብት ሲባል ዓለማቀፋዊ ተርጉሙን የእንዳንጠ መጠንቀቅ እንደሚያስፈልግ ጠቁመው ለምሳሌ በአንዳንድ ለምዶችን በሀሎች ጨዋዎጥ ሰብአዊ መብትን የሚጋፉ ድርጊቶች ሊኖሩ ስለሚችሉ እነዚህንም ማረም የሚቻልበትን ሁኔታ መሻት አስፈላጊ መሆኑን ጠቁመዋል::

ስብሰባው ከቀኑ 5.55 ሰአት ኮሚሽኑ ለሻይ እረፍት::

ኮሚሽኑ ከእረፍት በኋላ ውይይቱን በመቀጠል በልዩ ልዩ ጉዳዮች ተነጋግሯል::
አንድ የኮሚሽኑ አባል የሰብአዊ መብት ጋናል ባቀረበው ማስታወሻ ገጽ 2 ተራ ቁጥር ሀ የሀገሪቱን የታሪክ ሂደት የሚመለከት ጉዳይ ስለሆነ አውድኒታችን እንዲረዳ በታሪ

ምሁራን የተሟላ ታሪካዊ ጽሑፍ ተያይዞ ቢቀርብ የበለጠ ሊጠቅም እንደሚችል አሳስበዋል::

በማስከተልም አንዱ የኮሚሽን አባል የቦስተኛውን ጉባኤ ምላተኛ የሕገ መንግሥት ጸንሰ ሃሳቦች ጋራ በተሰጠው ርዕስ ጉዳይ ላይ መክሮ የውይይት ሃሳብ ያቀረበ የሚችለው ሁለት ጉባኤዎች የሚለከታቸውን ጉዳዮች በመከታተል ጥያር ሆኖን መቆየቱን:: ይህውም በበለጠ ብሔራዊ በተለከተ ለመነጋገር ለን ዓይነት የመንግሥት አወቃቀር ሊኖር ለንደሚችል ውቅ ይሸል ለምባሌ በሬፈራሉ አወቃቀር በበለጠ ብሔራዊ የማስከበርን ጉዳይ ለብሔራዊ በማዕከልና በክልል /Region / ያለውን የኃላፊነት ደረጃ ለመለከት የመንግሥት አወቃቀሩና የሥልጣን ክፍፍሉን ሁኔታ ግንዛቤ ውስጥ ማስገባት ለንደሚያስፈልግ የቦስተኛው ጉባኤ የሥራ ድርሻ በግልጽ ለማስቀመጥ ወጠነኛ ችግር ሆኖበት ገልጸዋል::

የጥሎ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ አስረዳጊ በሆኑ ጥና ገና ህገ መንግሥታዊ ጸንሰ ሃሳቦች መሠረት ጉዳዮች ድጋፍ ቸውን በደጋጊ ለስታወሰው የሕገ መንግሥት ጸንሰ ሃሳቦችን ጋራ ለስ ልክቶ ከሁለቱ ጉዳዮች ያልተሸፈኑትን አበይት ርዕሶች እንደሚጠቃለል ከዚህ ጋር ጥና ጥናቶች ጋንጋ በጤረሰበና ዜግነት /Nationality and citizenship/ለስቸኳይ ጊዜ ሥልጣን /Emergency Power /፣ የኮሚሽኖችን ጥቅርና አበራር፣ የፍርድ ህጎች፣ በተወሰደ በህግ መንግሥት ውስጥ የተበረበት የመንግሥት ፖሊሲ መሪዎች፣ ሬንዖችን/Directive Principles ለመያሎ በዓጥናት በነዚሁ ላይ የሚደረጉ ዉረዳት እንደሚደረጉ ጠቀሜ ጉዳዮች በተናጠል በዶሆን አያገናኙቸው የሚያመሑት ርዕስ ከሌሎቹ ጋራ ሥራ ጋር የተባበረ ሆኑ ጉና የቦስተኛ ጉዳዮች ለአበራር አመቺነት በርዕስ ጉዳይ ቢከፋፈልም የጠረሸ ገቢቸው አንዱ ወጥ ሰነድ ለማዘጋጀት ስለሆነ ሥራው ተቀራርቦ መወያየትና ደጋግኖ እንደሚጠይቅ ገልጸዋል:: ለቀጣዩ ሥብሰባ የመንግሥት ለቀኖር የሥልጣን ክፍፍል ጋራ የሚያቀርበው ሪፖርት እንደሚጠብቅ ገልጸው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 7፥10 ሰዓት ስብሰቢ ተጠናቋል::

የጠገ መንግስት ኮሚሽን ኀያ አንደኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ግንቦት 6 ቀን 1985ዓ.ም.

አዲስ አበባ

የጠገ መንግስት ኮሚሽን ነያ አንደኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000100

የስብሰባው ቦታ .... ጠገ መንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... አርብ ግንቦት 6/1985 ዓ.

በስብሰባው ላይ የተገኙ አባላት

1. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
2. ፊታውራሪ ዘውዱ አባተ .... አባል
3. አቶ አብዱላዚዝ አሊመድ .... አባል
4. አቶ አበራ ማረኝ .... አባል
5. አቶ ታዬ አፀቀሥላሴ .... አባል
6. አቶ ቃሲም መሐመድ .... አባል
7. አቶ አሰፋ ብሩ .... አባል
8. አቶ የማነ በርሄ .... አባል
9. አቶ ተሰፋዬ ሃሜ .... አባል
10. አቶ ናርዶስ ለማ .... አባል
11. አቶ ማርቆስ ወልደሰንበት .... አባል
12. አቶ ያሬድ በርሄ .... አባል
13. ወ/ሮ ከበደች አርዓያ .... አባል
14. አቶ ገብረአማኑኤል ተካ .... አባል
15. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... አባል
16. ዶ/ር አፀደወይን ተክሉ .... አባል

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ አባላት

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሰብሳቢ
3. አቶ አብርሃም ገ/መስቀል .... አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
5. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... አባል
6. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... አባል
7. አቶ ጌታቸው ዘቂ .... አባል
8. ወ/ሮ መርየም ፋራሲ .... አባል
9. አቶ ሙሉ ወጫ .... አባል
10. አቶ አብዱናሰር አሊሳህሌ .... አባል
11. ዶ/ር ገነት ይልማ .... አባል

የሕገመንግሥት ኮሚሽን ሃያ አንደኛው መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ፅሕፈት ቤት ቅጥር ግቢ የተጠራ ሲሆን በዕለቱም የቀረበው አጀንዳ የመንግሥት መዋቅር ፓናልና ሀብረታ ፓናል ያቀረቡት ሪፖርት ላይ መወያየት ነበር::

በመቀጠልም የመንግሥት መዋቅር ፓናል ሰብሳቢ የፓናሉ ሪፖርት የመንግሥት ... በተጠቃለለ ጠቃሚና ዋና ዋና ጉዳዮች ላይ የተመሠረተ እንደሆነና መሠረታዊ ... አቀጣጥ የሚያሳይ እንደሆነ፤ በኮሚሽኑም ውይይት ጊዜ ትኩረት የወደፊት ... የመንግሥት አወቃቀር ፌዴራላዊ ይሁን ቢባል ያሉትን አማራጮች የሚያሳይ እና ለሀገሪቱ ሠላምና ለሕዝቦች መረጋጋት፤ የኢኮኖሚ እድገትና የማህበራዊ ኑሮ ... የሚያስገኘው የትኛው መዋቅር ነው የሚለውን ለንጽጽር ገልጸዋል::

በመቀጠልም አንዱ የፓናሉ አባል በጽሁፍ ላይ ጥናት እንደተደረገ ገልፀው ለምሳሌ ... የፕሬዝዳንቱ ግንኙነት ምን ይመስላል ለሚለው አሁን ባለው የሽግግር መንግሥት ... የፕሬዝዳንት አስፈፃሚ እንደሆኑ፤ በአስፈፃሚውና በሕግ አውጪው መሀከል የሚኖረው ... ግንኙነት ምን አይነት ነው፤ በመንግሥት አስተዳደር በኩል ሌሎች ሀገሮች ያሉትን ችግር ... እንደተወጡት በፋ ባለ መንገድ እንደተወሰ ጠቁመዋል::

በመቀጠልም የፓናሉ ሰብሳቢ ሪፖርቱን በንባብ ካሰሙ በኋላ ከኮሚሽኑ አባላት ... አስተያየቶችና ጥያቄዎች ተሰንዝረዋል::

አንዱ የኮሚሽኑ አባል በአሀዳዊና በፌዴራላዊ ላይ የተደረጉት ጥናቶች ዝርዝር ... ቢቀርቡ ለኢትዮጵያ ችግር መፍትሄ የሚሰጡን መሥረት እንደሚያስችል ጠቅሰዋል::

በመቀጠልም ሌላ የኮሚሽኑ አባል ምን አይነት የመንግሥት አወቃቀር ያስፈልገናል ... ማየት የሚገባቸው ነገሮች

1. የሰብአዊ መብቶች መረጋገጥ
2. ዴሞክራሲ ረሀብ

... ላይ እንደሆነና ሰፊ ጥናት የሚያስፈልገው በችግሮቻችን ላይ እንደሆነ፤ እንዱ ... አንደመንግሥትነት ለኢኮኖሚው / The role of government / ምንድነው? ... trend ነው የሚያድለው / development / ነው ወይም መንግሥት በማ ... ነገር መግባት የለበትም የሚለው? ከዚህ በመቀጠም የመንግሥት አወቃቀር ምን ... አለበት የሚለው መብራራት እንዳለበትና አሀዳዊም ሆነ ፌዴራላዊው ተዘርዝረው መቅረብ ... ያለባቸው በ local እና በ central መንግሥታት መሀከል ያለው ግንኙነት በጥሩ ቁልጭ ... መቀመጥ ያለባቸው ነጥቦች መሆናቸውን አስገንዝበዋል::

በ10:30 ላይ የኮሚሽኑ ስብሰባ ተጠናቋል::

000102

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 22ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

ግንቦት 16 ቀን 1985 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 22ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000103

የስብሰባው ቦታ .... የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... ሰኞ ግንቦት 16/1985 ዓ.ም
የስብሰባው ሰዓት .... ከ4:00 — 7.30

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሰብሳቢ
3. " አብዱላዚዝ አህመድ .... "
4. ፊታውራሪ ዘውዱ ስቴር .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. አቶ ተሾመ ገ/ማርያም .... "
7. " አበራ ማረኝ .... "
8. " ታዬ አፅ ቀስላሴ .... "
9. " ቃሲም መሐመድ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " ተስፋዬ ቀሚ .... "
12. " ናርዶስ ለማ .... "
13. " ጌታቸው ዘቄ .... "
14. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
15. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
16. " መርየም ፋራህ .... "
17. " ገነት ይልማ .... "
18. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ዐጠፊ
2. " አብርሃ ገ/መስቀል .... ሳቧል
3. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
4. አቶ የማነ በርሄ .... "
5. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
6. " ያሬድ በርሄ .... "
7. " ሙሉ መኛ .... "
8. " አብዱናስር አሊሣህል .... "
9. ወ/ሮ አበደወይን ተክሌ .... "

ግንቦት 16 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 22ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን ለዕለቱ ውይይት የቀረበው አጀንዳ:—

—በመንግሥት መዋቅርና በሥልጣን ክፍፍል ፓናል ባቀረበው ሪፖርት ላይ መወያየት:—

— በሕገ መንግሥት ጽንሰ ሃሳቦች ፓናል በቀረበው ሪፖርት ላይ መወያየት

— ሌሎች ጉዳዮች ካሉ
የሚሉ ነበሩ፤

በቀዳሚነት የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ወደዕለቱ የመወያያ ነጥብ ከመግባቱ በፊት አንዳንድ የኮሚሽኑ አባላት ማወቅ የሚገባቸው ጉዳዮች መኖራቸውን ጠቁመዋል:: ይኸውም የምርጫ ህግ አርቃቂ በቦስት ሣምንት ውስጥ ለተወካዮች ምክር ቤት እንዲቀርብ መወሰኑ፤ በማርቀቅ ሥራ ኮሚሽን ኃላፊነት እንደተሰጠውና የህገመንግሥት ኮሚሽንም አባላት እንዲልክ ተጠይቆ እንደነበር ጉዳዩ ከኮሚሽኑ ማንዴት ውጪ በመሆኑ በተብር መልክ መሣተፍ እንደሆነ መልስ መስጠቱን፤ ወደፊት የሚደረገውን አዲስ ብሔራዊ ምርጫ አስመልክቶ ቀደም ብሎ የነበረው የምርጫ ኮሚሽን ማንዴት በማብቃቱ ምርጫውን የሚከታተል አዲስ የምርጫ ቦርድ እንደሚቋቋምና ማቋቋሚያ በፖሊቲካ ድርጅት አባልነት ሳይሆን የሲቪል ሰራተኞችን በመቅጠር ከፖሊቲካ አመለካከት ነፃ ሆኖ እንደሚሠራ፤ በሌላ በኩል በውጪ ሀገር በሚደረጉ የተለያዩ ስብሰባዎች ላይ እንደአስፈላጊነቱ ቢ የተወከሉ በመሄድ እንደሚሳተፉና በቅርቡ አውስትራሊያ ቪና ላይ በሚደረገው የተባበሩት መንግሥታት የሰብዓዊ መብት ጉባኤ ላይ ከኮሚሽኑ የሰብአዊ መብት ጋር [illegible] አባላት እንደሚካፈሉ ጠቁመዋል::

በማስከተልም ከአባላት አስተያየቶችና ጥያቄዎች በተለያዩ ጉዳዮች ላይ ተሰንዝረዋል:: በቀዳሚነት የተለያዩ ሀገሮች ያላቸውን የህገ መንግሥት አሰራር ለምድና [illegible] ሥርዓቶችን አስመልክቶ ለሥራ ለማካፈል ፈቃደኛ መሆናቸውን አበረታች መሆኑንና ከዚህ በተጨማሪ ኢትዮጵያ ህግን በተመለከተ ከአዲሱ የዲሞክራሲያዊ አሰራር ጋር እንዴት ሊተገበር እንደሚችል ሊያስረዱ የሚችሉ ሰዎችን መጋበዝ አስፈላጊ እንደሆነ አንድ አባል አቅርበዋል:: በማስከተልም ቀደም ብሎ በኢትዮጵያ ውስጥ በተለያዩ ብሔርና

000105

ብሔረሰቦች ይሰራባቸው የነበሩ ለማዳዊ የህግ ሥርዓቶችን በተመለከተ ግንዛቤ ለማግኘት እንዲረዳ የሀገር ሽማግሌዎችን፣ የሀይማኖት መሪዎች የልዩ ልዩ ብሔር ብሔረሰብ አባሎች ሊሳተፉ የሚችሉበት ሴሚናር ማዘጋጀት እንደሚያስፈልግና በተለይም ቀደም ብሎ በሀገሪቱ በተለያዩ ክፍሎች ይሰራባቸው ስለነበሩት የፍትህ አፈጻጸም ዘዴዎች በምሁራን የተጠኑ መረጃዎች ቢቀርቡ የበለጠ ጠቃሚ እንደሚሆኑ ተጠቁሟል፡፡

በሌላ በኩል እንደ የኮሚሽን አባል በአሁኑ ወቅት በኢትዮጵያም ሆነ በአለም ደረጃ የአካባቢ ልማት ጥበቃን በተመለከተ ከፍተኛ ችግር እየተፈጠረ ባለበት ሁኔታ በህገመንግሥት ውስጥ ይህን በሚመለከት ምን ዓይነት ድንጋጌ መውጣት እንዳለበት ምንም ዓይነት ውይይት እንዳልተደረገ፣ በኢንተር አፍሪካ ግሩፕ አማካኝነት በዚምባብዌ በሲምፖዚየም ላይ በሌሎች ሀገሮች የሚገኙ ምሁራን በሰፊው ሲሳተፉ ጉዳዩ በቀጥታ የሚመለከታቸው የሀገሪቱ ምሁራን ግን የተጠበቀውን ያህል እንዳልተሳተፉና በተለይም ለማተን፣ የአካባቢ ጥበቃንና የእርሻውን ክፍለ ኢኮኖሚ በሚመለከት ከሀገር ውስጥ ምሁራን ብዙ ጠቃሚ ነገር እንዳልቀረበ ሀገሪቱ ከፍተኛ የኢኮኖሚ ቀውስ ውስጥ እያለች በጎሳ እና በሀይማኖት ጉዳይ ላይ የበለጠ ማተኮሩ ግልጽ እንዳልሆነላቸውና ህገ መንግሥት የአካባቢ ልማት ጥበቃም በተመለከተ ትኩረት መስጠት እንዳለበት አስበዋል፡፡ በኢንተር አፍሪካ ግሩፕ አማካኝነት ከዚህ ቀደም ብሎ የልማትና የኢኮኖሚን ጉዳይ አስመልክቶ ስብሰባ ተካሄዶ እንደነበርና የሀገር ውስጥ ምሁራን እንዲሳተፉ ተጋብዘው እንደነበር ተጠቁሞ የአካባቢ ልማት ጥበቃና የግል ንብረት ባለቤትነትን በተመለከተ ኮሚሽኑ አዋቂዎችን በመጋበዝ በማወያየት ጠቃሚ ግንዛቤ ላይ መድረስ የሚቻልበት ሁኔታ እንደሚመቻች ተጠቁሟል፡፡ ከቀኑ በ5.45 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ እረፍት ተነስቷል፡፡

ከእረፍት በኋላም ኮሚሽኑ ውይይቱን ቀጥሎ በዕለቱ በሁለተኛ ደረጃ በተያዘ አጀንዳ ማለትም የህገመንግሥት ጽንሰ ሀሳቦች ፓናልን የሥራ ድርሻ አስመልክቶ ውይይት እንዲደረግ ከቤቱ ተጠይቆ የፓናሉን የሥራ ዝርዝር ቤቱ መወሰን እንደሚገባው በቀረበው ማሳሰቢያ መሠረት የህገ መንግሥት ጽንሰ ሃሳቦች ፓናል እንደአስፈላጊነቱ በሥራ ሂደት እየተገመገመ የሚሰጠው ኃላፊነት ሊሰፋ እንደሚችል ተጠቁሞ ቤቱ በሠፊው ከተወያየ በኋላ በሚከተሉት አበይት ርዕሶች ሥራውን እንዲቀጥል ተገልጿል፡፡

— ቀደም ብሎ ኮሚቴው ሲቋቋም በሁለቱም ማለትም በመንግሥት መዋቅርና በሥልጣን ክፍፍል፣ በሰብአዊ መብቶችና የራስን ዕድል በራስ መወሰን ኮሚቴዎች ያልተሸፈኑትን ህገ መንግሥታዊ ጽንሰ ሃሳቦች እንዲያጠና ስምምነት ላይ በተደረሰበት መሠረት፡—

1. ቋንቋ
2. የብሔር ብሔረሰብ ጥያቄ /Nationality / እና ዜግነት /Citizenship /
3. የህገ መንግሥት ማሻሻያ/Constitutional AmendmeNts /
4. መከላከያና ደህንነት /Defense and security /
5. የማህበራዊ ጉዳይ፣ የተፈጥሮ ሀብት አጠባበቅና የአካባቢ ደህንነት ጥበቃ /Enviromental security /
6. ሰንደቅ አላማ፣ የህዝብ መዝሙር የክልሎች አከላለል::
7. የአስቸኳይ ጊዜ ሁኔታ የማወጅ ስልጣን /Emgrgency Power /
8. ኢትዮጵያ የተቀበለቻቸውን ዓለም አቀፍ ስምምነቶች ህገ መንግሥታዊ
9. በህገ መንግሥት የሰፈሩት የመንግሥት ፖሊሲ መሪ ነጥቦች / /Directive Principles /

ሦስተኛው ኮሚቴ ማለትም የህገ መንግሥት ጽንሰ ሃሳቦች ኮሚቴ በእያንዳንዱ ጉዳይ ላይ በመሠረት የመወያያ ወረቀት/Issue Paper / ለማዘጋጀት እንዲረዳ በያንዳንዱ ነጥቦች ላይ የሚደረስበትን አጠቃላይ ሃሳብ በሪፖርት መልክ እየቀረበ ኮሚሽኑ እንዲወያይበት እንደሚያደርግ ተጠቁሟል::

በመጨረሻም የኮሚሽኑ አባል በቀጣዩ ስብሰባ የመንግሥት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ኮሚቴ በሚያቀርበው ሪፖርት ላይ ውይይት እንደሚደረግ ገልጸው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 7:20 ሰዓት ተጠናቋል::

000107

<u>የህገ መንግሥት ኮሚሽን 23ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

ግንቦት 25 ቀን 1985ዓ.ም

<u>አዲስ አበባ</u>

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 23ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000108

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮ/ጽ/ቤት
" ቀን .... ሰኞ ግንቦት 23/1985 ዓ.ም
" የተካሄደበት ሰዓት .... ጠዋት ከ4:00_7:30

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ዋዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አቱሮ .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. " ተሾመ ገብረማርያም .... "
6. " አበራ ማረኝ .... "
7. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
8. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
9. አቶ ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " የማነ በርሄ .... "
12. " ተክሌ ዮ ናሚ .... "
13. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
14. " ያሬድ በርሄ .... "
15. " ጌታቸው ዝቄ .... "
16. ወ/ሮ ከበደች እርዓቸው .... "
17. አቶ ገብረአማኑኤል ተካ .... "
18. ሲስተር አቴነሽ ዓምጤ .... "
19. ወ/ሮ ገነት ዩለማ .... "
20. " አፀደማርያም ተክሌ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... አባል
2. " አብርሃ ገ/መስቀል .... "
3. " ቀለመ ወርቁ .... "
4. " ዮርዶስ ለማ .... "
5. ወ/ሮ ጥር የም ፋራህ .... "
6. አቶ ሙሉ ወዳ .... "
7. " አብደናስር አሊሣህል............ "

ግንቦት 25 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የሕገመንግሥት ኮሚሽን ሃያ ሶስ ተኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ የተመራ ሲሆን፣ በተለያዩ ጉዳዮችም ላይ ተወያይቷል።

የተ በተደጋጋሚ የኮሚሽኑ ሊቀመንበር የመንግሥት መዋቅር ፓናል ባቀረበው ሪፖርት ላይ ውይይት መደረግ እንዳለበት ጠቁመዋል። ሆኖም ባለፈው ስብሰባ ላይ የመንግሥት መዋቅር ፓናል ያቀረበው ሪፖርት አጀንዳ ተይዞለት በንባብ እንደተሰማና የተለያዩ አስ ተያየቶች እንደተሰጡበት በዚሁም መሠረት ፓናሉ የተሰነዘሩትን አስተያየቶችና የማጠቃለያ ሃሳቦች ከግምት ውስጥ በማስገባት የተጠቃለለ እና የተጠናቀረ ሪፖርት እንዲያቀርብ ተወስኖ እንደነበረና አሁን ተመልሶ እዛው ሪፖርት ላይ ውይይት እንደማያስፈልግ የተለያዩ የኮሚሽኑ አባላት ጠቁመዋል።

በመቀጠልም ባለፈው ስብሰባ የውይይት መድረኮች ቅርፅና አወቃቀር ላይ ውይይት እንደተደረገ፣ በቀበሌ ደረጃ በህዝብ የተመረጡ አወያዮች እንደሚኖሩ ከዚያ በላይ ባለው መዋቅር ዳኞችና የፖለቲካ ፓርቲዎች አባል በሚሆኑበት ውይይት እንደሚደረግ ዝግጁ እንደነበሰ የኮሚሽኑ ፀሐፊ ጠቁመው የዳኞችን ከተሰብሳቢነት ወደ ሰብሳቢነት ለማስቀየር እነዚህ ነገሮች ሰፋ ትና ብዛት ስላላቸው መስተካከል ያለበት ነገር እንዳለ ጠቁመዋል። በመቀጠልም የኮሚሽኑ ሊቀመንበር የመድረኮች አወቃቀርን በሚመለከት የተወሰነው ለበጀ እንደነበረ የምርጫ ኮሚሽን ሲዋቀር የተለየ የአሠራር መመሪያ ስለተሰጠ የውይይት መድረኮችን በሚመለከት ዝግጁ እንደገና ቢመለከተው ጥሩ እንደሆነ ጠቁመዋል። አንድ የኮሚሽኑ አባል በዚሁ ጉዳይ ላይ የኮሚሽኑ ሊቀመንበር በሰጡበት ውይይት እንደ ተደረገና እንደተወሰነ ዳኞችን በሚመለከት ቢቀ የራሱን አቋም እንዲወስድ፣ በፖለቲካ ፓርቲዎችና በዳኞች በኩል አዲስ አሰራር ካለ በግልጽ እንዲቀመጥ አሳስበዋል። የኮሚሽኑ ሊቀመንበርም እነዚህ ጉዳዮች ላይ ማሻሻ ሲወስዱ ያልተገሉ መረጃዎች እንደነ በረና አሁን ግን የተጓሉ ስለሆነ ለየት ባለ መንገድ መታየት እንዳለባቸው ጠቁመው ኮሚሽኑ ከተስማማ ውይይት መክፈት እንደሚቻል አመልክተዋል። በመቀጠልም የኮሚሽኑ ፀሐፊ "የውይይት መድረኮች ቅርጽ፣ አወቃቀርና የሥራ ድርሻ" የሚለውን እያነበቡ ማብራሪያ ሰጥተዋል። በዚሁም መሠረት በገፅ አንድ ሀ ላይ የኮሚሽኑ ገንዘቤ በቀበሌ የሚደረግ የውይይት መድረኮች ብቻ እንዲሆኑ በወረዳ፣ በዞን፣ በክልል፣ ደረጃ ያሉት ደግሞ አስተዳደራዊ ሥራ ብቻ እንደሚሰሩ ጠቁመዋል። ኮሚሽኑ ህዝብ ውይይት የሚደረ ግበትን በቀበሌ ደረጃ መድረክ እንደሚከፈትና ከዛ ወዲ በላዩ ላዩ አለማ የሚደረገው ማኅበራዊ ቡድኖችን አስተያየት የሚቀርብበትን ገለጻ ማድረግና ሃሳባቸውን ለመቀበል፡_

000110

ማበረታታት እንደሚያስፈልግ እንዲሁም በቀበሌ ደረጃ የሚደረገው ግምገማ ሌላ አስተያየት ባይታከልበት በቀጥታ ለኮሚሽን መድረስ እንዳለበት ተመክሯል:: በመቀጠልም አንዱ የኮሚሽኑ አባል ግምገማ በቀበሌ እንደሚደረግና ሌሎች ጉዳዮች የአስተዳደር ሥራ እንደሚሰሩ ሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች የህገ መንግሥቱን ጉዳይ በተመለከተ ሊገናኙ የሚገባቸውን መግለጽ ከፈለጉ የሚከለከሉበት እንደሌለ ወደፊትም ገለፀው ኮሚሽኑ በሚፈልጋቸው ሃሳቦች ግልም ርዕሶች የራሱን ግምገማ አይከፍትም የሚል አቋም ያለ እንደሚሰሳቸና ህገ መንግሥቱ ላይ በከፍተኛም ሆነ በዝቅተኛ ጉዳዮች ላይ ህዝብ ይምከርበት የሚሉትን የሚገልፅበት እንደሚመሰል ለሥራው ጥሩ እንዳልሆነ ጠቁሟል::

በመቀጠልም የኮሚሽኑ ፀሐፊ ገፅ ሁለት ላይ '' የቀበሌ የግምገማ መድረክ'' የሚለውን በንባብ አሰምተዋል:: በቁጥር 3 ላይ '' ስብሰባ ይመራሉ'' የሚለው እንዲሻሻል እንዲሁም ቁጥር 9 ላይ '' የምደፊት'' የሚለው ያለ ተቆጥሮ'' የመደፊቱ የሕገ መንግሥት ረቂቅ ለነዋሪው መቅረቡን ያረጋግጣሉ '' ተብሎ እንዲነበብ የሚሉ ማሻሻያዎች ቀርበዋል:: አንዱ የኮሚሽን አባል በወረዳ በዞንና በክልል ደረጃ ዓቃቤና የፖለቲካ ፖርቲዎች ይሳተፋሉ የፖለቲካ ፖርቲዎች ካልተሳተፉ የህዝቡ አስተያየት በተከበለቸው መንገድ ላይ ሊያልፍም ብሎ እንደተጠሰና ይህንን የሚያጥፍ በቂ ምክንያት እስካሁን እንዳልቀረበ ጠቁሟል:: በአሁኑ ሰዓት የፓርቲ ኮሚሽን እንደሌለና ስለዚህ በሕገ ደመንገድ የተመዘገበ ፈቃድ ያገኘ የፖለቲካ ድርጅት እንደሌለ በህጋዊ መንገድም የፖለቲካ ፖርቲዎችን ለመመዝገብ ጊዜ እንደሚወስድ የኮሚሽኑ ፀሐፊ ጠቁሟል:: በዚሁ ህግ ቁሠረት የፖለቲካ ፖርቲዎች ተመዝገብ እንዳለባቸው በበሉ ደረጃ ወሳኝ የሚሰራ ፖርቲዎች በዙ ሚያለት የሚያስፈልጋቸው ነገሮች እንዳሉም ተያይዞ ተመክሯል ከሌሊቱ 6:30 ላይ ለሻይ አርፏል::

ከሻይ እረፍት በኋላም የኮሚሽኑ ስብሰባ የቀጠለ ሲሆን የኮሚሽኑ ሊቀመንበር ባለፈው ጊዜ ከሌሊቱ '' በምንነት ላይ የደረስባቸው ነጥቦች '' በምንነት ላይ ያልተደረስባቸው ነጥቦች '' በሚሉ ርዕሶች በሰንጠረዥ መልክ ቀርቦ የነበረውን ፅሁፍ በንባብ አሰምተዋል:: በመቀጠልም ቀበሌ የመወያያ አጀንዳ እንደሆነና ከዚያ በላይ ያሉ መድረኮችን ደርሻ በየቀበሌው ያለውን ሃሣብ / · Aggregate /አድርጎ ለኮሚሽኑ ማስተላለፍ እንደሆነ አያይዘው ጠቁሟል:: በመቀጠልም አንዱ አባል የግምገማ መድረኮች እንዴት እንደሚደራጁና አባላቱ ከየት እንደሚመጡ የህዝቡ ግምገማን በሚመለከት በቀበሌ ደረጃ እንደሚሆን፣ የአስተዳደር አካላትን በየደረጃው ማሳተፍ እንደሚያስፈልግ፣ ከቀበሌም ባሻገር ህዝብ በሚገኝባቸውና በሚሰበሰብባቸው ቦታዎችም ግምገማ ሊኖር እንደሚችል ከሌሊቱ የተነሳበት እንደሚወሰል ነገር ግን የፖለቲካ ፖርቲዎችና ዓቃቤ በወረዳ በዞንና በክልል አይሳተፉም የሚለው ችግር እንደሚፈጥር ገልጿል:: አንዱ ሌላ አባል ደግሞ ህዝብን ከቀበሌ በላይ መምራት ስለሚፈልግ የኮሚሽኑ ተግባር መገደብ እንደሌለበትና እንዲሁም ህዝቡ የሚመክርበት የፖለቲካ ጉዳይ ስለሆነ የፖለቲካ ፖርቲዎች መሣተፍ ግንም ጉዳት እንደማያመጣና ይህም ባለፈው ጊዜ በስፋት እንደተነሳ አሳስበዋል::

.../3

በመቀጠልም የኮሚሽኑ ሊቀመንበር ኮሚሽኑ የተከማቹትንና ያልተከማቹትን ነጥቦች በማመልከት የቀረቡ አስተያየቶች እንዳሉ ጠቁመው በቀበሌ ደረጃ በሕዝብ የሚቀርብ ኮሚቴ እንደሚቋቋም ስምምነት እንዳለ የፖለቲካ ፓርቲዎች ዳኞች መሆን አለባቸው ወይስ የለባቸውም በሚለው ነጥብ ላይ የህዝቡ አስተያየት እንዲያዝበ ሊከሰሱ በሚችሉ ወሰኖች አለባቸው የሚል አስተያየት በአንፃሩ ደግሞ የህዝብ አስተያየት ላይ ተፅዕኖ ስለሚያደርጉ ወሰኖች የለባቸውም የሚል አስተያየት እንዳለ ጠቁመው በአሁኑ ሰዓት የፖለቲካ ፓርቲዎች ህጋዊ ስላልሆኑ ሊሳተፉ የማይችሉበት ሁኔታ እንዳለ ገልፀዋል:: በመቀጠልም የህዝብ ኮሚቴዎች የት ድረስ ይቆያሉ ሥራቸው ምን ይሆን? የኮሚሽኑ ወኪሎችስ የት ድረስ ይኖሩ የሚሉ ሃሳቦች ላይ ውሳኔ እንደሚያስፈልግ ተጠቁሟል::በመረዳው ደረጃ እንደ ከቀበሌ የመጣውን የሕዝብ አስተያየት / Aggregate / የሚያደርግ አካል መቋቋም እንዳለበት ተጠቁሟል:: በአሜሪካን ምክር ቤት ፕሬዝዳንት ይህንን አካል ለማቋቋም ጥሩ መደረግ እንዳለበትና ከየቀበሌ የተመረጡ ሦስት ሰዎች እንደሚኖሩ ከእነሱ መሀል የሚሆኑ ተመርጠው / Aggregate / የማድረጉን ሥራ እንዲያከናውኑ የሚል ሃሳብ ቀርቧል:: በመቀጠልም ይህንን ጉዳይ በተመለከተ እስካሁን ኮሚሽኑ ሲወያይበት የነበሩትን ጉዳዮች ከግምት ውስጥ በማስገባት ለሚቀጥለው ስብሰባ የኮሚሽኑ ሰብሳቢና ፀሐፊ የተነሱትን ዋና ዋና ነጥቦችና ስምምነት የሚያስፈልጋቸውን ጉዳዮች በዝርዝር እንዲያቀርቡ ተጠቁሞ በ8:15 ላይ የዕለቱ ስብሰባ ተጠናቋል::

000112

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 24ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ግንቦት 27 ቀን 1985 ዓ.ም
አዲስ አበባ

<u>የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 24ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u> 000113

ስብሰባው ቦታ .... የሕገመንግሥት ኮ/ጽ/ቤት
" ቀን .... ዓርብ ግንቦት 27/85ዓ.ም
" ሰዓት......................... 7:30_11:50

<u>በስብሰባው ላይ የተገኙ</u>

1. አቶ ክፍሌ ዋዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሰብሳቢ
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
4. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
5. አቶ ያሲን መሐመድ .... "
6. " የማነ በርሄ .... "
7. " ተክሌ ዮ ሚጂ .... "
8. " ናርዶስ ለማ .... "
9. " ማርቆስ ሚልዩሰንበት............... "
10. " ያሬድ በርሔ .... "
11. " ጌታቸው ዘሩ .... "
12. ወ/ሮ ከበደች አርዓቸው .... "
13. አቶ ገብረአማኤል ተካ .... "
14. ወ/ሮ አፀደማርያም ተክሌ .... "
15. አቶ አብዱናስር አሊሣህሽ .... "

<u>በስብሰባ ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
2. ፊታውራሪ ዘውዴ አቱሮ .... አባል
3. አቶ አብርሃም ገ/መስቀል .... "
4. " አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. " ተሾመ ገ/ማርያም .... "
6. " አበራ ሚረኛ .... "
7. " ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
8. " አበፋ ብሩ .... "
9. ሱልጣን [illegible] .... "
10. ወ/ሮ ሚርየም ፋራህ .... "
11. " ገነት ዘለቀ .... "
12. አቶ ጋሹ ወዳ .... "

ግንቦት 27 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የህገመንግሥት ኮሚሽን 24ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ ለውይይት የቀረበው ጉዳይ:-

- የምርጫ ወረዳዎች አወቃቀርና ተግባርን በሚመለከት በኮሚሽኑ ጽ/ቤት ተዘጋጅቶ በቀረበው ማስታወሻ ላይ ተወያይቶ መወሰን፣

- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ፣ የሚል ሲሆን:-

በዚሁም መሠረት የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ኮሚሽኑ ባለፈው ስብሰባው የሕዝብ ውይይት ሰነዶችን በሚመለከት በመርህ ደረጃ ላይ የተደረሰባቸውን ዋና ዋና ነጥቦች ጠቅለል አድርገው ይህም ዋነኛው የህዝብ ምርጫ የሚደረግበት ወረዳ ቀበሌ መሆኑን፣ የቀበሌ ምክር ቤት ሊያነሣ የሚገባው ተግባርና የመጀመሪያውን ስብሰባ በመጥራት በአስመራጭ ኮሚቴ አማካኝነት ቦታ ... ያሉት አንድ ኮሚቴ እንደሚያስመርጡ፣ ይህ በቀበሌ ደረጃ የተመረጠው የህዝብ ... ኮሚቴ ተግባሩ የቀበሌውን ሕዝብ ስብሰባ በመጥራት ከኮሚሽኑ የሚላከለትን የውይይት ሰነድ ለህዝቡ ማሰራጨትና በመጨረሻም ከህዝብ የተገኘውን አስተያየት በማሰባሰብ ሪፖርት ማቅረብ እንደሚሆን ጠቁመው አስታውሰዋል፣

በወረዳ ደረጃ የሚቋቋመውን ኮሚቴ በሚመለከት የየቀበሌዎቹ ኮሚቴ አባላት በወረዳ ደረጃ በሚሰበሰብ ስብሰባ ከመካከላቸው አምስት አባላት ያሉት ኮሚቴ እንደሚመርጡና የተቋቋመው ኮሚቴ ተግባር ከኮሚሽኑ የሚላከውን ሰነድ ወደ ቀበሌዎች መላክና ከቀበሌዎች የሚላከለትን የህዝብ አስተያየት/aggregate /በማድረግ በሚመለከተው አካል አማካኝነት ወደ ኮሚሽኑ እንደሚልክ፣

በክልል ደረጃ ከሁለት እስከ ቦታ የሚደርሱ አባላት ያሉት ኮሚቴ እንደሚቋቋም፣ እንደክልሉ ስፋትና የህዝብ ብዛት በዞንም ደረጃ የኮሚሽኑ ተጠሪዎች እንደሚኖሩ፣ ከኮሚሽኑ ወደ ህዝብ የሚላከውን ሰነድ ማስተላለፍና ህዝብ የተወያየበትን ... ሪፖርቶች በመረከብ ለኮሚሽኑ ማድረስ፣ በክልሉ የሚገኙ የሙያ ማኅበራትን፣ ... ድርጅቶችን በተለያዩ ተቋማት የሚገኙ የህዝብ ክፍሎችን ተሰባስበው በህገመንግሥቱ እንዲወያዩና አስተያየታቸውን እንዲሰጡ አስፈላጊውን ሥራና ሰነዱ በማሰጠት ... እንደሚሆን ገልፀው በቀበሌ ደረጃ ከሚደረገው የህዝብ ምርጫ በተጨማሪ ... ማኅበራት፣ የፖለቲካ ድርጅቶች፣ የትምህርት ተቋማትና የልዩ ልዩ ሙያዎች ... ችግሮቻቸውን መድረክ በማመቻቸት እንዲወያዩና አስተያየታቸውን እንዲሰጡ ኮሚሽኑ ... እንደሚሠራ ጠቁመዋል::

በሌላ በኩል የህዝቡን አስተያየት የያዙ ደብዳቤዎች እንዴት ለኮሚሽኑ ይደረሱ የሚል ጥያቄና በመረጃ ደረጃ ከቀበሌ የተገኘውን የህዝብ አስተያየት/Aggregate/ ለማደረግ ሥራው ቴክኒካል በመሆኑ ችሎታ ያላቸው ግለሰቦች በሚገባ መስራት የሚቻልበት ሁኔታ መፍጠር ይገባል የሚል አስተያየት ተሰንዝሮ ውይይት ተካሂዶበታል፡፡ ይኸው ህዝብ ጋር ኮሚሽኑ የሚላኩ ደብዳቤዎች በፖስታ አገልግሎት አማካኝነት ሊላኩ እንደሚችሉ፣ የፖስታ አገልግሎት አስተማማኝ ሆኖ በማይገኝበት ሁኔታ ከሚመለከታቸው ክፍሎች ጋር የኮሚሽኑ ተጠሪዎች የሚከተሉ ሥነ ሥርዓት በማደረግ ሊደርስ የሚችሉበት የአሠራር ዘዴ ሊቃለል እንደሚቻል፣ ከቀበሌም ሆነ ከሌሎች ክፍሎች ጋር ኮሚሽኑ የሚመጡ ደብዳቤዎች ሁሉ በቁራ ከፒ /ግልባጭ/ እንዲበረክና ደብዳቤውን የሚልከው ክፍል ቁራ ግልባጭ እንዲያስቀር በመመሪያ ማስታወቅ እንደሚቻል ተገልጿል፡፡ በመረጃ ደረጃ የሚሰራውን ሥራ የቴክኒክ ድጋፍ መስጠትን በተመለከተ ከቀበሌ የተገኘውን የህዝብ አስተያየት /Aggregate/ ለማደረግ ችሎታ ያላቸውን ግለሰቦች ከአካባቢው በማሰባሰብ ማሰራት እንደሚቻልና፣ ለሥራው መቀላጠፍ ቁና እንዲሆን ኮሚሽኑ ቀለል ባለ መንገድ የተዘጋጀ መመሪያ [illegible] የሚቻልበትን ሁኔታም እንደሚመቻች ተገልጿል፡፡

በማስከተል አንዱ የኮሚሽኑ አባል የህዝብ መድረኮችን በሚመለከት ኮሚሽኑ ቀደም ብሎ ተወያይቶ መወሰኑን አስታውሰው በአባላት ድምፅ ተቀባይነት የተገኘ ጉዳይ በድጋሚ ለመነሳት እንዲቀርብ ማድረግ የስብሰባን ሥርዓት ያልተከተለ አሠራር እንደሆነና ቢያንስ ግን የተላለፈበትን ጉዳይ እንደገና እንዲታይ ለማድረግ ስብሰባ ጥያቄ መቅረብ እንደነበረበት በመግለጽ፣ ቀደም ብሎ በመረጃ ደረጃ የሚቋቋሙ አማካሪ ኮሚቴ ውስጥ የፖለቲካ ፓርቲዎች በአባልነት እንዲሳተፉ የተወሰነውን ውሳኔ መቀየር ለምን እንዳስፈለገ ግልጽ እንዳልሆነላቸው፣ ኮሚሽኑ የሚሠራው ሥራ ተአማኒነት እንዲያገኝና የህዝብ ሃሣብ በትክክል መንጸባረቁን ለማረጋገጥ እንዲቻል የፖለቲካ ፓርቲዎች ሊሳተፉ የሚችሉበትን ሁኔታ ኮሚሽኑ ማመቻቸት እንደሚገባው ጠቁመዋል፡፡ በዚሁ በቀረበው አስተያየት ላይ የስብሰባን ሥነ ሥርዓትና የፖለቲካ ፓርቲዎችን ተሳትፎ የተመለከተ በርካታ አስተያየት ተሰንዝሯል፡፡

- ማንኛውም የተወሰነበት ሃሣብ እንደገና ለመነሳት ከመቅረቡ በፊት እና ማንኛውም ውሳኔ ከመቀየሩ በፊት የቤቱን ድምፅ መጠየቅ ተገቢ መሆኑ የታመነ ነገር እንደሆነ ቢታመንም ጉዳዩ እንደገና መታየት እንዳለበት የሚያስገድዱ ሁኔታዎች እንዳጋጠሙ ለቤቱ በተገለፀበት ጊዜ ምንም ዓይነት የተቃውሞ ሃሣብ ባለመቅረቡ አጠቃላይ ስምምነት እንዳለ ስለሚያመለክት ውሳኔው እንዲቀጥል መደረጉን፣

– ከአሁን በፊት በስብሰባ ሥርዓት /Procedure / የጎላ ችግር እንዳልነበ
ረና ቤቱ በዚያ ያሉ ጉዳዮችን ተመያይቶ አጠቃላይ ስምምነት/Consensus /
ላይ በመድረስ እንዳሳለፋቸው፤ ከዚህም በተጨማሪ በቤቱ ማዛኔ የተደረሰባቸው
ጉዳዮች፤ አስፈላጊ በሆነ ምክንያት በአባላት ጥያቄ እንደገና እንዲታዩ ማድ
ረግ ሊከሰቱ የሚችሉ ስህተቶችን በማስተ ለማረም ይረዳል የሚል አጠቃላይ
ግንዛቤ እንዳለ፤

– ለምርፊት ረዘም ያለ ጊዜ መውሰድ የተደረገበት ሃሣብ በዐደር ከመቶሙ ዐለና
በድምፅ እንዲሰበን ቢደረግ ለክበን የሚችለውን ጊዜ ሊያስቀር እንደሚችልና
በአንዳንድ ስብሰባዎች ያለ ተገኙ አባላት ያልመጡበትን ስብሰባ መንፈስ እን
ድገና እንዲብራራላቸው በመጠየቅ የስብሰባውን ሂደት እንዳያጓትቱ ሰነዶችን
በማንበብ ባልነበሩበት ቀን የተካሄደውን ለመረዳት እንደሚችሉ፤ ቢገለጽ
የፖሊ ቲካ ፖር ቲዎችን በተመለከተ፤

– በመጀመሪያ ደረጃ የህዝብ የምክር ቤት መድረክ ራሱን የቻለና ነፃ መሆን እንዳ
ለበትና የፖሊ ቲካ ድርጅቶች በሚፈልጉትና በሚያመቻቸው መንገድ በመምሪያት
ሃሣባቸውን መግለጽ እንደሚችሉ፤

– የፖሊ ቲካ ድርጅቶች እንደስያሜ መደፊት የመሥራት በቁርጡ በሙሉ የፖሊ ቲካ
ፖር ቲዎች ምዝገባ ህግ መሠረት እንደሚሆኑ ግን አሁን ያሉትም ሆኑ ወደፊት
ሊኖሩ የሚችሉት የፖሊ ቲካ ድርጅቶች በዚህ አዋጅ መሠረት እስከሚመዘገቡ ጊዜ
ሊጠብቁ የሚችሉ በመሆኑ፤

– በቀበሌ ደረጃ ሕዝቡ የተሰጠበትን ሃሣብ በግምገም ሳይቆርብ በቀጥታ ለኮሚ
ሽኑ በለማደርስ በሚረዳ ደረጃ የፖሊ ቲካ ድርጅቶችን ያቀፈ ኮሚቴ ማቋቋም
አስፈላጊ እንዳልሆነ፤

– በህገመንግሥት ላይ ለሚደረገው ውይይት ፖር ቲዎች በህግ ባለመመዝገባቸው
ክትትል አያደርጉም የሚል አንዳም አለመኖሩንና ማንኛውም የፖሊ ቲካ ድርጅት
በሚያመቻቸው መንገድ በመምሪያት አስተያየቱን መግለጽ እንደሚችልና ኮሚሽኑም
የሚችለውን ሁሉ እንደሚያደርግ ተገልጾ ከቀኑ 9:20 ሰዓት ጉባኤው
ለሻይ እርፍት::

ከዐረፍተ ቃሉ ኮሚሽኑ ማስረጃውን በመቀበል የማስረጃ ወረቀቶችን አስቀምጦ ድርጅቱን አስመልክቶ በፍርድ ቤቱ መዝገብ ላይ ሰፋ ያለ ምርመራ በማድረግ የሚሻሻል ሀሳብ አቀርቧል:: በዚህም መሠረት በኮሚሽኑ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በፍርድ ቤቱ መዝገብ ገጽ 3 ተራ ቁ. 2.2.1 የሰፈረው አንቀጽ በገጽ 2 ተራ ቁ. 1.2 " ተግባር " በሚለው ሥር ገብቶ እንዲነበብ የሚስተካከል ሃሳብ ሰጥተዋል::

በመከተልም በገጽ 1 በተራ ቁ. 1.1.5 ላይ " የቀበሌ ሊቀመንበር በዋነኛው ደረጃ በኮሚቴው ውስጥ ሊመረጥ ይችላል" ተብሎ የሰፈረው ሃሳብ ሌሎችን የቀበሌ ሥራ አመራር አባላት ማግለልን የሚያስከትል ስለሚያስመስል " የቀበሌ አመራር አባላት ... " በሚል እንዲታረም ሃሳብ ቀርቦ ተቀባይነት አግኝቷል::

በሌላ በኩል ገጽ 2 ተራ ቁ. 2.1.2 እና 2.1.3 በምርጫ ደረጃ ከቀበሌ የሚሰበሰቡትን እጩ ኮሚቴ አባላት የመጀመሪያ ስብሰባ ተደርጎ ከመካከላቸው አምስት አባላትን በመምረጥ በምርጫው ከበላይ በኋላ ከየቀበሌው የመጡ የተቀሩት አባላት የመጡበት ተመልሰው ይሄዳሉ ማለት የተመረጠው ኮሚቴ የሚከናወነውን ሥራ አብረው ሊሰሩ የሚል ጥያቄ ቀርቦ ቃለ ተጠቅሷል::

የመጀመሪያውን ስብሰባ የምርጫው ጽ/ቤት ሰብሳቢ እንደሚጠራና ከየቀበሌ የሚመጡት ሠላሳ ተጠቋሚዎች በዝግጅቱ በመገኘት አምስት አባላትን በምርጫ ደረጃ እንደሚመርጡ፣ ከዚያም ዝግጅቱ ከአንድ እስከ ሁለት በሚደርስ ቀን መሠረታዊ በሆኑ ነጥቦች ላይ ምክክር ካደረገ በኋላ ቀሪውን ኃላፊነት ለተመረጠው ኮሚቴ እንደሚያስረክብና የተመረጠው ኮሚቴ በአካባቢው በሚያገኛቸው የቴክኒክ ባለሙያዎች በመታገዝ / Aggregate / የማደራጀቱን ሥራ እንደሚያካሂድ ተገልጿል::

ቀጥሎም " የምርጫ ኮሚቴ " የሚለው አጠራር ከየቀበሌዎች የሚመጡትን የኮሚቴ አባላት በሙሉ የሚያጠቃልል ስለሚሆን " የህዝብ ሸንጎ " በሚል ቢተካ እንደሚሻል ሃሳብ ከሰነዘሩ፣ በምርጫ ደረጃ የሚመረጡት ከየቀበሌዎች ከሚመጡት መካከል አምስት አባላትን ብቻ የሚይዝ ስለሚሆን የምርጫ ኮሚቴ የሚለው ስያሜ የሚያመለክተው አምስቱን ኮሚቴ አባላት ብቻ እንደሆነ ተመልክቷል::

በሌላ በኩል በክልልና በዞን ደረጃ ኮሚሽኑ የራሱን መስፈርት ሲያወጣ በምን መስፈርት / Criteria / እንደሆነና እነዚሁ ግለሰቦች ኮሚሽኑ ያወጣውን ሲያሟሉ ያንዱ የተመሰከነ ከፍላጎት የፖለቲካ አመለካከት የሚያንፀባርቁ ናቸው የሚል:-

.../5

ሁኔታና ሙቀቱ እንዳያመጣና አለኝ ሙሉሬር ላይ ችግር እንዳይፈጠር ጥን ቃቄ ይደረግ እንደሚገባው አስተያየት ተሰንዝሮ፤ ኮሚሽኑ ሙሉ የሚለካቸው ገለሰቦች በኮሚሽኑ ይመዝ ሙያ አበል የሚከፈላቸው ሠራተኞች እንደሚሆኑና በችሎታቸው የታመነባቸው፤ የሚለኩበትን ከለሰ ደንቡ የሚናገሩ አካባቢውን የሚያውቁ መሆን እንዳለባቸው ተጠቁሞ፤ ኮሚሽኑ ለሠራው ሥራ ውጤት የሚያስፈልጉ ሌሎች ባለሞያዎችንም የሚቀጥርበትን ሁኔታ በሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ አማካኝ ነት ተወያይቶበትና ወስኖ ሥራ ላይ እንደሚያውል ስብሰባው ገልፀናል::

በመስከተልም ለቀበሌና ለመሬት የተሰጠው ተግባር በይበልጥ ዝርዝር ብሎ ቢቀርብ በአሰራር ላይ የሚኖረውን ችግር ያቃልላል የሚል አስተያየት ተሰንዝሮ፤ እንደአስፈላጊነቱ በሄደት የሚያጋጥሙ ሁኔታዎችን ከግምት በማስገ ባት ኮሚሽኑ ለአሰራር የሚጠቅሙ ተከታታይ መመሪያዎችን እንደሚሰጥ ተገልጿል::

በመጨረሻም የኮሚሽኑ ሊቀመንበር በቀረበው ማስታወሻ ላይ አጠቃላይ ስምምነት እንዳለ ወይቀሙ ከቢት የተሰነዘረ ተቃውሞ ባለመኖሩ የሚደቶ ውይ- ረቦች እምታቀርጋና ተግባርን በተመለከተ የቀረበው ማስታወሻ ፀድቋል የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 11:50 ሰዓት ተጠናቋል::

000119

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 25ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ-ጉባኤ

ሐግንቦት 30 ቀን 1985 ዓ.ም.

አዲስ አበባ

የሕገመንግሥት ኮሚሽን ፣ 25ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ-ጉባኤ

000120

የስብሰባ ቦታ .... ሕገመንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ግንቦት 30 ቀን 1985 ዓ...

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ስ ቶሮ .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... አባል
5. ዶ/ር ሰ ዩም ገ/ሥላሴ .... አባል
6. አቶ ቃሲም መሐመድ .... አባል
7. " ዮሐንስ በርሄ .... አባል
8. " ተስፋዬ ቀሚ .... አባል
9. " ማርቆስ ወ/ሰንበት .... አባል
10. " ያሬድ በርሄ .... አባል
11. ወ/ሮ ከበደች ሰርዳቸው .... አባል
12. " አሁደወደን ተክሌ .... አባል
13. አቶ ሙሉ መጃ .... አባል
14. " አብዴናስር አሊሣሁሉ .... አባል

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱር ሃማን .... ም/ሰብሳቢ
2. " አብረሃም ገ/መስቀል .... አባል
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
4. አቶ ተሾመ ገ/ማርያም .... አባል
5. " አበራ ሚረኛ .... አባል
6. " ታዬ ስበቀሰለ .... አባል
7. " ሰበፋ ቦሩ .... አባል
8. " ኑርዲን ሰማ .... አባል
9. " ጌታቸው ዘዊ .... አባል
10. " ገ/ሰማ ኖሌሳ ተካ .... አባል
11. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... አባል
12. ወ/ሮ መርያም ፋሩሁ .... አባል

መጋቢት 30 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግስት ኮሚሽን 25ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ ለስብሰባው ንዑስ ፓናል የቀረበ ሪፖርት ላይ ተነጋገረ::

ሪፖርት

ዝርዝር በቀድሞዎቹ የኮሚሽኑ ሊቀመንበር የኮሚሽኑን ሥራ ለማፋጠን ለንዑሳን ኮሚቴዎች የተሰጡት ዝግጅት ፖናሎች የተሰጣቸውን ሀሳባዊነት በመስጠት ላይ መሆናቸውን ገልጸው በዕለቱ የስብሰባው ሰብሳቢ ፖናል ያቀረበው ሪፖርት በንባብ እንዲቀርብ ወደቀፍ:: በዚህም መሠረት የፖናል ሰብሳቢ ከፖናሉ የተዘጋጀውን ሪፖርት በንባብ አስደመጡ:: ሪፖርቱ በሀገሪቱ ታሪክ በተለያዩ ጊዜ የተነሱ አመጾችና መንግሥታዊ ለውጦችን በምንሳታቸው በአስር ቢት የቀየ ዘመናት በፊት የሠራ ላይ ለረጅም ጊዜ የቦታ ስያሜን በማነጋገር አመቻቸ ግንዛቤ የሚገኙበትን መንገድ ለመጠቆም ታስቦ የተዘጋጀ መሆኑን ሰብሳቢው በዝርዝር አስረዱ ተዋል::

በሀገር ውስጥ በአሥር ላይ ሰሆዶቹ የነበሩ የመፋ እንዲሁም በልዩ ልዩ ምክንያት የተካሄዱ ዜጎችን ማነጋገር ጠቃሚ መሆኑንና በሚሊዮን ዓ... የተከሰተ ተመሳሳይ ሁኔታዎች አብሮ መመልከት ጠቃሚ መሆኑን ሰብሳቢው ገልጸዋል::

አንድ አባል በቀረበው ሪፖርት ውስጥ አጭር ሰባሳ ቀድሞ ብሎ በሀገሪቱ ታሪክ የተከሰተው ነው ግዴታ በአሁኑ ወቅት በሀገርና በውጪ ሀገር በተያያዥነት የሚገኙ ቁጥር ያላቸውን ዜጎች ይመራሉ፤ የሚል ጥያቄ አቅርበው ለዚህም በአሁኑ ወቅት መንግስት በተያያዥነት በሀገርና በውጪ ሀገር የሚገኙ ቁጥራቸው ሀያዎችን በሰላማዊ መንገድ በሀገር ውስጥ ባለው የፖለቲካ ሂደት ውስጥ ገብተው እንዲሳተፉ በተደጋጋሚ ጥሪ ማቅረቡንና በቀርብ መንግስታዊ ባለሆነው የሊንክ አፍሪካ ቡድን ባወራው የሲምፖዚየም ውይይት በውጪ ለሚገኙ ቁጥራቸው ተያያዥ ሀይሎች ጥሪ ቢደረግም በሲምፖዚየሙ ለመሳተፍ ተገቢ ፍላጎት አለማሳየታቸውና ጥረቱ ግን በልዩ ልዩ መንገድ እንደቀጠለ መሆኑ ተገልጾላቸዋል::

000122

/2/

በመጨረሻም ሰብሳቢው በሰብአዊ መብት ፓናል በቀረበው ሪፖርት መሠረት የወጪ እንግዶችን በመጋበዝ Hearing ማድረግ አስፈላጊ መሆኑንና በዚሁ የእስር ቤቶች ሁኔታዎች ጥናቱ ሚኒስትር ሰራተኞችን፣በአጭሩ ተከፋይ በመሆናቸው በየክንያት በእስር ቤት የቆዩ እንግዶችና በዚህ ጋር በተያያዘ ሁኔታ ጠያቂ ገለፃ ማቅረብ የሚችሉ ክፍሎችን በመጋበዝ መነጋገር እንደሚቻል ገለጸዋል፣በሌላ በኩል በዚሁ ዕለት የህግ ባለሙያና በአፍሪካ ሰብአዊ መብትን በተመለከተ የተለያዩ ጽሑፎችን ያቀረቡ አሜሪካዊ ከቀኑ በ10:00 ሰዓት በኮሚሽኑ ጽሕፈት ቤት በመገናኛ ገለጻ ስለሚያደርጉ የኮሚሽኑ አባላት በዚሁ ገለጻ ላይ እንዲገኙ ጋበዝዋል::

የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ በ5:00 ሰዓት ተጠናቋል::

000123

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 26ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

ሰኔ 18 ቀን 1985 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 26ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000124

ስብሰባው ቦታ .... የሕገ መንግሥት ኮ/ሽ/ቢት
" ቀን .... ዐርብ ሰኔ 18/85 ዓ.ም
" ሰዓት .... 7:30—11:30

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘውዱ አቻሮ .... አባል
3. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... "
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. ዶ/ር ሠዒም ገብረሥላሴ .... "
6. አቶ አበራ ማረኝ .... "
7. " ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
8. " ቃሲም መሐመድ .... "
9. " አበፋ ብሩ .... "
10. " ተስፋዬ ጥሚ .... "
11. " ማርቆስ ወ/ሰንበት .... "
12. " ናርዶስ ሰማ .... "
13. " ያሬድ በርሔ .... "
14. ወ/ሮ ከበደች አርጋቸው .... "
15. አቶ ገብረአማኑኤል ተካ .... "
16. ወ/ሮ ማሪያም ፋራህ .... "
17. " ገነት ይለማ .... "
18. አቶ አብደናስር አሊሳህል .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሰብሳቢ
2. " ነሪት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. " አብርሃ ገ/መስቀል .... አባል
4. " ተሾመ ገብረማርያም .... "
5. " ዓማን በርሔ .... "
6. " ጌታቸው ዘቄ .... "
7. ሲስተር አቴነሽ .... "
8. " አፀደጋርደን ተከሉ .... "
9. አቶ ሙሉ መጃ .... "

ሰኔ 18 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የህገመንግሥት ኮሚሽን 26ኛ መደበኛ ስብሰባ የመራው በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፤ በዕለቱ በሁለት ሳምንት ውስጥ በኮሚሽኑ ባሉ ፓናሎች የተከናወኑ ተግባራትና የምርጫ ሕግን አስመልክቶ ከተወካዮች ምክር ቤት በተደረገው ውይይት ላይ የተካፈሉ በምክር ቤት አባልነት የኮሚሽኑ አባላት ባሉበት ፀድቆ ስለወጣው የምርጫ ህግ እና ይህንኑ ተግባር ለማስፈጸም የተቋቋመውን አካል አስመልክቶ ሰፊ ውይይት ተደርጓል።

በውይይቱ የኮሚሽኑ በበባቢ ፓናሎች የተሰጣቸውን ኃላፊነት ለመወጣት በተለያዩ ርዕሰ ጉዳይ ላይ ለሁለት ተከታታይ ሳምንታት መሥራታቸውንና በጽሁፍ ረቂቅ ተቀረበ ሪፖርት ባይጠበቅም ፓናሎች ስለአከናወኗቸው ተግባራት የቃል ሪፖርት ማቅረብ እንዳለባቸው አስታውቀው በውይይቱ ግን የምርጫ ሕግን አስመልክቶ የተከናወነ ተግባራት የኮሚሽኑ አባላት አውቀው ሃሳባቸውን መሰንዘር እንደሚገባቸው ገልጸዋል።

በዚህም መሠረት፦

— የምርጫውን ሕግ ረቂቅ አዘጋጅቶ ለማውጣት እንዲቻል የሕገመንግሥት ኮሚሽን አባላት ከምርጫ ኮሚሽን የሕግ ኮሚቴ ጋር እንዲሠሩ ተጋብዘው እንደነበርና አባላቱ በሥራ ብዛት ሊሳተፉ ባይችሉም በምክር ቤት ያሉ የኮሚሽኑ አባላት በውይይቱ በተነሱ ጉዳዮች ላይ ሃሳብ በመስጠትና በመከራከር መሳተፋቸውን፤

— የምርጫ ኮሚሽን መቋቋም ሪጂናል ምርጫን ለማስፈጸም እንደነበርና በአሁኑ ወቅት የብሔራዊ ምርጫን የሚያስፈጽም አካል መቋቋም ስለታመነበት "የምርጫ ቦርድ" በሚል ስያሜ የሚታወቅ አካል መቋቋሙን፤

— በሽግግር ወቅቱ ቻርተር አንቀጽ 12 እንደተመለከተው የምርጫ ሥርዓት ህግና የህገመንግሥት ጉባዔ አባላትን አሰያየም በተመለከተ አጠቃላይ ሁኔታው በሚፀድቀው አዲስ ህገ መንግሥት መሠረት ሥራ ላይ የሚውል መሆን እንዳለበት የተገለፀ ቢሆንም፤ በአሰራር ሂደት ላይ ካለው የጊዜ ገደብ አኳያ ለአፈጻጸም አመቺ ሆኖ ባለመገኘቱ ህጉን ከወዲሁ አርቅቆ ማውጣት አስፈላጊነቱ ስለታመነበት በጠቅላላ በሀገሪቱ ሥራ ላይ የሚውል "የኢትዮጵያ የምርጫ ህግ" መውጣቱን፤

…/2

000126

- የተደረጉትን በርዱ ሥራ የሚያንቀሳቅሱ አባላት የፖርቲ ታማኝና የሌሎቹ በገለልተኛ ደረጃ የሚቀጠሩ / Civil Serives / እንዲሆኑና፣ የቦርዱ ሥልጣን፣ መሥሪያዎችና አጫጆች ያሏቸውን መብትና ግዴታ፣ በምርጫ ጊዜት ሊከሰቱ የሚችሉ አንዳንድ ያሠራር ችግሮችን ለመፍታትና ኃላፊነቱን ለመወጣት ቦርዱ ሊከተል የሚገባውን የተግባር ስልት አስመልክቶ ጉዳዮች መደረጉን፣

- ምርጫው ከመካሄዱ አስቀድሞ የቦታ ኃይል፣ የቀበሌና የምርጫ ጣቢያዎችን ማዘጋጀት እንዲሁም የአመራረጡን ዘዴ ለህዝቡ ማስተዋወቅ አስፈላጊ በመሆኑ ካሉት አራት የሚደርሱ የምርጫ ህግ ዓይነቶች ውስጥ /First Past the Past / ከፍተኛ ድምፅ ያገኘው ተወዳዳሪ የሚያሸንፍበትን የአመራረጥ ዘዴ እና / Single Candidate Presidency / የተባለው የአመራረጥ ዘዴ የአገሪቱ የምርጫ ህግ እንዲሆኑ ስምምነት ላይ ተደርሷል፡፡ ምክር ቤቱ ያፀደቃቸውን የአመራረጥ ዘዴ በሚመለከት ኮሚሽኑ ተዘጋጅቶ አስተያየት የሚሰጥና አማራጭ ሃሳብ የሚያቀርብ መብት እንዳለው ተገልጾ በዚሁ ላይ የሕዝቡ አስተያየት እንደሚጠበቅና አስፈላጊነቱ ከታመነበት የምርጫው ህግ ሊቀየር እንደሚችል ተጠቁሟል፡፡

- የምርጫ ጣቢያዎችን / Electral Districts / በሚመለከተ አንዱ ወረዳ አንድ አንዱ የምርጫ ጣቢያ እንዲኖረው ቢደረግ ይኸው ጣቢያ 100,000 ህዝብ ሊይዝ እንደሚችልና ከዚሁ አንዱ ጋር ተጣጥሞ እን ደሚሰጥ፣ በአንዱ ወረዳ ውስጥ ያለው የህዝብ ብዛት ከላይ ከተጠቀሰው አሀዝ በታች ከሆነ ሁለት ወረዳዎችን በማጣመር አንዱ የምርጫ ጣቢያ ማድረግ እንደሚቻል፣ በቁጥር አነስተኛ አባላት ያሏቸውን ብሔረሰቦች በሚመለከተ ጥናት ተደርጎ በቀጥታ ሊወከሉ የሚችሉበት ሁኔታ እንደሚመቻች ተገልጿል፡፡

በማስከተል የምርጫ ህግ መውጣቱን፣ የሚመለከተውን የአሠራር ሥልቶች፣ በምርጫ ሂደት ሊያጋጥሙ የሚችሉ ችግሮችን፣ የቦርዱን ሥልጣንና ኃላፊነት የመምረጥና የመመረጥ መብ ትን አስመልክቶ ኮሚሽኑ በፊ ረቂቅ አዘጋጀ፡፡

... /3

አንዱ የኮሚሽኑ አባል የምርጫ ህግ ረቂቅ መጋጠት ለኮሚሽኑ የሥራ መሪጠን ተገለጸ አንዳለውና ኮሚሽኑ በጋጠው ረቂቅ ህግ ላይ የመተቸትና አግራሞ ሀሳብ ቶብ አንደሚችል መደረጉ ኮሚሽኑ ሊኖረው የሚገባውን ተሳትፎ አንደሚያጉለብት ፀው፣ በጋጠው የመጀመሪያ ረቂቅ ህግ ላይ የህገመንግሥት ጉባኤ ህገመንግሥቱን ቀ በኋላ አገሪቱን የማስተዳደር ሥልጣን ይረከባል:: የሚል አንደ ነበረበት በማ ጥበብ በነጥብ ያፀደቀው ክፍል ሃሳቡን አንዳለ ተቀብሎት አንደሆነ ማብራሪያ አንዲ ቸው ጠይቀው፣ ቀደም ብሎ በጋጠው የምርጫ ረቂቅ ህግ ላይ ህገመንግሥት ጉባኤ ው ህገመንግሥትን ከፀደቀ በኋላ ሥልጣን ከሽግግር መንግሥቱ ይረከባል:: የሚለው ቀስ ሌላ የሽግግር መንግሥት ይደረጋል የሚል አንድምታ አንዳለው ተጠቅሞ የህገ መንግሥቱን ማጽደቅ ብቻ መሆኑን በመገንዘብ ከላይ የተገለጸ ሃሳብ መሠረቱ ተገልጿል::

በምርጫው ሂደት በመራጭነትና በተወካይነት ለመሳተፍ የሚችሉ ገለሰቦች ርጫውን በሚያካሂዱበት ቦታ ለነት ዓመት የኖሩ መሆን አንደሚገባቸው/ Residential Requirement / አስመልክቶ በተሰነዘረው አስተያየት አንዱ በው ጊዜ የሚችለው ለምርጫው ለመጋጠር በተዘገበበት ቦታ ለአንድ ዓመት የኖረ ሆነ አንደሚገባውና ለመምረጥ ደግሞ አንዱ በው ለሁለት ዓመታት ለመምረጥ በተዘገ በት አካባቢ የኖረ መሆን አንዳለበት በመስፈር ትንትመ ኛረቡ በመረጡ ላይ ጫና አን ድመር የሚል አስተያየት ተሰንዝሯል፣ ጊዜው የረዘመበት ምክንያት በመረጡና በተመረጡ ጫና ለማበዛት ባይሆን በመረጡ ህዝብ እና በተወካዩ መካከል የቀረበ ግንኙ ነት መኖር አንዳለበትና አካባቢውን ጠከሎ መምረጥ የሚገባው ገለሰብ ስለሚመረጥበት ስቢ ህዝብ ቋንቋ፣ ባህል፣ አኗኗር ጠለቅ ያለ እውቀት ያለውና የህዝቡን ጉ ፈሰ መሆን አንደሚገባው በግልጽ ለማስገንዘብ መሆኑን ተገልጿል::

ከ በሌላ በኩል በምርጫ ጊዜ የሚነሱ ጉዳዮችን ለመቆጣጠር ምርጫውን ነጻና ክለና ለማድረግ የሚጋበሱ ቦርዶችን እና በሥራ ሂደት ለሚከሰቱ ችግሮች ሊያበዳ ኙ አርጋኗዎችን አስመልክቶ ለተነሱ ጥያቄዎችና አስተያየቶች ማብራሪያ ተሰጥቷል፣ ምርጫውን በበላይነት የሚመራውና የሚቆጣጠረው ቦርድ አባላት ገለል ከሆነ ወገናዊነት ነጻ የሆኑ ሠራተኞች / Civil Serevants /ከንቲሆኑ

...ረት በአሠራር ላይ ሊደርስ ከሚችል አድሎና ነጻ የሆነ ምርጫ ለማካሄድ እንደሚቻል የተደረገ መሆኑን፣ ምርጫው በትክክል መካሄዱን ለመቆጣጠር ታዛቢዎች በመገኘት ...ልክትና መረጃ መጠየቅ እንደሚችሉ መደረጉን፣ የተለያዩ ሀገሮች ኤክስፐርቶች የምርጫውን ትክክለኛነት አስመልክቶ አስተያየት መስጠት እንደሚችሉ፣ ማንኛውም ዜጋ በምርጫ ሂደት ላይ ጥያቄ መጠየቅና አስተያየት የመስጠት መብት እንዳለው፣ ለተጋበኑ ...ት የተወዳዳሪዎች መዝገብ ለህዝብ ክፍት ስለሚሆን ሊከሰት ከሚችል ስህተት ሁሉ ...ብ አቤቱታ ማቅረብ እንደሚቻል በምርጫ ወቅት በአስፈጻሚው ላይ ፍርድ ቤት የቀ...ረበ አቤቱታ ላይ የሚተላለፈው ትዕዛዝ የፀና እንደሚሆን፣ የምርጫው ቦርድ ስህተት ...ኘበት የምርጫው ጣቢያ ምርጫውን ማስቆምና እንደገና እንዲካሄድ ማድረግ እንደሚ...ችል ተገልጿል።

ከቀኑ በ9:40 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ አረፈ።

ጉባኤው ከእረፍት በኋላ ቀደም ብሎ በቀረበው የምርጫ ህግ ረቂቅ አዋጅ ላይ ውይይቱን ቀጥሏል። በዚሁ መሠረት አንዱ አባል በምርጫ ሂደት የሚሰሩ ጥፋቶችን /Corrupt Practices / ለመቆጣጠር የሚያስችል ድንጋጌ በአዋጁ ውስጥ ...ር እንዳለበት ሐሳቡን ጋር ... ለመጠቆም /Referal System / ...በትን ሁኔታና አሠራር የሚጋሰንዋ በህገመንግሥት ስለሆነ ጉዳዩ እንዲደረግበት ...ተያየት በመዘርዘር፣ አንዱ ተወዳዳሪ ለመወዳደር የሚያስችለው የነዋሪነት ጊዜ፦ /Residental Requirment / አምስት ዓመት እና የምርጫ ሁለት ዓመት መሆን ...በዝ መሆኑና ...ከንያቱ በበቂ ሁኔታ እንዲገለጽላቸው ጠይቀዋል።

የምርጫና የተወዳዳሪውን የነዋሪነት ጊዜ / Residental Requirment / ...አስመልክቶ በመጀመሪያ ደረጃ አንድ ተወዳዳሪ ከሌላ ክልል ደጋፊዎች በማግኘት ራሱ ...በመረጠበት የምርጫ ጣቢያ የሚገኘውን ድምፅ ለማብዛት የሚደረገውን አካባቢነት የሌ...ለው አሰራር ለመገደብ እንደሚያስችል ቢያንስ ምርጫ በሚመረጥበት አካባቢ ሁለት ዓመት ...የኖረ ከሆነ በህዝቡ በቀላሉ ሊታወቅ ስለሚችል ከሌላ አካባቢ መጥቶ ድምፅ ለመስጠት እንዳይችል ለማድረግ ስለሚጠቅም፣ በሁለተኛ ደረጃ በመራጭና ተመራጭ በሚገባ መተዋወቅ ስለሚገባቸው ይኸኛው በተለይ የብሔር ብሔረሰቦች ጥያቄ በአካልነት እንዲጠበቅ ለማድረግና በዚሁ ክፍል በቁጥር የሚያንሱትን ክፍሎች እንዳይጨፈልቁ የአካባቢው ሕዝብ ይወክለኛል ብሎ የሚለውን እንዲመርጥ ስለሚችል የነዋሪነት ጊዜው ከሚጠው ... አቢያ በጥናት የፀደቀ መሆኑ ተገልጿል።

000129

በሌላ በኩል በመጠለያ አካባቢ የሚገኙ ተፈናቃዮች የታጋቶ መኖሪያ ስለሌላ ቸው የቤት ቁጥር ጋርም ቀበሌና ከፍተኛ ቸው ስለማይለይ በፈለጉበት አካባቢ ሄደው መርጡ ከቻሉ በመርጫው ሄደው ላይ ችግር አይኖርም ብሎ ለቀረበው ጥያቄ መረጥ እና ለመርጫው መመዝገብ የተለያዩ ነገሮች መሆናቸውንና የሚመረጠው በው በአንድ የምርጫ ጣቢያ ተመዝግቦ በሁለተኛ ሌላ ጣቢያ በመዝገብ ሲታይ የሚችልበት የመቆጣጠሪያ ዘዴ መኖሩና በተለይም በመርጫው ጊዜ ት መራጮች በአጃቸው ላይ የሚቀቡት ቀለም ለሁለት ቢመነ ትና ከዚያም በላይ ስለማይለቅ በሌላ ቦታ ሄደው መርጫ ለማካሄድ እንደማይችሉ በመቆጣጠሪያነት እንደሚጠቅም ተገልጿል ::

በማስከተልም በመርጫው ረቂቅ ህግ ላይ የተመራጮችን የትምህርት ደረጃ የሚመለከት መመዘኛ ለምን አልተቀመጠም የሚል ጥያቄ ተነስቶ በሀገሪቱ ወቅታዊ ሁኔታ ትምህርትን / Literacy / እንደመመዘኛ ሆኖ እንዲቀርብ ከማድረግ ይልቅ በመዘኙ ተጋላጭነት ከገጠር ውስጥ ተሰገበት ያለበት ነገር የሚጋብርበትን ህዝብ ቋንቋ፣ ባህል፣ አኗኗር የህዝቡን አጠቃላይ ፍላጎት የሚረዳ ቢሆን እንደሚሻል ተገልጾ፣ ትምህርትን እንደመጋጋሪያ መሥፈርትነት ማስቀመጡ የብዙሀኑን ህዝብ ተሳትፎ ከመገደቡም በላይ ያን ያረጥ ይሆን እቲረጥ ብሎ ግለት የህዝብን የራሱን ዕድል በራስ የመወሰን፣ ነጻ የሆነ ዲሞክራሲያዊ ተሳትፎ ስለሚያደርግ የተሻለው መንገድ ህዝቡ የሚፈልገውን የመረጥ መብት እንዲጠቀም ማድረግ እንደሆነ ተገልጿል ::

በመጨረሻም የክልሉ ሰብሳቢ ከጋሞ ህገር ግለት ከፈረንሳይ፣ ከግብጽ፣ ከሕንድ ባለሙያዎች መጥተው በቂ ጊዜ ከተገኘ በተለያዩ ጉዳይ ላይ ገለጻ እንደሚያደርጉ ጠቅሰው የክልሉ የህዝብ ግንኙነት ኪቤቱ በኢትዮጵያ ውስጥ ህብረተሰቡ በአኗኗር ባህሉ ይጠቀምባቸው የነበሩ የፍትህ አፈጻጸሞችን /Trad itional jidiciart System/ በመልከቶ ከልዩ ልዩ ብሔረሰቦች አገሮች በመጥራት ውይይት የሚደረግበትን ሁኔታ እንዲያመቻች አሳስበዋል:: በመጨረሻም ምናሉች የሚያዩ ቢቸው ሪፖርቶች እንደዚጋጁ እና የምናሉች አጋጋር ለውጥ በበው ኃይል ደረጃ መቧቧል ካስፈለገ አስተያየት ግ ረብ እንደሚቻል ጠቅሰው የበስተኛው ምናል ግለትም የህገመንግሥት ረገብ ዝባቦች ምናል ከተበጠው ርዕስ ጉዳዮች በመጨረሻ ስለ / Prodecutor office / አቃቤ ህግ መሥሪያ ቤት ስለመርጫ ህግ አበሬር እና በምናሉ መጠቃለል የሚገባቸውን በመጋዳዩት ስምናሉ መበጠት እንደሚገባ ገልጸው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 11:40 ሰዓት ተጠናቋል::

000130

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ሃያ ሰባተኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ቤተ መጻሕፍት
LIBRARY
The Constitutional Commission

ሰኔ 21 ቀን 1985 ዓ.ም

አዲስ አበባ።

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 27ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

መሰብሰቢያ ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
መሰብሰቢያ ቀን .... ሰኔ 21 ቀን 1985 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ አቱሮ .... አባል
4. ክቡር አቶ አብዱላሂ አህመዱ .... ″
5. ″ ተሾመ ገብረማርያም .... ″
6. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... ″
7. አቶ አበራ መረሻ .... ″
8. አቶ ታዬ አፀቀስላሴ .... ″
9. ″ ቃሲም መሐመድ .... ″
10. ″ አሰፋ ብሩ .... ″
11. ″ የማነ በርሄ .... ″
12. ″ ተስፋዬ ቶሚ .... ″
13. ″ ማርቆስ ወልደሰንበት .... ″
14. ″ ጌታቸው ዘቁ .... ″
15. ወ/ሮ ከበደች አርዓያቸው .... ″
16. ″ መርየም ፋራህ .... ″

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. ክቡር አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. ″ አብርሃም ገ/መስቀል .... አባል
3. ″ ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... ″
4. አቶ ናርዶስ ለማ .... ″
5. ″ ያሬድ በርሄ .... ″
6. ″ ገብረአማኑኤል ተካ .... ″
7. ሼክ ተ. አቲክ ዳምጠው .... ″
8. ወ/ሮ ገነት ይልማ .... ″
9. ″ አፀደወይን ተክሌ .... ″
10. አቶ ሙሉ ወዳጄ .... ″
11. ″ አብደናስር አሊሣህለ .... ″

ሰኔ 21 ቀን 1985 ዓ.ም የተዘጋጀው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 27ኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን በዕለቱ ለውይይት የቀረበው አጀንዳ:

- ከመንግሥት መዋቅር የሥልጣን ክፍፍል ጉዳይ በቀረበው ሪፖርት ላይ መነጋገር፣
- የጉባኤውን የሥራ እንቅስቃሴ በተመለከተ መወያየት

ለዕለቱ በቀረበው የመነጋገሪያ አጀንዳ መሠረት በቅድሚያ የመንግሥት መዋቅር የሥልጣን ክፍፍል ጉዳይ በማክበርም ላይ ያለውን ተግባር በተመለከተ የጉዳዩ ሰብሳቢ ማብራሪያ ሰጥተዋል:: ይኸውም ጉዳዩ የሥልጣን ክፍፍልን በተመለከተ ሰፋ ያለ ውይይት የሚደረግበትና መሠረታዊ የሆኑ ጥያቄ በመድረክ ሞቅ ተገቢ የሆኑ ነጥቦች ተነስተው ወደ የሚለው ጉዳይ መሆኑን፣ የሥልጣን ክፍፍል ወደ ጎን /Horizontal Division of power/ እና ታች ላይ /Vertical Division of power/ ሁለት መሠረት እንዳለባቸው መነጋገሩን፣ ወደ ጎን በሚዘረጋው የሥልጣን በንበለት ሕግ አውጪ፣ ሕግ አስፈጻሚና ሕግ ተርጓሚ ሊኖራቸው የሚገባውን መስተጋብር በተመለከተ መክርን፣ ከላይ ታች ያለውን የሥልጣን መዋቅር በተመለከተ በማዕከሉና በክልሉ መካከል ሊኖር የሚችለውን የሥልጣን ክፍፍል በተለይም በማዕከል ደረጃ እንደ ጠቅላይ አቃቤ ሕግ መሥሪያ ቤት ሌላ ኮሚሽን የሠራተኛ እና ማህበራዊ ጉዳይ ባለሥልጣንና የመሳሰሉት አካላትን አሰራር በተመለከተ መነጋገሩን፣ የመንግሥት አወቃቀር ፌደራላዊ ቅርጽ ከያዘ የአካባቢ አስተዳደር /Local Administration/ በምን ሁኔታ ሊረጋገጥ እንደሚችል፣ የፀጥታ አጠቃቀምን በተመለከተ ከዚሁ ጋር የመንግሥት ባህሪይ ዲሞክራሲያዊ ሊሆን የሚችለው መቼና በምን ሁኔታ መንገድ ሲቀርፅ ነው ? እንዲሁም ህዝባዊነት በመንግሥት አሠራር ውስጥ እንዴት ሊንፀባረቅ ይችላል የሚሉትን ነጥቦች በማንሳት ጉዳዩ በበሪው ውይይት ሊደረግበት ገልፀዋል::

ቀጥሎም ዲሞክራሲያዊ የመንግሥት ሥርዓትን ለማሥፈን በዋነኛነት ዲሞክራሲያዊ ህገመንግሥትን መቀየም አስፈላጊ መሆኑን አንዱ አባል ገልፀው ጉዳዩ በሰው ግሥት እና ሥለመንግሥት አሰራር በሚያቀርበው ሥራ በእንግሊዝኛው State እና Goverment የሚሉት ቃላት ያላቸውን ልዩነት በግልጽ ለይቶ ቢያቀርብ ጠቃሚ ነው በመሆኑ Government ሲባል የመንግሥት አስተዳደራዊ ሥርዓትን የሚመለከት

State የሚለው ቃል ሰፊና የመንግሥትን መዋቅር፣ አደረጃጀት ጠቅሎ ገለጸ ቃል /ጽንሰ ሀሳብ/ መሆኑን አስረድተዋል::

በማስከተልም የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ከአባላት የሚቀርብ ተጨማሪ አስተያየት ከህገ መንግሥት ጽንሰ ሀሳቦች/ ሰባተኛው /ፓናል ሥራውን በተመለከተ ግብረ መልስ ጠይቀዋል::

በዚህም መሠረት የሰባተኛው ፓናል ተጠሪ ለፓናሉ የተሰጠው አብይ የጥናት ርዕስ በሌሎች ሁለት ፓናሎች ጥናት ውስጥ ሳይካተቱ የቀረት መሆናቸውን አስታውሰው እነዚህም ጽንሰ ሀሳቦች:

1. የህገ መንግሥት ማሻሻያ ሥርዓት
2. የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅ
3. የመንግሥት ፖሊሲ መሪ በመሆን እንደ ህንድ በመሳሰሉ ሀገሮች ህገ መንግሥት ውስጥ የተካተቱና / Directive principles / በሚባል የሚታወቁ ጽንሰ ሀሳቦች
4. ሀይማኖት:= በተለይ በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ ቀደም ሲል በሰፊው ከሚታወቁት የክርስትናና የእስላምና እምነቶች ሌላ በተለያዩ የሀገሪቱ ክፍል በተለያዩ ብሔር ብሔረሰቦች በባህል የሚታመንባቸው እና በተለምዶ እርማቸው የሚጠየቅበትን ለመመልከት ፓናሉ እንደሚመከርና በተለይም በመንግሥትና በሀይማኖት መካከል ያለውን ሥፍራ //Gap / ለይቶ ለመመልከት እንደሚመከር
5. ቋንቋ:- ኢትዮጵያ የብዙ ብሔር ብሔረሰቦች አገር እንደመሆኗ መጠን ቋንቋዎች በህገመንግሥቱ ውስጥ እኩል እውቅና እንዲያገኙ የሚደረግበት ሁኔታ እንደሚጠናና በተለይ የመንግሥት መዋቅሩ ፌደራላዊ ከሆነ በየክልሉ የተለያዩ ቋንቋዎች ሥራ ላይ ሊውሉ እንደሚችሉ፤ ይህም ቢሆን በሀገሪቱ አንድ የኦፊሴል ቋንቋ እንደሚገባ፤
6. ዜግነትና ሰንደቅ ዓላማ
7. የህገ መንግሥቱ መግቢያ
8. የምርጫ ሥርዓት

የሚሉትን ጽንሰ ሀሳቦች ፓናሉ እንደሚመለከት ሥራውም በአብዛኛው ከመንግሥት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ፓናል ጋር የተገናኘ መሆኑ ተገልጿል::

ሦስተኛው ፖናል ያቀረበው ማብራሪያ በተመለከተ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአን ዳንዱ ጽንስ ሀሣቦች ላይ አስተያየት ሰንዝረዋል፡፡ ይኸውም የሕገ መንግሥቱን ነ ባነዱ መግቢያ//Preamble / በተመለከተ ህዝቡን ለረጅም ዘመን ሊያስተሳስር የሚችል የጋራ ባህል/Common values / ፣ የጋራ የኢኮኖሚ ጥቅም እንዲሁም ሌሎች ሊጠቀሱ የሚችሉ ተዛማጅ ሀሣቦች መካተት እንዳለባቸው፣ ቋንቋን በተመለከተ፣ በሀገሪቱ የተለያዩ ቋንቋዎች መኖራቸው ቢታወቅም አንድ የመሥሪያ ቋንቋ መኖር እንዳለበት ከግንዛቤ መግባት አስፈላጊ መሆኑን፣ የሀይማኖትንና የመንግሥትን ግንኙነት በተመለከተ መንግሥት ከሀይማኖት ነፃ በሆነ መንገድ/Secular state ሆኖ በሊመደራጅ እና መንግሥታዊ ሀይማኖት ስለመኖር እነዚህን ጉዳዮች ከግንዛቤ ማስገባት አስፈላጊ መሆኑን፣ የአስቸኳይ ጊዜ አዋጅን በተመለከተ ይህ ሁኔታ የግድ ሲያጋጥም መንግሥት ሊገድባቸው የሚችላቸው መብቶች መኖራቸውና በተለይም የሰው ልጆችን መሠረታዊ መብት መገደብ እንደማይገባ፣ ዜግነትን/ The question of nationality and citizenship/በተመለከተ በሀገሪቱ ህግ በተለያዩ ሁኔታ ተዘርዝሮ እንደሚገኝና አንድ የሀገሪቱ ዜጋ የውጪ ሀገር ዜጋ ቢያገባ የተወለደውን ህጻን የመደራት የዜግነት ሁኔታ በተመለከተ እንዴት ሊወሰን እንደሚችል፣ በተለይ ተጋቢ ዎቹ አንስት ከሆነች ያለው አሰራር ምን አይነት ነው የሚለውን መመልከት አስፈ ላጊ መሆኑን፣ የሕገ መንግሥት ማሻሻያን በተመለከተ የአፈጻጸም ሥርዓት እንዴት መሆን እንዳለበት ፣ የመለዩ ለባሽና የሲቪሉ ግንኙነት ምን መሆን እንደሚገባውና፣ የመከላከያ ኃይሉ ለሀገሪቱ ህገ መንግሥት ተገዢ የሚሆንበት መንገድ እንዴት መ ሆን እንዳለበት መመልከት ተገቢ መሆኑን ከቀረቡት የፖናሉ ተግባራት በተጨማሪ የሕ ቃቢ ህግ መሥሪያ ቤት በአዲሱ ህገ መንግሥት አይረጋጋት ያለው ሥፍራ ምን መሆን እንደሚችል እና በሲዊድንና በሌሎች የስካንዲኔቪያን ሀገሮች የሚሰራበት /Ambdusman / እምባ ጠባቂ የሚባለውን አካል በተመለከተ በተጨማሪ ነጥ ቦች ተመዝግቦ ፖናሉ ጥናት እንዲያደርግበት ጠይቀዋል፡፡

ቀኑ በ6:00 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ እረፍት ተነስቷል፡፡

ከእረፍት መልስ ኮሚሽኑ ውይይቱን በመቀጠል በሌሎች ጉዳዮች ላይ ሀሣብ ለዋውጧል፡፡ በቅድሚያ አንድ አባል ፖርላማ የሚያወጣውን ህግ አስፈጻሚ ክፍሉ ሲሰ ራበት የሕ ቃቢ ህግ አካል ደግሞ ቁጥጥር ያደርጋል ይህ አካል ከህግ አውጪው ጋር ተባብሮ በመሆኑ ተግባሩን ከተጽዕኖ ነጻ ሊያከናውን እንዴት ይችላል፡፡

ሚያ ጥያቄ አቀርበው ሐሳብ ተሰጥቷቸዋል:: ይኸውም ጥያቄው በአቃቤ ህግና በአማካቹ አካል ዙሪያ እንዲያብራሩልኝ በተለያዩ ሀገሮች የተለያዩ አሰራር መኖሩንና በሊቲር ጀነራል / Solici tor gener al / በመንግሥት የሚሰየሙን Prosecutor general ይገኙ መካከል የሚከታተል እንደሆነና ይህም Attorney General የራሱን መንግሥት ሊከስ በሚችል ልዩ አቃቤ ህግ Special prosecutor // አካል ይቋቋማል:: ፖርላማው እነዚህን የተለያዩ አካላት እንዴት መቋቋም እንደሚገባቸው የሚከተለው የአሰራር ስልት መኖሩን፣ በእንግሊዝ ሀገር በፖርላማ የተሰየመ ተጠሪነቱ ለ House of commons የሆነ አምባ ጠባቂ አካል መኖሩ በምሳሌነት ተገልጿል::

በማስከተልም ስብሰባው ቀኑ በተካሄደው ዓለም አቀፍ የሰብአዊ መብት ጉባኤ ላይ ተካፍለው የተመለሱትን የኮሚሽኑ ፀሐፊ አቶ ዳዊት ዮሐንስ ጉባኤውን በተመለከተ ለኮሚሽኑ አባላት ማብራሪያ እንዲሰጡ ስብሳቢው ጠይቀዋል::

በዚህም መሠረት ዐቃቤው በኢትዮጵያ መንግሥት በኩል በዶክተር ፋሲል ናሆም የሚመራ አንድ ቡድን ሄዶ እንደነበር አስታውሰው ኮሚሽኑን በመወከል በጉባኤው ላይ መገኘታቸውን፣ በተጨማሪም የኬንያ፣ የሱዳን፣ የጅቡቲ የሰብአዊ መብት ድርጅቶች ተወካዮች በጉባኤው ላይ መገኘታቸውን፣ በኢትዮጵያ በኩል የሰብአዊ መብት ፍርዱ . ቤትና የሰብአዊ መብት ኮሚሽን የእርዳታ ማስተባበሪያና መቋቋሚያ ኮሚሽን ተወካዮች እንደነበሩ ገልፀው በጉባኤው በዋነኛነት የሰብአዊ መብት ጥበቃን በተመለከተ ውይይት የተደረገ ሲሆን በአንዱ በኩል ቻይና ሰብአዊ መብት ከአሜሪካ ጋር በአንዱ ላይ መታየት እንዳለበትና የግለሰብ መብትን ስበብ በማድረግ የአሜሪካ ጣልቃ ገብነት አግባብ አለመሆኑን ስትነቅፍ በሌላ በኩል አሜሪካ የአሜሪካ ዐርዳታ የግለሰብን ሰብአዊ መብት ከማክበር አኳያ መታየት አለበት የሚለውን ሀሣብ አንፀባርቃለች:: ጉባኤው የግለሰብ መብት ማክበር እንዳለበት በመርህነት ላይ ከመደረሱም ባሻይ በቦስኒያ ሄርዞጎቪና ያለውን የእርስ በእርስ ጦርነት በተመለከተ ውይይት ተደረጎን ህገ መንግሥትና የአሜሪካ የባህል እና የሰብአዊ መብትን የሚያስከብር አካል መቋቋም እንዳለበት ግብ ተተ እንደሚገባው መገለፁን ገልፀው የጉባኤው ዝርዝር ሪፖርት ተዘጋጅቶ ለኮሚሽኑ አባላት እንደሚቀርብ አስታውቀዋል::

የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ በ7:15 ሰዓት ተጠናቋል::

የህገ መንግሥት ኮሚሽን 28ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ 000136

ሰኔ 28 ቀን 1985 ዓ.ም

አዲስ አበባ::

የህገ መንግስት ኮሚሽን 28ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000137

የስብሰባው ቦታ .... ሕገመንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... 28 ቀን 1985 ዓ.ም

በስብሰባ ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አ ቶሮ .... አባል
4. አቶ አበር ሃሞ ገ/መበ ቀለ .... "
5. " አብዱላዚዝ አህመዱ .... "
6. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
7. አቶ አበራ መረሻ .... "
8. " ታዬ አፀ ቀስላሴ .... "
9. " ያሲን መሐመዱ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " የማነ በርሔ .... "
12. " ተስፋዬ ዋሚ .... "
13. " ናርዶስ ለማ .... "
14. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
15. " ያሬዱ በርሄ .... "
16. " ጌታቸው ዘዬ .... "
17. ወ/ሮ ከበደች አርዓቸው .... "
18. " መርየም ፋራህ .... "
19. " አፀደወይን ተክሌ .... "

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመዱ አብዱራህማን .... ም/ሰብሳቢ
2. " ተሾመ ገብረማርያም .... አባል
3. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
4. አቶ ገብረአማኑኤል ተካ .... "
5. ሲስተር አቴነሽ ዓምጠው .... "
6. ወ/ሮ ገነት ይላማ .... "
7. አቶ ሙሉ ወጋ .... "
8. " አብደናሰር አሊሃሰላ .... "

ሰኔ 28 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 28ኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን፣ በዕለቱ በልዩ ልዩ ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል::

በቅድሚያ የኮሚሽኑ ሊቀመንበር የኮሚሽኑን የውስጥ አሰራር በተመለከተ ሀሣብ ለመለዋወጥ አስፈላጊ መሆኑን ገልፀው በሌላ በኩል በቀጣዩ ሳምንት መጀመሪያ የህንዱ የቀድሞ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰብሳቢ ሚስተር ባጋዊቲ በኮሚሽኑ ጽሕፈት ቤት በመገኘት የህንድና ህገ መንግሥት በተመለከተ ትምህርታዊ ገለጻ እንደሚሰጡ፣ የህንዱ ህገ መንግሥት ሰነዱ ተዘጋጅቶ ለአባላት እንደሚሰራጭ በዚሁ አጋጣሚ የህንዱ ፌደራሊዝም መዋቅር አሰራር ምን እንደሚመስል፣ ቻንዲ የመንግሥት ፖሊሲ መሪ ጽንሰ ሀሣቦች/Directive principle) / የማካካሻ እርምጃዎች(Affirmative Action) የህንዱ ምክር ቤት ከመሠረታዊ መብቶች ጋር ያለመጣጣም ያሳያል የሚለውን ጽንሰ ሀሣብ እና የመሳሰሉትን መሰረታዊ ጉዳዮች ለማጤን እንደሚቻል ገልፀዋል::

በሌላ በኩል ፓናሎች ኃላፊነታቸውን በበቂ ሁኔታ ለመወጣት እንዲችሉ አባላት በተፈለገው ጊዜ በመገኘት ተሳትፎ ማድረግ ሲችሉ መሆኑንና እስከአሁን በዚህ ረገድ የሥራ መጓተት መታየቱን ፓናሎች መሠረታዊ የሆኑ ጽንሰ ሀሣቦች ላይ መነጋገር ወረቅ በማሰባሰብ የመነጋገሪያ ወረቀ/Issue paper) / እያዘጋጁ የሚያቀርቡበት ሁኔታ ማመቻቸት እንደሚገባው አስፈላጊ በሆኑ ነጥቦች ላይ ርዳታ የሚሰጡ ኤክስፐርቶችን በመጠቀም የበጀትንም ሁኔታ አብሮ ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት ውይይት እንዲደረግ ማሳሰቢያ አቅርበዋል::

አንዱ የኮሚሽኑ አባል አስፈላጊ ነጥቦች በየፓናሉ ተለይተው መጀመሪያ መቅረብ እንደሚገባቸውና ተጨማሪ ጥናት በሚያስፈልጋቸው ላይ ቀጥሎ መነጋገር እንደሚቻል ገልፀው በአሥራ አምስት ቀናት አንዱ ጊዜ እያንዳንዱ ፓናል ሪፖርት በኮሚሽኑ ቢያቀርብ የተሻለ የሥራ ቅንጅት መታየት ይችላል የሚል እምነት እንዳላቸው ተናግረዋል::

በዚህም ላይ ሰብሳቢው ፓናሎች የመወያያ ጽንሰ ሀሣቡን ብቻ ወስነው ተግ, ባራቸውን ማቆም እንደሌለባቸውና በየጽንሰ ሀሣቡ ላይ አጠቃላይ ሪፖርት ማቅረብ ኮሚሽኑም እንዲወያይበት ማድረግ እንደሚገባቸው አስረድተዋል::

በማስከተልም አንዱ ሌላ አባል ኮሚሽኑ ወደፊት ከሚያከናውነው ተግባር አንጻር የሥራ መጓተት እንዳይታይ፣ በበኩላቸው እያንዳንዱ ጽንሰ ሀሣብ ተበራርቶ መቋጫ እንዳለበት ይህም እንዲቋጭና በየትኛው ፓናል እንደሚሰራ በግልጽ መታወቅ እንደሚገባውና በምን ያህል የጊዜ ገደብ እንደሚጠናቀቅ መታወቅ ይገባዋል:: የሚል እምነት እንዳላቸው ገልፀው የኮሚሽኑ አባላት ከተጣለባቸው ኃላፊነት በተጨማሪ ተደራራቢ የሥራ ኃላፊነት ሊኖርባቸው ስለሚችል አተኩሮታቸውን በማሰባሰብ ይህን ኃላፊነት በበቂ ሁኔታ ለመወጣት እንዲቻል የሚመቻችበት ሁኔታ መፈለግ እንዳለበት አሳስበዋል::

አባላት ሙሉ ጊዜአቸውን የተሰጣቸው ኃላፊነት ለመወጣት በሚችሉበት ሁኔታ ላይ እንዲያውሉ ለማስቻል ለመጡባቸው የመንግሥት መሥሪያ ቤቶች ህዝባዊ ድርጅቶች ደብዳቤ በመጻፍ ተደራራቢ ኃላፊነት እንዳይጣልባቸው ማድረግ የሚቻልበት ሁኔታ እንዲመቻች እንደሚደረግ ተገልጿል::

በመጨረሻም የኮሚሽኑ ፀሐፊ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ተሰብስቦ በጀትን በማመለከት የሚነሱ ጉዳዮች እንዲመለከት ጠይቀው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ በ5.25 ሰዓት ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 29ነኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ሐምሌ 2 ቀን 1985 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 29ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000141

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... ሐምሌ 2 ቀን 1986 ዓ.ም
የስብሰባው ሰዓት .... 7:30 — 11:25

በስብሰባው ላይ የተገኙ፤

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. " አብዱልአዚዝ አህመድ .... አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ ተሾመ ገ/ማርያም .... "
6. " አበራ ሙረሻ .... "
7. " ታዬ አፅቀ ሥላሴ .... "
8. " ያሲን መሐመድ .... "
9. " አሰፋ ብሩ .... "
10. " ተስፋዬ ዋሌ .... "
11. " ዮርዳኖስ ለማ .... "
12. " ሙር ቆስ ወልደሰንበት .... "
13. " ያሬድ በርሄ .... "
14. " ጌታቸው ዘቄ .... "
15. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
16. " አፀደወይን ተክሌ .... "

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ፤

1. አቶ ጋጠሜዱ አብዱራህማን .... ም/ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘውዱ አቱር .... "
3. አቶ አብርሃም ገ/መስቀል .... "
4. ዶ/ር ሰዩም ገብረሥላሴ .... "
5. አቶ የማነ በርሄ .... "
6. " ገብረአብ ኣሊ ተካ .... "
7. ሲስተር እቴነሽ ዳምጠው .... "
8. ወ/ሮ ዋርዶም ፋራህ .... "
9. " ገነት ጸላ .... "
10. አቶ ሁሴን ጋኛ .... "
11. " አብዱናስር አሊሳህል ....

ሐምሌ 2 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 29ኛ
መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን ፣ ለዕለቱ
የቀረበው የመነጋገሪያ አጀንዳ ፣

- የመንግሥት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ጓድ ለሁለተኛ ጊዜ ባቀረበው ሪፖርት ላይ መነጋገር ፣
- ከቀሪዎቹ ሁለት ጓዶች የሚቀርብ ሪፖርት ካለ ማዳመጥ መወያየት፣ የሚል ነበር :-

በቅድሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ እያንዳንዱ ጓድ የጽሑፍ ሪፖርት እንደሚያቀርብ
መቀመጡ ይታወሳል ለኮሚሽኑ የሥራ ሂደት ስለሚጠቅም አስፈላጊ መሆኑን አስምረውበታል::
በዚህም መሠረት የመንግሥት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ጓድ የቀረበው ሪፖርት በን
ባብ ተሰምቷል::

የመንግሥት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ጓድ ሰብሳቢ በጓዱ እንዳስረዱት
ሪፖርቱ በመንግሥት የሥልጣን መዋቅር ውስጥ የሕግ አውጭውን /Legisleture /
ምክር ቤት ፣ የሕግ አስፈጻሚውን /The Executive Organ / እና ዳኝነትን
የሚዳኝ የሕግ ተርጓሚውን // The Judiciary / ሀላፊነት በተቻለ መጠን ለማስቀመጥ
ምክርን መቀመጡ ዲሞክራሲያዊ ህብረተሰብን ለመገንባት ከተፈለገ የሕዝብ ምክርና ያለው
ሕግ አውጪ መዋቅርና ሥራውም ለሕዝብ ግልጽ በሆነ መንገድ የሚካሄድ መሆን እንደሚገባው
ከሪፖርቱ ለመረዳት እንደሚቻል ገልፀዋል:: በቀጣዩ የጓዱ ሪፖርት አሀዳዊ /Unitary/
ፌዴራላዊ የመንግሥት ሥልጣን አደረጃጀት ያላቸውን ብርቱና ደካማ ጎን በዝርዝር እንደሚ
ቀርብ ተናግረዋል::

በሌላ በኩል የኮሚሽኑ ሰብሳቢ የመንግሥት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ጓድ
ሕግ አውጪውን በሚመለከት አስፈላጊ የሆኑ ነጥቦችን ጉዳዮችን መቀመጡ ከዚህ በተጨማ
ሪነት በሰፊው ሊነሱ የሚችሉ ጸገብ ሀሳቦች መኖራቸውን ተናግረዋል:: ይኸውም የመንግ
ሥት መዋቅር አደረጃጀት ፌዴራላዊም ሆነ አሀዳዊ ለሀገሪቱ ሁለት ቤት ያለው ምክር ቤት
ያስፈልጋታል ወይ ? የሚለው ጥያቄ መነሳት ያለበት መሆኑን የመንግሥት አደረጃጀት
አሀዳዊም ሆነ ፌዴራላዊ የሁሉ መንግሥት በሥልጣን ተገደው ሥር ከሚገኙት ተወራጆች
ጋር የሚገብር ገቢን_የቀረጥን ጉዳይ እንዴት ሊያዩት ይችላሉ ? የሚሉ ጥያቄዎች መልስ
ማግኘት ያለባቸው መሆኑንና ይህንን ለመስን በበዙ የዲሞክራሲን አስተዳደር በጥተሉ

.../

ሀገሮች እንደሚያደርጉት በውሳኔ ሕዝብ / Referendum /
በሌላ አማራጭ መንገድ ያስፈልግ እንደሆነ በሁኔታው ተወያይቶ ግንዛቤ ... እን
ደሚያስፈልግ ገልጸዋል::

በመስከተልም ስለ ምክር ቤት የህዝብ ተወካይነት ሲነሳ ይህ ውክልና በምን አይነት የምርጫ ሥርዓት እንደ ተከናወነ ተጠቅሶ ሊያስፈልግ ይችላል ? በዚህ የህዝብ ውክልና ውስጥ በሚያዙት አባላት ቁጥር አነስተኛ የሆኑ የህዝብ ክፍሎች ውክልና እንዴት ይታያል ? የሁለት ቤት ምክር ቤት አነስተኛ ቁጥር ላላቸው ክፍሎች መቀመጫ ይኖራቸዋል የሚል ሀሳብ ተሰንዝሮ ከኮሚቴው አባላት ... ተጠቅሷል ይኸውም በሪፖርቱ ላይ የቀረቡት ነጥቦች በኮሚቴው አባላት ጥልቅ ውይይት የተደረ ገባቸው መሆኑንና የሪፖርቱ አላማ አጠቃላይ በሆኑ ነጥቦች ላይ ኮሚሽኑን በማ ያየ መልኩ ግንዛቤ በማዳበር የውይይት መረጃ /Issue paper / ለማዘጋጀት መሆኑን ገልጸው አባላት በሪፖርቱ የተነሱትን ሀሳቦች እና የቀረበ ይገባቸዋል የሚሉትን በማገናዘብ ለተጨማሪ ውይይት እንደሚያመች ይህም ጓዶች በቀ ጣይነት ለሚያዘጋጀው ሪፖርት መነሻ እንደሚሆን ገልጸዋል::

በመጨረሻም የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ጓዶች በተጠየቁት አበይት ርዕሶች ላይ ሥራ ቸውን በማፋጠን የደረሱበትን የሥራ ሂደት ለኮሚሽኑ ሪፖርት ማቅረብ እንዳለባቸው ገልጸው በቀጣዩ ሳምንት ከህንድ ሀገር አንድ የሕግ ባለሙያ ለኮሚሽኑ አባላት በተ ለያዩ ሕገ መንግሥታዊ ጉዳዮች ላይ ገለጻ ስለሚያደርጉ የኮሚሽኑ አባላት በመገኘት እንዲሳተፉ አሳስበው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 11:25 ተጠናቋል::

የህገ መንግሥት ኮሚሽን 30ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ሐምሌ 5 ቀን 1985 ዓ.ም
አዲስ አበባ::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 30ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የስብሰባው ቦታ .... ሕገመንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ሐምሌ 5 ቀን 1985 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
4. አቶ አበራ መረግ .... "
5. " ታዬ አፅቀስላሴ .... "
6. " አሰፋ ብሩ .... "
7. " ፍርዶስ ሰሙ .... "
8. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
9. ወ/ሮ ክብደች አርጋቸው .... "
10. " አፀደወይን ተክሌ .... "
11. አቶ ሙሉ መኳ .... "
12. " ቃሲም መሐመድ ....

በስብሰባ ላይ ያል ተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶር .... አባል
3. አቶ አበርሃም ገ/መስቀል .... "
4. " አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. " ተሾመ ገብረማርያም .... "
6. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
7. አቶ የማነ በርሄ .... "
8. " ተስፋዬ ቀጺ .... "
9. " ያሬድ በርሄ .... "
10. " ጌታቸው ዝቄ .... "
11. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
12. ሲስተር አቲነሽ ዳምጠው .... "

ሐምሌ 5 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 30ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ከፍሌ ወዳጆ ነበር::

በዕለቱ የኮሚሽኑ ሊቀመንበር (ኮሚሽኑ የተጣለበትን ኃላፊነት ለመወጣት እን ዲችል ሥራውን ለማፋጠን የተቋቋሙት ሦስት ፓናሎች ይህንኑ በመገንዘብ በየተሰጣቸው ርዕስ ጉዳይ ላይ ተገቢውን ጥናት በማድረግ ያለውን የጊዜ እጥረትም ከግንዛቤ በማስገባት ያዘጋጁትን ሪፖርቶች ለኮሚሽኑ ጠቅላላ ጉባኤ በወቅቱ ማቀረብ እን ደሚገባቸው አሳስበው በዕለቱ ከነዚሁ ፓናሎች የሚቀርቡትን ሪፖርቶች ተመልክቶ ለመወያየት ቢታቀድም አባላት በልዩ ልዩ ምክንያት በበቂ ሁኔታ ሊገኙ ባለመቻ ላቸው ተጨማሪ ጊዜ ለፓናሎች በመስጠት ሪፖርታቸውን በሚቀጥለው ስብሰባ እንዲያ ቀርቡ ጠይቀው ስብሰባው ለቀጣዩ ጊዜ መተላለፉን ገለፀዋል::

የሕገ መንግስት ኮሚሽን 3ኛ መደበኛ ስብሰባ

(ቃለ ጉባዔ

ሐምሌ 16/1985 ዓ.ም.
አዲስ አበባ

000148

<u>የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 31ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባዔ</u>

የስብሰባው ቦታ .... የሕገ መንግሥት ኮ.ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... ሐምሌ 16/1985

<u>ስብሰባው ላይ የተገኙ</u>

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ስቶሮ .... አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. " ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
6. አቶ አበራ ባረኘ .... "
7. አቶ ቃሲም መሐመድ .... "
8. አቶ አሰፋ ብሩ .... "
9. አቶ ያሚ ነ በርሔ .... "
10. አቶ ተስፋዬ ቶሚ .... "
11. አቶ ናርዶስ ለማ .... "
12. አቶ ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
13. አቶ ጌታቸው ዘፄ .... "
14. ወ/ሮ አፀደወይን ተክሌ .... "

<u>ስብሰባው ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... አባል
2. አቶ አብርሃም ገ/መስቀል .... "
3. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
4. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
5. አቶ ታዬ አፅ ናስሳሴ .... "
6. አቶ ያሬድ በርሔ .... "
7. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
8. አቶ ገብረአማኑኤል ተካ .... "
9. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
10. ወ/ሮ ጦርየም ፋራህ .... "
11. " ገነት ይልማ .... "
12. አቶ ሙሉ መኳ .... "
13. አቶ አብዱናስር, አሊሣህል .... "

ሐምሌ 16 ቀን 1985 ዓ.ም. የተካሄደው የሕገ መንግስት ኮሚሽን 3ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕለቱ የቀረበው የመነጋገሪያ አጀንዳ ፦

- ከውጪ የሚገኝ እርዳታን በተመለከተና የመደበኛ ስብሰባ ሰዓት ወደ ምሽት መለጠጥ በሚቻልበት ሁኔታ ላይ መነጋገር ፦

- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር ::

በቀዳሚነት የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በውጪ ግንኙነት ከሚቴ ተለይተው የቀረቡ ጉዳዮችን ለኮሚሽኑ አባላት ገልፀዋል:: ይኸውም በአንዳንድ ሀገሮች ልምድ መቀሰም እንዲቻል የኮሚሽን አባላትን መላክ የሚቻልበትን ሁኔታ ለማመቻቸት እየተሞከረ መሆኑን ህንድ፣ ደቡብ አፍሪካ፣ ማሌዢያ ሌሎችም አስፈላጊ የሆኑ ሀገሮች አባላትን ለመላክ እና ከዚያም ወደዚሁ ለማምጣት የመጓጓዣና አንዳንድ ወጪዎችን ከሲዊድን መንግስት እርዳታ ለመጠየቅ መታሰቡን፣ በሌላ በኩል የኢትዮጵያ አየር መንገድ ለኮሚሽኑ አባላትና የነፃ ትኬት መፍቀድ የሚቻልበትን ሁኔታ ለማመቻቸት እንደሚያስፈልግ በወጪው ሣምንት ፕሮፌሰር ጆን ፖውል እንደሚመጡና ፓናሎች በሚሰሩት ስራ በአስፈላጊ ጉዳዮች ላይ ምክራቸውን ለማካፈል ፈቃደኛ መሆናቸውን፣ የውጪ ኤክስፐርቶችን ወደ ኮሚሽኑ እንዲመጡ መጋበዝ አስፈላጊነቱ የሌሎች አገሮችን ልምድ ለመቀሰም ከመርዳቱ በላይ የኮሚሽኑን እንቅስቃሴ ለውጪው ዓለም ክፍት መሆኑን ለማስገንዘብና የሌሎችን ፍላጎት በማነሳሳት እርዳታም በመስጠት በኩል በተግባር ተደም እንዲኖ ለማድረግ እንደሚያስችል::

በሌላ በኩል የአሜሪካው የቀድሞ ፕሬዚዳንት ሚ/ር ጂሚ ካርተር ሰሞኑን የኮሚሽኑን አባላት ለማነጋገር እንደሚመጡና የኮሚሽኑ አባላት አስፈላጊ የሆኑ ጥያቄዎችን አንስቶ የመነጋገር እድል እንዳላቸው ተገልጿል::

የጥሎም ሰብሳቢው የጋራ ኢኮኖሚ አባል ሀገሮች ሚኒስትሮች ባደረጉት ስብሰባ ላይ በመገኘት የኮሚሽኑን የሥራ እንቅስቃሴ መረዳታቸውንና ከሚያጋጥሙ ችግሮችን በመግለጽ ኮሚሽኑ የገንዘብ እርዳታ እንደሚያስፈልገው ለዝግጅቱ መግለጻቸውን ተናግረዋል::

በመስከተለም ኮሚሽኑ ቀን የሚያደርጋቸውን ስብሰባዎች ወደ ማታ በመለጠጥ ሰፋ ያለ ጊዜ በመስጠ ሥራውን ለማፋጠን እንዲቻል እንደ ትራንስፖርትና ሌሎች አስፈላጊ የሆኑ አስተዳደራዊ ድጋፎች እንዲሟሉ ቻችና ፓናሎችም ጥልቅ ግንዛቤ በተደረገባቸው ጽንሰ ሃሳቦች ላይ የመወያያ ወረቀት ዝግጅት መደረግ እንዳለባቸው ተጠቁሟል::

..../

በሌላ በኩል ለቀጣይ ስብሰባ በውጪ ግንኙነት በኩል ያለውን ተጨባጭ እንቅስቃሴ የሚመለከት ሪፖርት መቅረብ እንዳለበትና በአስተዳደር በኩል አስፈላጊውን የሰው ኃይል የማደራጀትና የማሟላት ተግባር ማከናወን እንዳለበት ሀሳብ ቀርቧል::

በመጨረሻም የኮሚሽኑ ስብሰባ በቀጣይ ቀን [illegible] ሐምሌ 17 ቀን 1985 ዓ.ም. አንድ የፈረንሳይ የህግ ባለሙያ ለኮሚሽኑ አባላት ገለጻ ስለሚሰጡ ሌሎች አባላት ተገኝተው በውይይት ላይ እንዲሳተፉ ጋብዘው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 9:40 ተጠናቋል::

000151

የህገ መንግሥት ጉባኤ መደበኛ ስብሰባ
ቃለ ጉባዔ

[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible]
11. [illegible]
12. [illegible]
13. [illegible]
14. [illegible]
15. [illegible]
16. [illegible]
17. [illegible]

[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible]

ሐምሌ 30 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ።

000152

የሕገመንግሥት ኮሚሽን 32ኛ መደበኛ ስብሰባ
ቃለ ጉባዔ

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... ሐምሌ 30 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... አባል
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... "
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶር .... "
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
7. አቶ አበራ ማረኝ .... "
8. " ታዬ አፀ ቀስላሴ .... "
9. " ቃሲም መሐመድ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " ተስፋዬ ዋሚ .... "
12. " ናርዶስ ለማ .... "
13. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
14. " ያሬድ በርሔ .... "
15. " ጌታቸው ዘ ዬ .... "
16. ወ/ሮ ከበደች እርዳቸው .... "
17. " አፀደወይን ተክሌ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. አቶ አብርሃም ገ/መስቀል .... አባል
3. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
4. " የማነ በርሔ .... "
5. " ገብረአማኑኤል ዘካ .... "
6. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
7. ወ/ሮ መርየም ፋራህ .... "
8. " ገነት ይለማ .... "
9. አቶ ሙሉ መኳ .... "
10. " አብደናስር አሊሣህል .... "

ሐምሌ 30 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 32ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ ለመወያየት የቀረበው አጀንዳ፣

- የኮሚሽኑ የህግ ኮሚቴ ባቀረበው ሪፖርት ላይ መነጋገር፣
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ፣

የሚል ነበር::

በቅድሚያ የኮሚሽኑ የህግ ኮሚቴ ሰብሳቢ ከኮሚቴው የቀረበውን ሪፖርት በንባብ አሰምተው፣ የጽሑፉን አላማ ባጭሩ በቃል እንዲያስረዱ በተጠየቁት መሠረት ጽሑፉ ያተኮረው፣ መንግሥትን በሚመለከት ሊነሱ የሚችሉ መሠረታዊ ጥያቄዎችን ለመዳሰስ መሆኑን፣ ከነዚህም ዋና ዋናዎቹ፣ መንግሥት ማለት ምን ማለት ነው? በሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ የተከሰቱ የአገዛዝ አይነቶች ምን ይመስላሉ? በምንገኝበት የታሪክ አጋጣሚና ዘመን ምን ዓይነት መንግሥት ያስፈልጋል? የሚሉት ነጥቦች መሆናቸውን የኮሚቴው ሰብሳቢ ገልፀው በሀገር አቀፍ ደረጃ በሚደረገው ውይይት ህዝቡ ስለ መንግሥት በቂ ግንዛቤ ለመጨበጥ እንዲችል፣ ኮሚሽኑም ቀደም ብሎ መንግሥትን በሚመለከት በመወያየት የጋራ ግንዛቤ ለማዳበር እንዲረዳው ታስቦ የተዘጋጀ ሪፖርት መሆኑን ጠቁመዋል::

በማስከተልም በህግ ኮሚቴ በቀረበው ሰነድና የሚደረገውን የህዝብ ውይይት ሂደት በተመለከተ ከአባላት የተለያዩ አስተያየቶች ተሰንዝረዋል::

- የህዝብ ውይይቱ በሁለት ዙርም ሆነ በአንድ ዙር በውይይቱ ላይ የመንግሥትን ታሪካዊ አመጣጥ አሰላቲ ባልሆነ መንገድ በአጭሩ የመንደርደሪያ ሀሳብ ማቅረብ በቂ እንደሚሆን፣

- የህዝብ ውይይት በሰፊው ከመጀመሩ በፊት በልዩ ልዩ የመገናኛ ብዙሀን በመጠቀም ልዩ ልዩ ምሁራንና ግለሰቦችን በማጋበዝ በመሠረታዊ ጭብጦች ላይ መወያየት አስፈላጊ መሆኑን፣

- መንግሥት በሚመለከት የተለያዩ አይነት የመንግሥት ቅርጽና አወቃቀር ጥቅምና ጉዳቱን በመዘርዘር ማስቀመጥ፣ መንግሥት በዜጎች ሰብአዊ መብት ላይ የሚጫወተውን ሚና በሚመለከት የመንግሥት ሚና መስፋትና መጥበብ ያለውን ተጨባጭ ውጤት መጥቀስ የመንግሥት ባለሥልጣናት እንዳይበላጥ - ማድረግ እንዴት እንደሚቻልና በህዝብ ሙሉ ፈቃድ ላይ የተመሠረተ መንግሥት አስፈላጊነት፣

- በተከታታይ ለሚደረገው የህዝብ ውይይት የመወያያ ወረቀት (Issue Paper) መዘጋጀት እንዳለበት፣ የቋንቋው አቀራረብና የመሠረታዊ ጭብጦች ቅደም ተከተል በከፍተኛ ጥንቃቄ መዘጋጀት እንዳለባቸው::

....///

- ከጋርዮሽ እስከ ኮሚኒዝም ሥርዓት ያለውን የመንግሥት ታሪካዊ አመጣጥ መዘርዘር አስፈላጊ እንዳልሆነ፣

- የመንግሥት ሥልጣን ምንጭ ህዝብ ወይስ መለኮታዊ ሀይል የሚለውን መመልከትና የመንግሥት ሥልጣን ህጋዊነት /Legitimacy / የሚኖረው ሥልጣኑን በምን ሁኔታ ሲቀዳጅ ነው የሚለውን፣ በዲሞክራሲያዊ ሥርዓት የህዝብ ውክልና ያለውን መንግሥት አስፈላጊነትና ተጠሪነቱም ለህዝም መሆኑን፣

- በዲሞክራሲያዊ ሥርዓት የአናሳ ክፍሎች/Minority Groups / መብት ተገቢው ሥፍራ እንደሚሰጠው፣

- መንግሥት ህዝቦች በጋራ አንድ ላይ ለመኖር፣ በፍላጎታቸው የሚፈጥሩት መሆኑን፣

- ምክርቤታዊ ፕሬዚዳንታዊ ህገ መንግሥታዊውዱ በሚል የሚታወቁትን የመንግሥት አደረጃጀት ዘይቤዎች በዝርዝር መግለጽ እንደሚያስፈልግና የመንግሥት ሚና ሰፋ ባለ ሁኔታ የሚዳስሳቸውንና ውሱን የሚሆንባቸውን የእንቅስቃሴ መስኮች ለመጠቆም መሞከር፣

- ምርጫን በተመለከተ የተወሰነ ጊዜ ጠብቆ /Periodically / ቀጥተኛ ወይም ሥውር በሆነ መልኩ በብዙሀኑ የህዝብ ተሳትፎ የሚካሄድ መሆኑንና ይህንኑ በተመለከተ ዝርዝር ያለ ገለጻ እንደሚያስፈልግ፣ ተገልጾ ኮሚሽኑ ከቀኑ 1[illegible]:00 ሰዓት ለሻይ አርፏል::

ኮሚሽኑ [illegible]እረፍት በኋላ ውይይቱን በመቀጠል የሕገ መንግሥት አስፈላጊነት [illegible]ሚል የቀረበው ርዕስ በንባብ የተሰማ ሲሆን በዚህና ተመሳሳይ በሆኑ ነጥቦች ላይ ተደርጓል::

[illegible]ቀረበው ርዕስ ውስጥ ያለው የቋንቋ አጠቃቀም በተቻለ መጠን ቀለል ቢል የተሻለ መሆኑን [illegible]1984 ዓ.ም የወጣው የደርግ ህገ መንግሥት ቢጠቀስ የሚል ሀሳብ ሲቀርብ [illegible] [illegible] ከዚህ ይልቅ ለዓለም ህገ መንግሥታት መሠረት የሆኑ ታሪካዊና ፖለቲካዊ ሁኔታዎችን መጥቀሱ የበለጠ እንደሚጠቅም ከ1688 በእንግሊዝ አገር ከወጣውና የንጉሠ ነገሥቱን ሥልጣን ከሚገድበውና ማግና ካርታ በሚባል ከታወቀው ሰነድ ሌላ በዘመናችን ህገ መንግሥትን መጻፍ የተጀመረው በቅርብ ጊዜ መሆኑን ህገ መንግሥት የመንግሥትን ሥልጣን መገደቢያ የህዝብን የሥልጣን ምንጭነት ማረጋገጫ መሆኑንና ይህም ሥልጣን የማይጣስና የማይገሰስ እንዲሆን፣ ህገ መንግሥት ለዜጎች ሰብአዊ እና ሌሎችም መብቶች መከበር ዋስትና እንደሚሰጥ፣ በመንግሥትና በህዝብ እንዲሁም በህዝቦች መካከል የሚ[illegible] [illegible]ቃል ኪዳን ሰነድ መሆኑን፣ ህገ መንግሥት ሲባል የምዕራቡን ዓለም ለምድ ባህል ብቻ ተከትሎ ከመሥራት ይልቅ በሀገሪቱ ታሪክ በባህል የዳበሩ የአስተዳደር ዘይቤዎችም ከግምት ገብተው መጠናት እንዳለባቸው፣ በዚህም ረገድ ያገር ሽማግሌያች በዚህ መሥክ ጥናት ያደረጉ ምሁራንና ግለሰቦች ለመዶና መረጃ ለማሰባሰብ አንድ ህገር አቀፍ ሲሚናር መዘጋጀት እንዳለበት፣ ከተለያዩ አባላት አስተያየት ተሰንዝሯል::

......///

በመጨረሻም የቀረበው ሪፖርት የህገ መንግሥትን ምንነት፣ መሠረታዊ ገጽታ የመንግሥትን ህዝባዊ ተጠሪነት፣ የሥልጣን ገደብና ህገ መንግሥት ፍጹም ያልሆነውን የመንግሥት ሥልጣን መገደቢያ መሣሪያ መሆኑን በተገቢው ሁኔታ ማሳየት እንዳለበትና በዚህ ርዕስ ሥር መካተት የሚገባቸው ጭብጦች በቀላሉ አቀራረብ ለህዝብ ውይይት አንጓዎች ተደርገው የሚዘጋጁበት ሁኔታ እንደሚመቻች ተገልጾ የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 11:45 ሰዓት ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 33ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ነሐሴ 7 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ::

የሕገ መንግሥት አርቃቂ ኮሚሽን 33ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000157

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባ ቀን .... ነሐሴ 7 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ ....ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ ....ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አ ቶር ....አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
6. አቶ አበራ ማረኝ .... "
7. " ታ.የ አፀ ቀበሳሲ .... "
8. " ቃሲም መሐመድ .... "
9. " አሰፋ ብሩ .... "
10. " ተሰፋ ዩ ዋሚ .... "
11. " ናርዶስ ለማ .... "
12. " ማር ዩስ ወልደሰንበት .... "
13. " ጌታቸው ዘቄ .... "
14. ወ/ሮ ከበደች አርዓቸው .... "
15. " አፀደወይን ተክሌ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን ....ም/ሊቀመንበር
2. አቶ አብርሃም ገ/መስቀል ....አባል
3. " ተሾመ ገብረማርያም .... "
4. " የማነ በርሄ .... "
5. " ያሬድ በርሄ .... "
6. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
7. ሼህ ተር እሴነሽ ዓምጠው .... "
8. ወ/ሮ መርየም ፋራህ .... "
9. " ገነት ይለማ .... "
10. " ሙሉ መኛ .... "
" አብዱላዚዝ አህመድ .... "
12. " አብደናስር አሊሣህለ .... "

ነሐሴ 7 ቀን 1985 ዓ.ም. የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 33ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ በልዩ ልዩ ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል::

በቅድሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በኮሚሽኑ 32ኛ መደበኛ ስብሰባ በህግ ኮሚቴ የቀረበው ሪፖርት የምርጫ ሥርዓትንም ጨምሮ ሰፋ ባለ ሁኔታ በማቅረብ ኮሚሽኑ የጋራ ግንዛቤ ለማዳበር እንዲችል ማድረግ አስፈላጊ መሆኑን ገልፀው ኮሚቴው የሥራ መደራረብ ችግር እንዳይገጥመው አባላት ትብብር እንዲያደርጉ ጠይቀዋል::

በሌላ በኩል ምርጫን በሚመለከት በዕለቱ የቀረበው ማስታወሻ የአቀራረብ መንገዱና የቋንቋው ግልጽነት ለውይይት በሚያመች ሁኔታ ቢዘጋጅ ጥሩ መሆኑ ተጠቁሞ፣ በሬድዮ ለሚቀርብ ትምህርት የአዘጋጅነት ልምድና ፕያ ያላቸው ባለሙያዎች ከኮሚሽኑ ለህዝብ መወያያ የሚዘጋጁ ሰነዶችን ግልጽ ቋንቋና ቀላል በሆነ አቀራረብ እንዲያዘጋጁት ማድረግ እንደሚቻል ተጠቁሟል::

በማጠቃለያም የኮሚሽኑ የበጀት ጥያቄ በሚመለከት ቀደም ብሎ ለተወካዮች ምክር ቤት የቀረበው የበጀት ጥያቄ ተቀባይነት ባለማግኘቱ በቀጣዩ ጊዜ በሥራ አስፈጻሚ በኩል እንደገና ተጠንቶ ሊቀርብ የሚል ሀሣብ ቀርቦ ሰብሳቢው የኮሚሽኑ የበጀት ጥያቄ በኮሚሽኑ ፅሕፈት ተፈርሞ በምክር ቤት ፅሕፈት በኩል ለምክር ቤቱ የበጀት ኮሚቴ ቀርቦ ምክር ቤቱ ተመልክቶት እንደገና እንዲታይ ወደ በጀት ኮሚቴ ስለመራው፣ ጉዳዩን ወደ ኮሚሽኑ መመለሱ አስፈላጊ አለመሆኑን ጠቁመው በምክር ቤት የበጀት ኮሚቴና በምክር ቤት አባል የሆኑ የኮሚሽኑ አባላት በተቻለ መጠን በበጀቱ ላይ ያላቸውን አስተሳሰብ መሰንዘር እንዳለባቸው ገልፀው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 9:55 ሰዓት ተጠናቋል::

የህገ መንግሥት ኮሚሽን 34ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለ ጉባኤ

ነሐሴ 12 ቀን 1985 ዓ.ም
አዲስ አበባ።

የህገ መንግሥት ኮሚሽን 34ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000160

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ነሐሴ 12/1985

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ ስቶር .... አባል
4. አቶ አበራ ማረኝ .... "
5. " ታዬ አጽ ቀስሳሴ .... "
6. " አሰፋ ብሩ .... "
7. " የማ ነ በርሔ .... "
8. " ተስፋ ዬ ቀሚ .... "
9. " ናርዶስ ለማ .... "
10. " ያሬድ በር ሂ .... "
11. " ጌታቸው ዝ ቂ .... "
12. ወ/ሮ ከበደች .... "
13. " አፀደ ወይን ተክሌ .... "
14. አቶ አብደናሰር አሊሣሀል .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊ ቀመንበር
2. " አብርሃም ገ/መስ ቀል .... አባል
3. " አብዱላዚዝ አህመድ .... "
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
6. ዶ/ር ሡ ዩም ገብረሥላሴ .... "
7. አቶ ቃሲም መሐመድ .... "
8. " ማር ቆስ ወልደሰንበት .... "
9. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
10. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
11. ወ/ሮ መርየም ፋራህ .... "
12. " ገንት``ይልማ .... "
13. አቶ ጡሉ ጦጃ .... "

ነሐሴ 12 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 34ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽን ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ በተለያዩ ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል::

በቅድሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ የኮሚሽኑ የበጀት መጠየቂያ ሰነድ ዝግጅት ተጠናቆ ለምክር ቤቱ እንደሚቀርብና በዚህ በጀት ውስጥ የኮሚሽን አባላት ለትራንስፖርት ወጪ መሸፈኛ እንዲሆን ብር አምሥት መቶ በአበል መልክ መጠየቃን፣ በምክር ቤት አባል ለሆኑ የኮሚሽኑ አባላት ደግሞ ብር ሁለት መቶ መጠየቃን ገልፀዋል::

በሌላ በኩል በኮሚሽኑ የህገ ኮሚቴ በቀረበውና መሠረታዊ በሆነ ህገ መንግሥታዊ ጭብጦች ላይ ያተኮረው ሰነድ የምርጫውንም ሥርዓት እንዲያካትት ቢደረግ የተሻለ እንደሚሆን ተጠቁሞ በተለይም ምርጫ በዲሞክራሲያዊ ሥርዓት ውስጥ የሚጫወተውን ሚና የምርጫ መርሆዎች ምን ምን እንደሆኑ በዝርዝር ማቅረብ ጠቃሚ መሆኑ ተገልጿል:: በዚህም መሠረት አንድ አባል ምርጫን በሚመለከት አንድ ጽሑፍ እንዲያቀርቡና ከህገ ኮሚቴ አባላት ጋር በመነጋገር ኮሚሽኑ የጋራ ግንዛቤውን የሚያዳብርበት የመወያያ ወረቀት እንዲዘጋጅ ሀሳብ ቀርቧል::

በማስከተልም ለህዝብ ውይይት የሚቀርበውን ሰነድ በሚመለከት በዕለቱ በህገ ኮሚቴ በቀረበው ሪፖርት ውስጥ ኮሚሽኑ እንዲካተቱ ተስማምቶባቸው ያልተካተቱ ወይም አቀራረባቸው በተለየ መልክ እንዲሆን የሚያስፈልጉ ካሉ አባላት አስተያየት እንዲሰጡ የህገ ኮሚቴ ሰብሳቢ ጠይቀው፣ በኮሚቴው የቀረበው መሠረታዊ ጭብጥ ቀለል ባለ የቋንቋ አቀራረብ ቢጻፍ ጠቃሚ መሆኑን፣ መጨመር ወይም መስተካከል የሚገባቸው ጉዳዮች ከአባላት በጽሑፍ እየቀረቡ ኮሚቴው ቢመለከታቸው እንደሚጠቅም ሲጠቆም፣ ከዚህ በተጨማሪ ኮሚሽኑ የመወያያ ሰነዱ ለህዝብ ሊቀርብ የሚችልበትን መንገድ የአቀራረቡ ቋንቋ ለህዝብ አመቺ የሚሆንበትን ሁኔታ፣ በሰነዱ መካተት የሚገባቸውን መሠረታዊ ነጥቦች በሚመለከት ኮሚሽኑ ሰፊ ውይይት እንዲያደርግ አስተያየት ቀርቦ ከቀኑ 6:30 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ አርፏል::

ከሻይ እረፍት በኋላ ኮሚሽኑ ውይይቱን ቀጥሎ በህገ ኮሚቴው በቀረበው ማስታወሻ መካተት የሚገባቸውን አንዳንድ ነጥቦች አንስቷል፣ ይኸውም የምርጫ አይነቶች፣ ደካማና ብርቱ ጐኖቻቸው የምርጫ መርህና አስፈላጊነት በሰነዱ ውስጥ መካተት እንደሚገባው በሰነዱ አዘገጃጀት ላይ የቋንቋ አጠቃቀምን በሚመለከት በመገናኛ ብዙሀን መሥክ ባለሞያ የሆኑ ሰዎችን በማማከር ለህዝብ ውይይት አመቺ በሚሆን መንገድ እንደሚዘጋጅ በቀጣዩ ስብሰባ በቀረበው ማስታወሻ መካተት እንደሚገባቸው ከአባላት በቃልና በጽሑፍ የተጠቆሙ ነጥቦች ተካተው እንደሚቀርቡ ተገልጾ የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ በ7:50 ሰዓት ተጠናቋል::

000162

[illegible] 35ኛ [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible]
11. [illegible]
12. [illegible]
13. [illegible]
14. [illegible]
15. [illegible]
16. [illegible]

[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible]
11. [illegible]

ነሐሴ 14/1985 ዓ.ም.
አዲስ አበባ

የሕገ መንግስት ኮሚሽን 35ኛ ደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

የስብሰባ ቦታ .... ሕገ መንግስት ኮሚሽን ጽ/

የስብሰባ ቀን .... ነሐሴ 14/1985

በስብሰባ ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ዋጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘ ዴ ስቁሮ .... አባል
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
4. ዶ/ር ሥዩ ገብረሥላሴ .... "
5. አቶ አበራ ረኛ .... "
6. አቶ ታዬ ለፀ የስላሴ .... "
7. አቶ ያሲ ጠ ዱ .... "
8. አቶ አሰፋ ብሩ .... "
9. አቶ ነ በርጫ .... "
10. አቶ ተስፋ ኖሬ .... "
11. አቶ ናርዶስ ለ .... "
12. አቶ ጋረዱ በርጫ .... "
13. /ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
14. /ሮ ገነት ይለ .... "
15. /ሮ አፀደ ይን ተክሌ .... "
16. አቶ አብደናስር አሊሣሀለ .... "

በስብሰባ ላይ ያል ተገኙ

1. አቶ ጠ ዱ አብዱራህ ን .... ም/ሊቀ መንበር
2. አቶ ጎኒት ሙሐንስ .... አባል
3. አቶ አበር ሃ ገ/ ሰላሴ .... "
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህ ድ .... "
5. አቶ ተሾ ገብረ ር ጻ .... "
6. አቶ ር የስ ልደሰንበት .... "
7. አቶ ጌታቸው ዝ ጊ .... "
8. አቶ ገብረአ ኑኤል ተካ .... "
9.. ሲስተር አ ቴነሽ ጎጎጠ .... "
10. /ሮ ር ጋ ፋራህ .... "
11. አቶ ሉ ኛ .... "

ነሐሴ 14 ቀን 1985 ዓ.ም. የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 35ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዷ ቢሆን በዕለቱ በተለያዩ ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል::

በቅድሚያ ሰብሳቢው በኮሚሽኑ የሕግ ኮሚቴ ተዘጋጅቶ የቀረበው ሪፖርት በሚመለከት፣ አቀራረቡ ግልጽና ተፈላጊ ልዕከት ያዘ ሆኑን ገልጸው ኮሚቴው አባላት የጸሙትን ዓላማ ለስ ልከተ ጥሬ አስተያየት ባላቸው የቀረበ እንዲ ቻሉ አስታውቀዋል::

የሕግ ኮሚቴ ሰብሳቢዋ የጸሑፉ አላማ ለኮሚሽኑ ሠረታዊ የሆኑ ጭብጦችን በዝርዝር በየቀረበ እንዲ ያካቱ በረገና አጠቃላይ ግንዛቤን ለማስጨበጥ እንዲረዳ ታስቦ የተዘጋጀ ሆኑን ገልጸው፣ በጸሁፉ ውስጥ ያሉ ነጥቦች ስለ ሕገ መንግሥት ምንነት አስፈላጊነት፣ አዘገጃጀትና የዲሞክራሲ ሥርዓት አስፈላጊነት የሌሉት ጸገስ ሃሳቦች ሆናቸውን አስረድተዋል::

የጥሎ የዲሞክራሲያዊ ሕገ መንግሥት ምንነት ሕገ መንግሥትን የ ጸፍ ጥቅም እና ሕገ መንግሥት ለለ ጸፍ ምን ሊያስከትል ይችላል በሚሉት ጥያቄዎች ላይ አንድ አባል ጠሪረያ መጠየቃቸው፣ ዲሞክራሲያዊ ሕገ መንግሥት ሲባል የሚለበበን፣ የሰበረሰበን ሠረታዊና ሰብአዊ መብት ሙሉ በሙሉ የሚያረጋግጥ ሆኑና የሀገ መንግሥትን አስፈላጊነት በተመለከተ የሀገሪቱ ከፍተኛ ሕግ ሆኑን፣ ፍርድ ቤት የሚያዩና የሚተረጉሙ ሆኑን በጸሁፍ የሰፈረ ሕገ መንግሥት የሌለው ሀዝብ በታሪኩ ሲ ርዱ ሲናረዱ የ ጠ ሕገ መንግሥታዊ ሥርዓት እንዲኖረው በጸሁፍ የተቀረጸ ሕገ መንግሥት ግን በለጠ አስተ ማማኝ ስለሆነ ሆኑን፣

በሌላ በኩል አንድ የኮሚሽኑ አባል የሕግ ኮሚቴው ባቀረበው የስታ ላይ ይበልጥ ትኩረት ሊሰጠው ይገባ ው፣ ሕገ መንግሥት እንዴት ይቀረጻል የሚለው ጸገስ ሃሳብ ነው ቢሉ አስተያየታቸውን ሰንዝረዋል::

በመጨረሻ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ አባላት በቀረበው ሪፖርት ላይ ያሳቸውን አስተያየት በጸሁፍ ለኮሚቴው እንዲቀርብ ..ቻሉ አስታውቀው የርዕሠ ሥርዓትን በተመለከተ መቀሰል ያለ ጸሁፍ እንዲቀርብ መደረጉ የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 9:30 ሰዓት ተጠናቋል::

000165

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 36ኛ መደበኛ ስብሰባ
ቃለ ጉባኤ

ቤተ መጻሕፍት
LIBRARY
The Constitutional Commission of the Transitional Government of Ethiopia

ነሐሴ 19 ቀን 1985 ዓ.ም.
አዲስ አበባ

[illegible] 36ኛ [illegible] ስብሰባ 000166

ቃለ ጉባኤ

የስብሰባው ቦታ .... [illegible] ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ነሐሴ 19 ቀን 1985 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ [illegible] .... ፀሐፊ
2. ፊታውራሪ [illegible] .... አባል
3. አቶ [illegible] ገብረ[illegible] ....
4. ዶ/ር [illegible] ገብረሥላሴ ....
5. አቶ አበራ [illegible] ....
6. አቶ ታዬ [illegible]ሥላሴ ....
7. አቶ አሰፋ [illegible] ....
8. አቶ ተስፋዬ [illegible] .... አባል
9. አቶ [illegible] ለማ .... አባል
10. አቶ [illegible] [illegible]ሰንበት .... አባል
11. አቶ [illegible] በርጫ .... አባል
12. አቶ ጌታቸው [illegible] .... አባል
13. ወ/ሮ ከበደች [illegible] .... አባል
14. ወ/ሮ ገነት [illegible] .... አባል
15. ወ/ሮ [illegible] ተክሉ .... አባል
16. አቶ [illegible] [illegible] .... አባል

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ ክፍሌ [illegible] .... ሰብሳቢ
2. " [illegible] [illegible] .... ም/ሊቀመንበር
3. " [illegible] ገ/[illegible] .... አባል
4. አቶ [illegible] [illegible] .... አባል
5. ዶ/ር ነጋሽ [illegible] .... አባል
6. ሲስተር [illegible] .... አባል
7. አቶ [illegible] .... አባል
8. ወ/ሮ [illegible] .... አባል
9. አቶ [illegible] በርጫ .... አባል
10. አቶ [illegible] .... አባል
11. አቶ ገብረ[illegible] [illegible] .... አባል

ነሐሴ 19 ቀን 1985 ዓ.ም. የሽግግሩ መንግሥት ምክር ቤት 36ኛ መደበኛ ስብሰባ የተካሄደው በኮሚሽኑ ዐጠፌ በአቶ ነጋሽ ጠገስ ሲሆን በዕለቱ በሚከተሉት ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል።

በቀዳሚነት የኮሚሽኑ ዐጠፌ ለሕዝብ መረጃነት የሚያደርገው ስነዶ ዝግጅት የተጠረጠረ ቅርፅን ለማያዝ እንዲቻል ጥሬት እንዲደረግ መሆኑን ገለፀው ቀሪው ሥራ ከአባላት የሚነሡ አስተያየቶችን ካጠቃና በጋራ በአቀረብ በኩል መሻሻት በሚያስፈልገው ሁኔታ ላይ ትኩረት መስጠት መሆኑን ጠቁመዋል።

በመቀጠል የመወያያ ሰነድ ለሕዝብ የሚቀርብበትን ሁኔታ በተመለከተ ሁለት የተለያዩ አስተያየቶች ቀርበዋል። በአንድ በኩል ሕዝቡ በቀረበው ሰነድ ላይ ሁለት ጊዜ መወያየት እንዲችል በመጀመሪያው ዙር መሠረት ሕዝቡ በመግቢያው ላይ ከተወያየ በኋላ በሁለተኛ ዙር መሠረታዊ በሆኑ ሕገመንግሥታዊ ጉዳዮች ላይ ቢወያይ ይሻላል የሚል ሃሳብ ሲቀርብ በሌላ በኩል መወያያ ሰነዱ በአንድ ጊዜ አስፈላጊ የሆኑ ነጥቦች በማካተት በአንድ ዙር የሕዝብ ውይይት ቢቀርብ ይሻላል ነው የሚል ሃሳብ ሲሰነዘር ሕዝብ ለሁለተኛ ዙር መወያየት ካለበት የመጀመሪያው ረቂቅ ለተወካዮች ምክር ቤት ቢቀርብ ግን ለግን ሕዝብ ሊነጋገርበት ይችላል የሚል ሃሳብ ቀርቧል።

አንዱ የኮሚሽኑ አባል በመወያያ ሰነዱ ውስጥ ኢትዮጵያ ሕዝቦች፣ ሕዝብ፣ ኢትዮጵያውያን እና የኢትዮጵያ ብሔር ብሔረሰቦች በሚል በተለያዩ ነት የሚገለፁ ሀረጎች የኢትዮጵያ ሕዝቦች በሚል አንድ ሀገር ቢተካ መደናገርን ያስወግዳል ብሎ ሃሳብ አቅርበዋል።

በሌላ በኩል የራስን ዕድል በራስ መወሰንን እስከ መገንጠል የሚለው ጽንስ ሃሳብ በሕገመንግሥት ውስጥ ይካተት ከተባለ በዓይነቱ ሥርዓት ላይ/mechanism ሥርዓት ነው መሆኑ ጥያቄ ለብቻው ቢጠና ይሻላል የሚል አስተያየት ተሰንዝሯል።

የመወያያ ሰነዱን ሂደት በመመልከት ሰነዱ ለውይይት በአገሪቱ ያለበት ሁኔታ ይቀርባል የሕዝብንስ ተሳትፎ እንዴት ማጉላበት ይቻላል የሚል ጥያቄ ተነስቶ፣ በአዲስ አበባ የቀበሌ መዋቅር ቦታ አመራሮች እንደሚጠቁሙ ሰነዱን ለሕዝብ በግቢ በማቅረብ ሕዝብ አስተያየቱን እንዲያንሸራሽር የውይይት መድረኩን በመምራት አግዞ እንደሚደርጉ፣ ሕዝብን ተሳትፎ በተመለከተ ከውይይቱ አስተያየት በነፃ ለዩ የበዙሀን መገናኛ ዘዴዎች በጋዜጣ፣ በሬዲዮና በቴሌቪዥን የውይይት መድረኮችን በማዘጋጀት ሕዝቡን ማሳተፍ እንደሚቻል ተገልጿል።

በሌላ በኩል በመወያያ ሰነዱ ውስጥ ሕዝቡን በስፋት ሊያነጋግሩ የሚችሉ መሠረታዊ ጉዳዮችን ማካተት አስፈላጊ መሆኑና ሕዝቡ አስተያየት ትምህርት ሊያገኝ የሚችልበትን Civic Education ማስጠት አስፈላጊ መሆኑ ተጠቅሷል። ከዚህም በተጨማሪ በሚቀርበው ሰነድ ውስጥ የሰብዓ መሠረታዊ መብቶች ማካተት ስለሚገባው ጥያቄን የሚመለከት ዐረፍተ ነገሮች እንዲዘጋጁ ማሳሰቢያ ቀርቧል።

ቀጥሎም የኮሚሽኑን የበጀት ጥያቄ በመመልከት የኮሚሽኑ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ተመልክቶ ለምክር ቤት እንዲቀርብ ማድረጉ ተገለጸ በዚሁ የበጀት ጥያቄ ለኮሚሽን አባላት የትራንስፖርት የኮሚሽኑ ሥራ በመመልከት ለሚያደርጉት እንቅስቃሴ ወጪ የሚሸፍን ብር አምስት መቶ 500 ብር በኮሚሽን ውስጥ አባል ሆነው በምክር ቤት መቀመጫ ያላቸው አባላት ብር ሁለት መቶ 200 ብር በአበል መልክ እንዲከፈላቸው በኋላ የቀረበው ሃሳብ ለኮሚሽኑ አባላት ከተሰጠው የሀገር አደራ ኃላፊነት አንጻር ያቀረቡት የአበል ጥያቄ አግባብ የለውም የሚል ኃሳብ ከምክር ቤት መሰጠቱን አብዛኛው በጀት የሕዝብ ንብረትነት እንቅስቃሴን ካለተ ስለነበ የዘንድ የከላኔ ተጠሪ ያችን አበል ለመሸፈን የሚውል መሆኑንና በተቻለ መጠን የኮሚሽኑን ሥራ በበቂ ሁኔታ ለመጠናቀቅ የሚያስችል በቂ በጀት ለመስጠት ጥረት እየተደረገ መሆኑ ተገልጿል፡፡

በመጨረሻ፡ ዐጠፊው በቀጣዩ ስብሰባ ለአለተ ውይይት የቀረበው ሞጋቾች ሰነዱ በበቂ ሁኔታ ተዘጋጅቶ እንዲቀርብ ገላዐውን የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 7:35 ሰዓት ተጠናቋል፡፡

የሕገመንግሥት ኮሚሽን 37ኛ መደበኛ ስብሰባ
ቃለ ጉባኤ

[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. አቶ [illegible]
5. አቶ [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. አቶ [illegible]
9. አቶ [illegible]
10. [illegible]
11. አቶ [illegible]
12. [illegible]
13. [illegible]
14. አቶ [illegible]

[illegible]

1. አቶ [illegible]
2. አቶ [illegible]
3. አቶ [illegible]
4. [illegible]
5. አቶ [illegible]
6. አቶ [illegible]
7. አቶ [illegible]
8. አቶ [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible]
11. [illegible]
12. [illegible]
13. [illegible]

ነሐሴ 21 ቀን 1985 ዓ.ም.
አዲስ አበባ

000170

የሕገመንግሥት ኮሚሽን 37ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

የስብሰባው ቦታ .... ሕገመንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... ነሐሴ 21/1985 ዓ.ም.

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ.................... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ [illegible] .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... አባል
5. አቶ አበራ ዓረኛ .... አባል
6. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
7. አቶ አሰፋ ብሩ .... አባል
8. አቶ ተስፋዬ ዋሪ .... አባል
9. አቶ ዓርዶስ ወልደሰንበት .... "
10. አቶ ዓር ዮስ ወልደሰንበት .... "
11. አቶ ጌታቸው ዘዩ .... "
12. ኮ/ር ከበደች አርዓያ .... "
13. " አርደቦዬን ተክሌ .... "
14. አቶ አብደናስር አሊሣህላ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. አቶ አበራ ኺሮ ገ/መስቀል .... አባል
3. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... አባል
4. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... አባል
5. አቶ ታዬ አፅቀሥላሴ .... አባል
6. አቶ ያሲን መሐመድ .... አባል
7. አቶ ዮና በርጫ .... አባል
8. አቶ ያሬድ በርጫ .... አባል
9. አቶ ገብረአምላክ ኑሌ ተካ .... "
10. ሲስተር አቴነሽ ዓባጠው .... "
11. ወ/ሮ ወርቁ ፈረሀ .... "
12. ወ/ሮ ገነት ደላዋ .... "
13. ወ/ሮ ሙሉ ወጋ .... "

ነሐሴ 21 ቀን 1985 ዓ.ም. የተካሄደው የሕገመንግሥት ኮሚሽን 37ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕለቱ ልዩ ልዩ ጉዳዮች በማንሣት ተነጋግሯል።

በመጀመሪያ ሰብሳቢው ቀደም ብሎ በኮሚሽኑ በሕግ ኮሚቴ የቀረበውና መሠረታዊ የሕገመንግሥት ጽንሰ ሃሳቦችን ያካተተው ሪፖርት ተከፋፍሎና ታርሞ ለሁሉም እንደሚሰራጭ ገልፀው በቀረበው ማስታወሻ በመግቢያነት የቀረበው የመጀመሪያው አንቀጽ /ፓራግራፍ/ መጨረሻ ላይ ቢሰፍር የተሻለ ይሆናል የሚል ሃሳብ አቅርበዋል።

በሌላ በኩል የሕገመንግሥት አወቃቀርን በሚመለከት የቀረበው ጽሑፍ እንዲብራራ በተጠየቀው መሠረት የሕግ ኮሚቴ ሰብሳቢዋ <u>የሕገመንግሥት አወቃቀር</u> የሚለው ከተጓን ክፍል በንባብ አሰምተዋል።

አንዱ አባል ጽሑፉ የአወቃቀሩ ሂደት በቅደም ተከተል ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ አያሳይም የሚል ሃሳብ ሰንዝረው ጽሑፉ በሕገመንግሥት ኮሚሽን ረቂ የቀረበውን ሰነድ በመጨረሻ ሕዝብ መርጦ በሚያሰፍራቸው ወኪሎች /የሕገመንግሥት ጉባኤ/ አባላት የሚጸድቅ መሆኑን እንደሚያሳይና የሸንጎ ሚና መሆኑን ሰብሳቢው አስረድተዋል።

ቀጥሎ አንዱ አባል የተለያዩ አይነት የሕገመንግሥት አወቃቀር መንገዶች መኖራቸውን መግለጽ አስፈላጊ ቢሆን እያንዳንዱን ዘዴ በዝርዝር ማቅረብ ግን እንደማያስፈልግ አስተያየታቸውን ሰንዝረዋል።

በሰብሳቢው በኩል ቀጥሎ የምርጫ ሥርዓትን በሚመለከት የቀረበው ጽሑፍ ሚያገልጽ ያለፋቸው የምርጫ አይነቶች መኖራቸውንና ጽሑፉ

1. Single candidate presidency
2. First past the post

የሚሉትን በመግለጽ የአናሳ ብሔሮችን /Minority Groups/ ቀጥተኛ የውክልና /Direct Represen-tion/ እና በተመለከተ መብት የሚያስፈልጋቸው መሆኑን መግለጽ እንዳለበት ጠቁመዋል። አብላጫ ድምጽ ማግኘትን በተመለከተ አንዱ ተወዳዳሪ በአንዱ ክልል አብላጫ ድምጽ ካገኘ በአሸናፊነት እንደሚመዘገብ አብላጫ ድምጽን ማግኘት ባይችል ቢሸነፍ ደግሞ ለሁለተኛ ጊዜ መወዳደር እንደሚችል አስረድተዋል። በተጨማሪ ጽሑፉ ታርሞና በአርትኦት ተዘጋጅቶ ለቀጣዩ ስብሰባ እንደሚሰራጭ በሰብሳቢው ንቱ ውስጥ ፓናሎች በመሰባሰብ በተበታተኑ ርዕሶች ላይ ተነጋግረው እንደሚገባቸው የሕገመንግሥት ጽንሰ ሃሳቦች ፓናሉ እስከ አሁን ሪፖርት ባለማቅረቡ ለቀጣዩ ስብሰባ እንዲያሰፍር አሳስበው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 9:15 ሰዓት ተጠናቋል።

የህገ መንግሥት ኮሚሽን 38ኛ መደበኛ ስብሰባ
ቃለ ጉባዔ

ነሐሴ 28 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ፤

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 38ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000173

ስብሰባ ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

ስብሰባው ቀን .... ነሐሴ 28 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ጳሪት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ስቶር .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
7. " አበራ ማረኝ .... "
8. " ተስፋዬ ሻሜ .... "
9. " ናርዶስ ለማ .... "
10. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
11. " ጌታቸው ዘሩ .... "
12. ዶ/ር ከበደች አርዳቸው .... "
13. " አፀደወይን ተክሌ .... "
14. አቶ አብዱናስር አሊሣህላ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " ታዬ አፅቀሥላሴ .... አባል
4. " አብርሃም ገ/መስቀል .... "
5. " ቃሲም መሐመድ .... "
6. " አሰፋ ብሩ .... "
7. " የማነ በርሔ .... "
8. " ያሬድ በርሔ .... "
9. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
10. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
11. ዶ/ር መርየም ፋራህ .... "
12. " ገነት ይልማ .... "
13. አቶ ሙሉ ወኝ .... "

ነሐሴ 28 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የሀገ መንግሥት ኮሚሽን 38ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን፤ ለዕለቱ የቀረበው የመነጋገሪያ አጀንዳ፤

— ፓናሎች ለሣምንት ሳከናወኑአቸው ሥራዎች ሪፖርት ላይ መነጋገር፤
የሚል ነበር

በቅድሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በሳምንቱ ውስጥ ፓናሎች ስብሰባ በማድረግ የሰሩትን ሥራዎች በሪፖርት ለኮሚሽኑ እንዲያቀርቡ ቀደም ብሎ ማሳሰቢያ ሰጥተው የሰብአዊ መብት ፓናል ብቻ አንድ ስብሰባ ማድረግ ሲችል የተቀሩት ፓናሎች ስብሰባ ባለማድረጋቸው ሥራ ሊጓተት እንደሚችል አሳስበው በሚቀጥለው ጊዜ ያለውን የትራንስፖርት ችግር በተቻለ መጠን ለማቃለል እንደሚሞከርና የፓናሎቹ አባላት መሰብሰብ እንዳለባቸው ገልፀዋል:: በሌላ በኩል የሀገ መንግሥት ጸንሰ ሀሣቦች ፓናል ከተሰጠው የሥራ ዝርዝር በተጨማሪ አገሪቱ የፌዴራላዊ አስተዳደርን የሚከተል ከሆነ የሀገሪቷ መዲና አዲስ አበባ አጠቃላይ ሁኔታ ምን ሊሆን ይችላል የሚለውን ጉዳይ አንስቶ መነጋገር እንዳለበት ጠቁመዋል::

በማስከተልም የኮሚሽኑ ፀሐፊ በተለያዩ አስተዳደራዊና ሌሎችም ችግሮች ምክንያት የኮሚሽኑ ሥራ እየተጓተተ መሆኑን ጠቁመው በተቻለ መጠን ፓናሎች ባስፈለገው ጊዜ እየተሰበሰቡ ሥራቸውን እንዲያፋጥኑ በሳምንት አንድ ቀን የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ እየተሰበሰበ የኮሚሽኑ የሥራ እንቅስቃሴና ሂደት እንዲቆጣጠርና እንዲመራ ለቀጣዩ የሥራ ዕቅድ የሚሆን የጊዜ ሰሌዳ ተዘጋጅቶ ሥራ በተቻለ ፍጥነት እንዲቀጥል፤ ባሳሰቡት መሠረት በቀጣዩ መደበኛ ስብሰባ የጊዜ ሰሌዳ ተዘጋጅቶ ቤቱ እንዲነጋገርበት፤ ለህዝብ ውይይት የሚቀርበው የመወያያ ረቂቅ ሳለ ተዘጋጀ ቤቱ ለመጨረሻ ጊዜ እንዲመለከተው እንደሚደረግ፤ በተዘጋጀው የህዝብ መወያያ ረቂቅ ሁለት አይነት የጥያቄ ዝርዝሮች ማለትም አንዱ ረዘም ያለ እና አንዱ አጭር ዝርዝር ስለቀረበ ኮሚሽኑ ተወያይቶ ተስማሚ ነው የሚለው ላይ እንደሚነጋገርበት ተገልጾ ከቀኑ 9:00 ሰዓት ስብሰባው ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 39ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

ጳጉሜ 1 ቀን 1985 ዓ.ም

አዲስ አበባ::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 39ኛ መደበኛ ስብሰባ

000176

ቃለ ጉባዔ

ስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

ስብሰባው ቀን .... ሐምሌ 1 ቀን 1985 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ ስ ቶሮ .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመዱ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
7. " አበራ ማረኝ .... "
8. " ታዬ አፀቀስላሴ .... "
9. " ቃሲም መሐመዱ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " የማነ በርሔ .... "
12. " ተስፋዬ ዋሚ .... "
13. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
14. " ያሬድ በርሔ .... "
15. " ጌታቸው ዘቄ .... "
16. ወ/ሮ ከደበች አርዳቸው .... "
17. " አየደወደን ተክሌ .... "
18. አቶ ሙሴ መኝ .... "
19. አቶ አብደናስር አሊሣሀላ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመዱ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አብርሃም ገ/መስቀል .... አባል
3. ዶ/ር ሠዩም ገብረሥላሴ .... "
4. አቶ ናርዶስ ለማ .... "
5. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
6. ሲስተር አተነሽ ዳምጠው .... "
7. ወ/ሮ መርየም ፋራህ .... "
8. " ገነት ይለማ .... "

000177

[illegible] 1 ቀን 1985 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 39ኛ መደበኛ [illegible] የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕለቱ ለመወያየት የቀ[illegible]ው አጀንዳ፡=

- የኮሚሽኑን የሥራ ሂደት የሚጠቁም የጊዜ ሰሌዳ ዝግጅትን በተመለከተ መነጋገር፣
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር፣

በቀዳሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ የአባላትን ትኩረትና የኮሚሽኑ የሥራ ሂደት በተመለከተ አለፍ አለፍ አባላት በስብሰባ ላይ ያለመገኘት ሁኔታ በማሳየታቸው የሥራ መጓተት እየተከሰተ መሆኑን፣ ከፖናሎች የሚጠበቁ ሪፖርቶች በተፈለገው ጊዜ ሊቀርቡ እንዳልቻሉና ይበልጥም የፖናል አባላቶች በስብሰባ አለመገኘት ዋነኛው ምክንያት መሆኑን ገልፀው፣ ለወ[illegible] ጊዜ በእያንዳንዱ ስብሰባ በሚነሱ ጉዳዮች ላይ በበቂ በመዘጋጀት ለውሣኔ የሚያበቃ [illegible] ገንዘቢ ስመጠበቅ መገኘት ከእንያንዳንዱ አባል እንደሚጠበቅ አሳስበው፣ ለህዝብ [illegible] ውይይት በማዘጋጀት ላይ ባለው ሰነድ ውስጥ መሠረታዊ በሆኑ ነጥቦች ላይ መነጋገር እን[illegible] ደሚያስፈልግና በተለይም የመንግሥት መዋቅርን ብር ቱና ደካማ ጉን የሰብአዊ መብት በህገ [illegible] መንግሥት ውስጥ እንዴት ሊካተት እንደሚችል፣ ቋንቋ እና የአስተዳደር ጊዜ ስልጣንን በተ[illegible] መለከተ መነጋገር እንደሚገባ፣ የአዲስ አበባን የመናገሻ ከተማነት ደረጃ/ Status [illegible] በመደፊት አከሳለስ ሊኖራት የሚችለውን ቦታ አስመልከቶ በሚዘጋጀው የመወያያ ሰነዱ [illegible] Working paper/ ውስጥ እንዴት ማስቀመጥ እንደሚቻል ውይይት ማድረግ እንደሚያስፈልግ [illegible] ቃል፡፡

[illegible] ቀጠልም የኮሚሽኑን ቀጣዩ የሥራ ሂደት የሚያመለክት የጊዜ ሰሌዳ የማዘጋጀትን [illegible] በተመለከተ የተለያዩ ሀሳብ ከአባላት ተሰንዝሯል፣ በአንዱ በኩል ከአሁን [illegible] የተዘጋጀው ሰሌዳ በሥራ ከነውን ሙሉ በሙሉ ስላልተተገበረ ሌላ የጊዜ ሰሌዳ ማዘ[illegible] አስፈላጊ እንዳልሆነ የጊዜ ሰሌዳ ሐዘጋጀቱ ብቻ ለሥራ መፋጠን ይረዳል ብሎ ማመ[illegible] እንደሚያስቸግርና ቀደም ብሎ የተነደፈው የጊዜ ሠሌዳ፣ በአስተዳደራዊ አሰራር [illegible] ለመስተካከል በሊበስፒሮቶች በጊዜው ደርሶ በሥራው ያለመሳተፍና በሌሎችም መሳሳይ [illegible] ምክንያት የተፈለገውን ያክል ሊሰራ አለመቻሉን ከግንዛቤ ውስጥ ማስገባት በዋነኛነት [illegible] ታየት እንዳለበት ሲገለጽ፣ በሌላ በኩል፣

የኮሚሽኑን የአጭርና የረጅም ጊዜ የሥራ ሂደት የሚያመለክት የጊዜ ሰሌዳ መዘጋ[illegible] አስፈላጊ መሆኑን ይበልጥም ለተወካዮች ምክር ቤት በሚቀርበው ሪፖርት አብሮ እንደሚ[illegible] የሚዘጋጀው የጊዜ ሰሌዳ በተቻለ መጠን የኮሚሽኑ የሥራ ሂደት ከሽግግር ወቅቱ ጋር [illegible] የተዛመደ መሆኑን ከግምት የሚያስገባ መሆን እንዳለበት ህገ መንግሥቱን ለማርቀቅ የነበ[illegible] ጊዜ መደመሪያ በቂ መስሉ ቢታይም አንዳንድ የውጪ ተመላካቾች በተደጋጋሚ ለሚመለከ[illegible] ባለሥልጣኖች የተሰጠው ጊዜ ከኃላፊነቱ ክብደት ጋር እንደማይመጣጠን መግለጻቸውን፣

ኮሚሽኑ ያለው ጊዜ በመጠቀም በተቻለ መጠን የበሰለ ሥራ ለማቅረብ ጥረት ማድረግ እንደሚገባው፣ በሌላ በኩል ህገ መንግሥቱን የማርቀቅ ተግባር ከተጠበቀው ጊዜ ወጪዑ ቢጠና ቀም በአንድ በጀት አመት ውስጥ ሁለት ብሔራዊ ምርጫ ማካሄድ ስለሚያዳግት ጉዳዩን ከግምት ማስገባት አስፈላጊ መሆኑ ተገልጾ ቀጣዩ የኮሚሽኑን የሥራ ሂደት የሚያመለክተው የጊዜ ሰሌዳ ረቂቅ ለኮሚሽኑ አባላት በንባብ ቀርቧል:: ይኸውም

1. <u>ከነሐሴ _ ጳግሜ:</u>_ የኮሚሽኑን ጽ/ቤት ማደራጀት በክልልና ዞን ደረጃ መዋቅሮችን መዘርጋት፣
2. መስከረም _ ጥቅምት:= ለክልል እና ዞን ተወካዮች ሴሚናር ማዘጋጀት በየደረጃው የውይይት መድረኮችን ማደራጀት::
3. ህዳር _ ታህሳስ:=በገጠር አካባቢ ውይይት ማድረግ፣
4. ጥርና_የካቲት:= የህዝብ አስተያየት የያዙት ሰነዶችን ማሰባሰብ፣
5. የካቲት _ መጋቢት:=ረቂቅ ህገ መንግሥቱን ለተወካዮች ምክር ቤት ማቅረብ፣
6. ሚያዝያ የህገ መንግሥት ጉባኤን ማስመረጥ

በሚል የቀረበ ቢሆን፣ የጊዜ ሰሌዳው የነሐሴ ወር አስቀድሞ በመጠናቀቁ ከመስከረም ጀምሮ ያለውን ጊዜ በማካተት ቢዘጋጅ የተሻለ ነው የሚል ሀሳብ ቀርቦ፣ አባላት በቀረበው የጊዜ ሰሌዳ ላይ በበቂ ሁኔታ ከተመለከቱት በኋላ ለቀጣዩ ስብሰባ አስተያየት እንዲሰጡበት ማጠቃለያ ቀርቧል::

በማስከተል በልዩ ልዩ ምክንያት በኮሚሽኑ መደበኛ ስብሰባ በተደጋጋሚ ያልተገኙ አባላትን በተመለከተ የኮሚሽኑ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ደብዳቤ እንዲጻፍላቸው ባስተላለፈው ውሳኔ መሠረት ቢሠራ የአባላቱን በተደጋጋሚ መቅረጽ ምክንያት ለማወቅ ያስችላል የሚል አስተያየት ቀርቦ፣ ሁኔታው ለተወካዮች ምክር ቤትም በሪፖርት መልክ ቀርቦ አባላቱ ለሚወክሉት ድርጅት ደብዳቤ እንደሚላክ ቀደም ብለው ከአባላቱ መካከል አንዳንዶቹ ባላቸው የሥራ መደራረብ ምክንያት በተደጋጋሚ መቅረታቸውን እንዲገለጽ ተጠቁሟል::

በሌላ በኩል የኮሚሽኑ የበጀት ጥያቄ በሚመለከት ውጤቱ ምን ላይ እንደደረሰ እንዲገለጽ በተጠየቀው መሠረት ቀደም ብሎ ለኮሚሽን አባላት በአበል መልክ እንደሚሰጥ በኮሚሽኑ ቀርቦ የነበረው ብር አምስቱ መቶ /500 ብር/ ወደ ብር አራት መቶ /400ብር/ ዝቅ ብሎ ለምክር ቤቱ እንደሚቀርብ ኮሚሽኑ ሠራተኞችን በዝውውር ከሌሎች መሥሪያ ቤቶች የሚገኝ ከሆነ ለነዳጅና ለትራንስፖርት ወጪ የሚሸፍንበት በጀት እንደሚጠየቅ ጉዳዩ ለምክር ቤቱ የበጀት ኮሚቴ መቅረቡንና ያለውን ሁኔታ በማስረዳትና ለምክር ቤቱ አባላትም በመግለጽ የተፈለገውን በጀት ለማስመደብ እንደሚሞከር ተገልጿል::

በመጨረሻም የኮሚሽኑ ሰብሳቢ የኮሚሽኑን ቀጣይ ሥራ በማመለከት እንዲሁም በለዩ ለዩ ጉዳዮች ላይ አስተያየት ያላቸው አባላት ለሚቀጥለው ስብሰባ ማቅረብ እንደሚችሉ ገለፀው በተጣዩ ስብሰባ አዲስ የጊዜ ሰሌዳ ፀድቆ ኮሚሽኑ ሥራውን በአዲስ መልክ እንደሚቀጥል ጠቁመው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 7:35 ተጠናቋል::

000180

የሽግግር መንግሥት ኮሚሽን 40ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ—ጉባኤ

ጳጉሜ 5 ቀን 1985 ዓ.ም.

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 40ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ—ጉባኤ

የስብሰባው ቦታ .... የሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ጳጉሜ 5 ቀን 1985 ዓ.ም.

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ስ ቱር .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
7. ዶ/ር ስዩም ገብረሥላሴ .... "
8. አቶ አበራ ዓረፍ .... "
9. አቶ ታዬ አጽቀሥላሴ .... "
10. " ቃሲም መሐመድ .... "
11. " አሰፋ ብሩ .... "
12. " ተስፋዬ ናሚ .... "
13. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
14. " ያሬድ ብርሔ .... "
15. ወ/ሮ ከበደች አርጋው .... "
16. " አረጋወርቅ ተክሌ .... "
17. አቶ አብዱናስር አሊሣህሉ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አብረሃ ገ/መስቀል .... አባል
3. " የማነ በርሔ .... "
4. " ፍርዲሳ ለሚ .... "
5. " ጌታቸው ዝቄ .... "
6. " ገብረአብ አሌሶ ተካ .... "
7. ሲስተር አቴነሽ ዳንጠው .... "
8. ወ/ሮ መርየም ፋሪሁ .... "
9. " ነገት ዲሻማ .... "
10. አቶ ሙሉ ወጃ .... "

ጳጉሜ 5 ቀን 1985 ዓ. . የተካሄደው የሕገመንግሥት ኮሚሽን 40ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕለተ የቀረበው አጀንዳ

- የኮሚሽኑን የበጀት ጥያቄ በተመለከተ ከተወካዮች ምክር ቤት በቀረበው አስተያየት ላይ መወያየት፣
- ከኢትዮጵያ ውጪ የሚገኙ ዜጎችን በሕገመንግሥት ላይ አወያይቶ አስተያየት ማሰባሰብን በተመለከተ መነጋገር፣
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ የሚል ነበር።

በቀዳሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ የኮሚሽኑ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ በቀርቦ በመሰብሰብ በአንዳንድ ጉዳዮች ላይ መነጋገሩን አስታውቀው በተለይም የበጀትን ጉዳይ በሚመለከት፣ የኮሚሽኑ የበጀት ጥያቄ ወደ ሦስት ሚሊዮን ብር እንደተወሰነ ይህም በምክር ቤት በኩል የገንዘቡ ለክ በዛ የሚል አስተያየት ማስከተሉን፣ በተለይም በኮሚሽኑ ሥራ የሚሰማሩ ሠራተኞች በዝውውር ከሌሎች መሥሪያ ቤቶች እንደሚፈጠሩ የሌላ ለሠራተኞች የሚከፈለውን ወጪ እንደሚቀንስ፣ ለኮሚሽን አባላት በአበል መልክ እንዲከፈል በበጀት ጥያቄው ላይ ቢቀርብም ለአባላቱ ከተጣለባቸው ሀገራዊ አደራና ከፍተኛ ኃላፊነት አኳያ ሲታይ ክብርን የሚነካ ስለሚሆን ቢቀር እንደሚሻል አስተያየት መቅረቡን፣ የኮሚሽን አባላት የሚያስፈልጋቸውን የትራንስፖርት ጥያቄ በአስተዳደር በኩል እንደሚሟላ፣ በተጨማሪም የካፌቴሪያ አገልግሎትን በበቂ ሁኔታ እንዲቀርብ እንደሚደረግ ሲገለጽ ኮሚቴው በተጨማሪ የውጪ ግንኙነት ኮሚቴን የሥራ እንቅስቃሴና መጠን በተመለከተ ተነጋግሮ በቀጣዩ ሳምንት የኮሚቴውን የሥራ እንቅስቃሴና እስካሁን ያከናወናቸውን ተግባራት በተመለከተ ሪፖርት እንዲያቀርብ መጠየቁ፣ ኮሚቴው በሰበሰበው ማጠቃለያ በሚቀጥለው አንድ ቀን አርብ በመሰብሰብ የሚፈለግበትን ተግባር በተጠናከረ መልኩ እንደሚወጣ በመወሰን መጠናቀቁን ገልፀዋል።

በበጀቱ ጥያቄ ውስጥ የኮሚሽን አባላት የአበል ወጪ በሚመለከት ከኮሚሽኑ አባላት የተለያዩ አስተያየቶች ተሰንዝረዋል። በአንዱ በኩል አባላት ሥራቸውን ለማከናወን ማበረታቻ እንደሚያስፈልጋቸውና ይህ አሰራር በዚህ ኮሚሽን ብቻ የተጀመረ ሣይሆን ከዚህ ቀደም ብሎ እንደነበረም ባርሚያ ቦርድ ያሉ ቦርዶችም በበጀታቸው ውስጥ ተፈቅዶላቸው እንደነበር ሲገለጽ፣ በሌላ በኩል የተመደበው አበል ቢሪ ቀድሞ እንጂ ከሚያዝፈው ስም ባሻገር ጠቀሜታው የጎላ አለመሆኑንና በምትኩ መኪና ላላቸው አባላት የነዳጅ ኩፖን፣ መኪና ለሌላቸው ትራንስፖርት የሚያገኙበትን ሁኔታ ማመቻቸትና በካፌቴሪያ በኩል በቂ አገልግሎት ቢሰጥ በቂ ይሆናል ተብሏል።

በሁለተኛ ደረጃ ኮሚሽኑ የተነጋገረው በውጪ የሚገኙ ዜጎች ሕገመንግሥቱን በተመለከተ በምን ዓይነት መንገድ ተወያይተው አስተያየታቸውን መስጠት ይችላሉ በሚለው ላይ ሲሆን ይህንኑ በተመለከተ ከአባላት ላቅ ላቅ አስተያየቶች ተሰንዝረዋል።

..../

በመጀመሪያ ውይይቱ የሁንጋሪበትን መንገድ በተመለከተ በአንዱ በኩል በኤምባሲዎች አማካኝነት በተለያዩ ሀገሮች ለሚገኙ ዜጎች ጥሪ በማድረግ ማወያየትና አስተያየት ማሰባሰብ ይቻላል:: የሚል አስተያየት ሲቀርብ፤ በሌላ በኩል በኤምባሲ በኩል የሚደረገው ጥሪ በፕሮፖጋንዳ የሚረመድ ዘዴ ስለሚመስል በተለያዩ የአውሮፖ እስያን አሜሪካና አፍሪካ ለሚገኙ ዜጎች ወረቀት በማዘጋጀት እንዲሁም በራሳቸው አነሳሽነት ተዘጋጅተው ጥሪ የሚያቀርቡ ዜጎችን ጭምር ማነጋገር የተሻለ መንገድ ነው የሚል አስተያየት ቀርቧል:

በመቀጠልም ውይይት የሚደረግባቸውን ሀገሮች በተመለከተ ከቢቱ የተለያየ ሃሳብ ቀርቧል: በአንድ በኩል እንደሰሜን አሜሪካና አውሮፖ ባሉ ቦታዎች ተንቀሳቃሽ ሕዝብን ለማነጋገር አማጋች ከመሆኑም አላፎ ተቃዋሚዎች የአንጋቢውን በመጠቀም የበለጠ ችግር ሊፈጥሩ ስለሚችሉ ውይይቱ በጎረቤት ሀገሮች ማለትም በኤርትራ፣ በሱዳን፣ በኬንያ በጅቡቲ የሚገኙ ዜጎችን ማነጋገር የበለጠ እንደሚጠቅም ሲገለጽ በሌላ በኩል ውይይቱን ኢትዮጵያ ውያን በብዛት በሚገኙበት የአሜሪካ ከተሞች በኤምባሲዎች በተለያዩ ፈንዶች በሆኑ ድርጅቶች አማካኝነት በኢትዮጵያ ላይ የተለያዩ ጥናቶችን ባደረጉ የውጭና የሀገር ተወላጅ ምሁራንን ሊሳተፉ በሚችሉበት መንገድ ማዘጋጀት እንደሚጠቅም ተገልጿል:: ከዚሁም በተጨማሪ በውጪ ሀገር ተቃዋሚ የሆኑ ክፍሎችም ሆኑ ሌሎች ዜጎች ሃሳባቸውን ለመሠንዘር ዕድሉን መፍጠር አስፈላጊ በመሆኑ በጉዳዩ ላይ እንዲታሰብበት የሚል ማሳሰቢያ ቀርቧል::

በመጨረሻም ሰብሳቢው በውጪ የሚገኙ የሱ አንዳንድ ተቃዋሚ ኃይሎች ሃሳባቸውን በሰላማዊ መንገድ ከመግለጽ ይልቅ ጠርነት ማወናጀላን በተለያዩ ቦታዎች ተመሣሣይ እንቅስቃሴዎችን ለማድረግ ሙከራቸውን አስታውሰው ኮሚሽኑ በጉዳዩ ላይ በቀጣዩ ስብሰባ እንደሚመክርበት ገልጸው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 11:45 ሰዓት ተበተኗል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 41ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

000184

መስከረም 3 ቀን 1986 ዓ.ም

አዲስ አበባ።

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 41ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000185

የስብሰባው ቦታ ....ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽሕፈት

የስብሰባው ቀን ....መስከረም 3 ቀን 1986 ዓ.ም

<u>በስብሰባው ላይ የተገኙ</u>

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ ....ሰብሳቢ
2. " ነጋሽ ፍጹም ....ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ስ ተሮ ....አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አሕመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. " ሙሴ ገብረሥላሴ .... "
7. አቶ አበራ ግረኛ .... "
8. " ታዬ አበ ፍሰለሌ .... "
9. " ያሬድ ጠመዶ .... "
10. " አበፋ ብሬ .... "
11. " የማነ በርሔ .... "
12. " ፍርዶስ ሱሚ .... "
13. " ሀር ቶብ መሐደበንበት .... "
14. " ያሬዶ በርሔ .... "
15. " ጌታቸው ዘቄ .... "
16. ወ/ሮ ከበደች ሀር ጎቸው .... "
17. " አሁዲወይን ተክሌ .... "
18. አቶ ሁሩ ሹማ .... "
19. " አብደናሰር አሊሣሳ .... "

<u>በስብሰባው ላይ ያልተገኙ</u>

1. አቶ ሐሰን አብዱራህማን ....ም/ሊቀ መንበር
2. " አብር ሃ ገ/መስቀል ....አባል
3. " ተሾመ ገብረ ማርያም .... "
4. " ተበቀ ዳቁ .... "
5. " ገብረአምላክ ኃይሌ ተክ .... "
6. ቢሸር ስቲኖሽ ጓንጠው .... "
7. ወ/ሮ ... ፋራህ .... "
8. " ገነት ደሪሳ .... "

መስከረም 3 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 4ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ ለመነጋገሪያነት የቀረበው አጀንዳ፡፡

— ከኢትዮጵያ ውጪ በተለያዩ ሀገሮች የሚገኙ ዜጎችን በረቀቀው ህገ መንግሥት ላይ በማወያየት ሀሳባቸውን መሰብሰብ በሚቻልበት ሁኔታ ላይ መነጋገር/ ካለፈው የቀጠለ/

— በኮሚሽኑ የስብሰባ ደንቦች ዙሪያ በቀረበው ሪፖርት ላይ መወያየት

— ሌሎች ጉዳዮች ካሉ፣ የሚሉ ነበር፡፡

በቀዳሚነት ስብሰባው በኮሚሽኑ 40ኛ መደበኛ ስብሰባ ተነስቶ ስለነበረው፣ ከኢትዮጵያ ውጪ በተለያዩ ሀገሮች የሚገኙ ዜጎች በመረቀቅ ላይ ባለው ህገ መንግሥት ላይ ተወያይተው ሀሳባቸውን የሚገልጹበትን ሁኔታ በተመለከተ አባላት አስተያየት እንዲሰነዝሩ በጠየቁት መሠረት፣ አባላት የተለያዩ አስተያየት አቅርበዋል፡፡

1. በውጪ የሚገኙ ዜጎች በህገ መንግሥት ላይ ተወያይተው ሀሳባቸውን ለማቅረብ እንዲችሉ ለፈጸሙ በየሀገሩ በሚገኙ ኤምባሲዎች አማካኝነት እንዲሆን የሚል ሀሳብ ሲቀርብ፣ በሌላ በኩል ይህ ተግባር ኤምባሲዎች ከተጣለባቸው ኃላፊነት ራቅ ስለሆነና አንዳንድ ኃይሎች ኤምባሲዎችን እንደ የፖለቲካ ሊያዩ ስለ ሚችሉ ውይይቱ ሊደናቀፍ በሆነ ሁኔታ ለማካሄድ ስለሚያግባ በተለያዩ የዓለም ክፍሎች አማካኝ በሆኑ ቦታዎች መድረኮችን በማደራጀት ውይይት ይካሄድ የሚል ሀሳብ ቀርቧል፡፡

2. በአገሩ በኩል በተለያዩ ሀገሮች ሲምፖዚየሞችን በማዘጋጀት ዜጎችን ተሳታፊ ከፍሎችን ስለኢትዮጵያ ጠለቅ ያለ ጥናት ያደረጉ የሀገርና የውጪ ምሁራን ማሳተፍ ይቻላል የሚል ሀሳብ ሲቀርብ፣ በሌላ በኩል ብዙ ሰዎች ለማሳተፍና የተሳታፊዎችንም አስተያየት ለመሰብሰብ ለሚያስችሉ ከሲምፖዚየም ይልቅ በየአገራቸው የተሰባሰቡ ዜጎችን፣ በተለያዩ የውጪ ቦታ አደራጊ ተቋማት አማካኝነት መድረኮች እንዲዘጋጁ ጥረት በማድረግ መወያየት እንደሚገባ ሀሳብ ቀርቧል፡፡

3. የኮሚሽኑ ዋነኛ ተግባር በሀገር ውስጥ በሚገኘው በዚሁ ህዝብ ላይ መሆን እንደሚገባውና በውጪ የሚገኙ ዜጎችን አወያይቶ ያላቸውን አስተያየት ለመሰብሰብ በቂ በጀትና አቅም መኖሩን በቀዳሚነት ማረጋገጥ አስፈላጊ መሆኑ ተጠቁሟል፡፡

4. በመጀመሪያ ደረጃ ኮሚሽኑ በውጪ ለሚገኙ ዜጎች ውይይት ያስፈልጋል ለያስፈለገው የሚለውን በመሥከር ከወሰነ በኋላ ዝርዝር አፈጻጸሙን የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ቢከታተለው የተሻለ ነው:: የሚል አስተያየት ቀርቧል::

5. በውጪ የሚገኙ ተቃዋሚ ሃይሎች በአሁኑ ወቅት ባለው መንግሥት ላይ ጦርነት ያወጁ በመሆኑ፣ መድረክ በማዘጋጀት የሚደረግ ነገርውም ሰበበ ቢኖር የራሱ ቸውን የተቃዋሚ ፕሮፓጋንዳ ለማጉላት ሊጠቀሙበት ስለሚችሉ፣ ሊባቢያቸ በዜጎች ላይ ባላቸው ኃላፊነት መሠረት መድረኮችን በማዘጋጀትና አስተዳደራዊ ድጋፍ በመስጠት ሚዛናዊነት እንዲኖራቸው እንዲሁም በራቢቸው አነሳሽነት በተለያዩ ሀገሮች የሚገኙ ዜጎች መድረኮች በማዘጋጀት ጥሪ ሲያቀርቡ የኮሚሽኑ ተባብር ቢደረግላቸው በቢ ይሆናል የሚል ሃሳብ ቀርቧል::

በመጠቃለያው ሰበባቢው ከአባላት የተሰነዘሩት አስተያየቶች የጉላ ጠቀሜታ ለንዳላቸው ገለፀው፣ በዕለት በጉዳዩ ላይ ውሳኔ ላይ መድረስ በለሚያሰጋት ከቤት ቦስት አባላት ተመርጠው በጉዳዩ ላይ ተገቢውን ጥናት በማድረግ ለ ቀጣዩ ሰብሰባ እንዲያቀርቡ ተደርጎ ለንደሚሸል ገለፀው ከቀኑ 10:15 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ አርፏል::

ከእረፍት በኋላ ኮሚሽኑ ውይይቱን በመቀጠል በኮሚሽኑ የሰብሰቢ ሙብት ጋናል በዓለም አቀፍ ደረጃ የተደነገጉ ኮንቬንሽኖችና በህገ መንግሥት ውስጥ ያሉትን ሥፍራ በሚመለከት ከጋናሉ የጸሐፍና የያሬ ገበሬያ ቀርቧል:: በዚህም መሠረት

- ኢትዮጵያ በዓለም አቀፍ መድረክ የተቀበለቻቸውንና ያልፈረመቻቸውን ድንጋጌ ያቸ በመለየት፣ እነዚሁ የመብት ክልሎች በህገ መንግሥት ውስጥ በምርህ ደረጃ ጠቀለል ባለመልኩ ነው የሚከተተው ወይስ ዝርዝር ባለ መልኩ በሚለት ጉዳዮች ላይ መነጋገር፣ እነዚሁ መብቶች በህገ መንግሥት ውስጥ ሲሰፍሩ በዓለም አቀፍ በነዱ የተገለጹበትን ቋንቋ በንዳሉ በመጠቀም ነው ወይስ እንደአመቺነቱ ሊገለጹ ይችላሉ፣
- በዓለም አቀፍ ደረጃ ኢትዮጵያ የተቀበለቻቸው የፖለቲካ መብትና የማህበራዊ ሠብቶች/   አገሪቱ ባለችበት ከፖለቲካ መብትና ከማህበራዊ እድገት አኳያ ምን ያህል የሰትና ይሰጣቸዋል? ተቀባይነታቸውስ ?
- በሌላ በኩል የመብት ክልል ነታቸው የሚያሰቀና ከአዲሱ የቴክኖሎጂ እድገት ጋር የተበበተ ... ቴሌፎን ሌሎች የመገናኛ ዘዴዎችን በግል የመጠቀም መብት ያለ ተጽእኖ በጸሐፍ ወይም በሌላ የመገናኛ ዘዴ መልክት ማስተላለፍና መቀበልን

000188

የሠበሰት የገለበበ ውሳኔዎች / / በሀገ መንግሥት ው
ሊኖራቸው የሚገባውን ሥፍራ ነጠን፣

— በፌደራሉ አወቃቀር ሥርዓት ውስጥ በአንዱ የፌደራሉ አባል / ለሚደርስ የሰብአዊ መብት ረገጣ ኃላፊነቱን የሚወስደው ማን እንደሆነና ሁኔ. ለሥ ቁጥጥር ማን እደረግ ይኖርበታል?

— እንደ ህንድና ናይጄሪያ ባሉ ሀገሮች ህገ መንግሥቶች ውስጥ የመንግሥትን ፖለ ለማመልከት በሀገ መንግሥት የበረዳትና / የሚታወቁትን ዝርዝሮች መቀነታቸውንና አፈጻጸማቸውን በ[illegible] ለስተ [illegible] ነጋገር፣ / በሚል

— በሊትዮጵያ ታሪክ ውስጥ ቀደም ብሎ በነበሩት ሊጊ ከራቢያዊ ሥርዓቶች አማካኝነት በለፉ ለፉ የታሪክ አጋጠሚና ሥፍራዎች በህዝብ ላይ የደረሰውን የመብት ረገጣና የሀነኑ በ[illegible] ያውም የተቀበ ቀውትን የህዝብ አ[illegible]ጾች በ[illegible] ለስተ ተጠባ ፈረጃዎችን በማበባበበ ጥናት የሚያደርግ ቡድን በኮሚሽኑ ውስጥ ሥራ [illegible]ነና አባላቱ ደከተር ላፒ ጌ ጌሊበ፣ አቶ አበበ [illegible] እና አቶ ኩኖሉ [illegible]

— ሥለ ዓለም አቀፍ ድንጋጌዎች በሚነጋገርበት ጊዜ በሊትዮጵያ ውስጥ በተለያዩ ህዝቦች ሲበራበቸው የነበረ ባህላዊ የበጃኒ ሥርዓቶች/ መቀነታቸው በገሃት ውስጥ በንጊገበ [illegible]ረገና በአንጻራዊ የባህላዊ የህግ አስፈጻሚዎች / / በዓለም አቀፍ ደረጃ የጸደቁ ህጎችን የሚጻረሩበት ሁኔታ ሊኖር በሉሚችል ሊጠጠሙ የሚችሉበትን ሁኔታ [illegible]ሻት፣

የሚሉ አስተያየቶች ቀርበው ለቀጣይ ስበበበ ከጉባሉ የቀረቡትን በነጥቦች በ[illegible] ለስተ አባላት አስተያየታቸውን በሰፊት እንዲሰጠ ተጠይቋል።

በማስከተልም በበባቢው ከህገ መንግሥት ጸንበ ሃበቦች ጋና የሚቀርብ የቃለ ወደም የጸጠፍ ሪፖርት ካለ እንዲቀርብ በጠየቀ [illegible]ሠረት ከጉባሉ በበባቢና አባላት የጉባሉን የሥራ እንቅስቃሴ በ[illegible] ለስተ አስተያየት ተበንዝሯል። ይኸውም፡፡

— ጉባሉ የተበጠውን የሥራ ድርሻ ለተለያዩ አባላት [illegible]ከፋፈሉንና በህገ መንግሥት ውስጥ የሀይማኖትን ቦታ በ[illegible] ለስተ አዘጋጅተው እንዲያቀርቡ የተወደበት አባላት ለረዥም ጊዜ በሰበሰበ ካለመገኘታቸው በስተቀር ሌሎች አባላት በተሰጠቸው ርዕስ ላይ ዝግጅት እያደረጉ [illegible]ሆኑን በ[illegible]ጪው ስብሰባ [illegible] ለማቅረብ የጸጠፍ ሪፖርት እንደሚቀርብ፣

— ጉባሉ በየነኛነት ከሚያቀርባቸው ርዕሶች መካከል በንደቀ ዓለም የሥር ጠ ሥርዓትና የሥራ አጠቃ ደንብ፣ የአንዲ ሀገ [illegible]ሥራ ቤት አበራር፣ የአስ ቸ[illegible]

ጊዜ ለተጀ፣ ሃይማኖት፣ የህገ-መንግሥት መግቢያ፣ ዜግነት፣ የመንግሥትን ፖሊሲ መደበኛ ... ዘርዘር/ / በተነኛነት የሚጠቀሙ ... ሆናቸውን ገልፀዋል::

በመጨረሻም በስብሰባው የኮሚቴው ሥራ ከአሁን በበለጠ ሁኔታ እንዲፋጠን የሁሉም አባላት ተሳትፎ አስፈላጊ ሆኑንና ጉናሎች የተሰጣቸውን ሥራ በወቅቱ ማቅረብ እንደሚጠበቅባቸው አሳስበው የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 1:55 ሰዓት ተጠናቋል::

000190

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 42ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

መስከረም 7 ቀን 1986 ዓ.ም
አዲስ አበባ።

የህገመንግሥት ኮሚሽን 42ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ 000191

የስብሰባው ቦታ .... ሕገመንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... መስከረም 7 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ ስ ቶር .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
7. " አበራ ጫረኛ .... "
8. " ታዬ አፀ ቀበሳቡ .... "
9. " ቃሲም መሐመድ .... "
10. " አበፋ ብሩ .... "
11. " የማነ በርሔ .... "
12. " ተስፋዬ ጎሜ .... "
13. " ያሬድ በርሔ .... "
14. " ጌታቸው ዘቄ .... "
15. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
16. " አፀደመድን ተክሉ .... "
17. ሼት አብደናስር አሊሣህለ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... አባል
2. " ስብር ሃም ገ/መ.ቀለ .... "
3. ዶ/ር በዩም ገብረሥላሴ .... "
4. አቶ ናርዶስ ለማ .... "
5. " ማር ቆስ ወልደሰንበት .... "
6. " ገብረአምላክ ኩሉ ተካ .... "
7. ሚስተር አቲነሽ ዳምጠው .... "
8. ሙ/ር ጨር የም ፋሩህ .... "
9. አቶ ሙሉ ወጃ .... "
10. ሙ/ር ገነት ዩለማ .... "

መስከረም 7 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 42ኛ መደበኛ ስብሰባ በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ የተመራ ሲሆን በዕለቱ በልዩ ልዩ ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል::

በቅድሚያ ሰብሳቢው የዕለቱ ውይይት ካለፈው የቀጠለ መሆኑን አስታውቀው፣ የኮሚሽኑ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ የተወያየባቸውን ጉዳዮች ለኮሚሽኑ ማሳወቅ፣ ከኢትዮጵያ ውጪ የሚገኙ ዜጎች ህገ መንግሥቱን በሚመለከት ለሚያደርጉት ውይይት ምን ዓይነት ቅድመ ሁኔታ መደረግ እንዳለበት ሁኔታውን እንዲያጠኑ ሀላፊነት የተሰጣቸው አቶ ታዬ አፅቀ ሥላሴ ከሌሎች አባላት ጋር ሆነው በደረሱባቸው አንዳንድ ነጥቦች ላይ መነጋገር፣ በዋና ፀሐፊው ተዘጋጅቶ የሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ የተነጋገረበትን የጊዜ ሰሌዳ መመልከት፣ የውጪ ግንኙነት ኮሚቴ የሚያቀርበውን ሪፖርት ማዳመጥ፣ የሚሉትን ጉዳዮች በዕለቱ ውይይት የሚደረግባቸው መሆኑን ገልፀው የኮሚሽኑን በጀት በሚመለከት በኮሚሽኑ ሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ተጠንቶ በቀረበው መሠረት በምክር ቤቱ በጀት ኮሚቴ መጽደቁን ጠቁመዋል::

በሌላ በኩል የኮሚሽኑን የሠራተኛ ሀይል በተመለከተ ምክር ቤቱ ከተለያዩ መሥሪያ ቤቶች ሠራተኞችን በዝውውር ማምጣት አስፈላጊ መሆኑን እንዳመነበት በተገለጸው መሠረት፣ ለሚሠራው ሥራ ተፈላጊ የሆኑትንና በቂ ችሎታ ያላቸውን መምረጥ አስፈላጊ መሆኑን፣ ቀደም ብሎ በኮሚሽኑ ውስጥ ለመሥራት ያመለከቱ እና በአባላት የተጠቆሙ መኖራቸው ተገልጾ ሦስት አባላት ያሉት አንድ ኮሚቴ ከልዩ ልዩ መሥሪያ ቤቶች የሚመጡ ባለሙያዎችንና ሴክሬተሪዎችን በማጥናት ለኮሚሽኑ በቂ መረጃ ማቅረብ እንዳለበት ስለታመነበት፣

1. አቶ አበራ ማረኝ
2. " ጌታቸው ዘቁ
3. " ቃሲም መሀመድ

አባል የሆኑበት ኮሚቴ ተሰይሟል::

በማስከተልም በስራ አስፈጻሚ ኮሚቴ የፀደቀውን የጊዜ ሰሌዳ በተወጠነው ጊዜ በተግባር ለማዋል እንዲረዳ ከተቀየሱት የአሰራር ስልቶች አንዱ ረቂቅ ህገመንግሥቱ ምክር ቤት ቀርቦ ከዚያም ህዝብ ተነጋግሮበት በድጋሚ ለምክር ቤቱ ይቀርባል የሚለውን የኮሚሽን ፀሐፊና ሰብሳቢ ከምክር ቤቱ መሪዎች ጋር በመነጋገር ምክር ቤቱ ረቂቁን ከተመለከተው በኋላ ከፍተኛውን ሚና የሚጫወተው የህገ መንግስት ጉባኤ በመሆኑ ለምክር ቤቱ አንድ ጊዜ ብቻ ይቀረብ በሚለው ሀሳብ ስምምነት ላይ መድረሱ ተገልጿል::

...///

በሌላ በኩል የኮሚሽን አባላት በህገ መንግሥቱ ማርቀቅ ሥራ ላይ ለሚያደርጉት ማንኛውም እንቅስቃሴ አስተዳደራዊ ድጋፍ እንደማይለያቸውና በተለይም በግል መኪናቸው ለሚመጡ ነፃ የነዳጅ ኩፖን እንደሚፈቀድ፤ እንዲሁም በኮሚሽኑ ቅጽር በሥራ ላይ በሚያሳልፉበት ጊዜ ሁሉ የካፊቴሪያ አገልግሎት እንደሚያገኙ ተገልጿል::

ቀጥሎም አንዱ የኮሚሽኑ አባል በልዩ ልዩ ሙያ ሊሳተፉ የሚችሉ ባለሙያዎችን በኮሚሽኑ ሥራ ላይ ለማሰማራት የሚቻልበት መንገድ ግልጽ እንዲሆንላቸው በመግለጽ ማብራሪያ በጠየቁት መሠረት መልስ ተሰጥቷቸዋል ይህም በኮሚሽኑ ውስጥ የሚገኙ ፓናሎችና ኮሚቴዎች በተሰጣቸው ተግባራት ሊያግዙን ይችላሉ የሚሏቸውን ባለሙያዎች ዝርዝር ማቅረብ እንደሚችሉና በዚሁ መሠረት ባለሙያዎችን በጥቆማ ከልዩ ልዩ መሥሪያ ቤቶች ማሰባሰብ እንደሚቻል ተገልጾላቸዋል::

በመቀጠልም በሽግግር መንግሥት ቻርተር አንቀጽ 11 በተደነገገው መሠረት ረቂቁ ለተወካዮች ምክር ቤት የሚቀርበው ሁለት ጊዜ መሆኑን እንዲሁም ህዝብ ውይይት የሚያደርገው በረቂቁ ህገመንግሥት ላይ ነው ወይስ የመጨረሻ ሰነዱ ይዘጋጃል የሚሉ ጥያቄዎች ተሰንዝረዋል

በቻርተሩና በማቋቋሚያ አዋጁ ላይ የህዝብ ውይይትና ረቂቁ ለህዝብና ለምክር ቤቱ የሚቀርበው ለሁለት ጊዜ መሆኑን የህግ ሰነዶቹ በድጋሚ እንዲመለከቱት በማድረግና ቅሬታ ወይም ማስተካከል ያለበት ጉዳይ ካለ ለምክር ቤቱ ማቅረብ እንደሚቻል ተገልጾ የህዝቡን የውይይት ሂደት በተመለከተ፣ ህዝቡ ባለቀበት ረቂቅ ሰነዱ ላይ እንዲወያይ ከማድረግ ረቂቁ ከመሠራቱ በፊት ህዝብ መሠረታዊ በሆኑ ህገመንግሥታዊ ጭብጦች ላይ ተነጋግሮ አስተያየቱን ቢሰጥ የተሻለ አማራጭ መሆኑን የኮሚሽኑ አባላት ግንዛቤ ውስጥ ሊገባ የሚገባው ጉዳይ እንደሆነ ተገልጿል::

በማስከተልም የህዝቡን ውይይት በሚመለከት የተደነገገው የኮሚሽኑ ማቋቋሚያ አዋጅ ማሻሻያ ይደረግበት ያለውን ጊዜ ለመቀበልና ጊዜን ለመቀነስ ስለሚረዳ የህዝብ ውይይት ሁለት ዙር ከሚሆን በአንድ ዙር በአገር አቀፍ ደረጃ ቢጠናቀቅ ይሻላል የሚሉ አስተያየቶች ቀርበዋል::

ከቀኑ 9:40 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ እረፍት ተነስቷል::

ከእረፍት በኋላ ውይይቱ ቀጥሎ በሽግግር መንግሥት ቻርተር አንቀጽ 11 የተደነገገውና ህገመንግሥት የማርቀቅ ተግባር የሚረከበው አካል/ ኮሚሽን/ በረቂቁ ላይ ህዝብ ያወያያል የሚለው በአሁኑ ወቅት ከረቂቁ መነሻ ጀምሮ ህዝብ በመሠረታዊ ጉዳዮች ላይ እየተወያየ የማርቀቅ ሥራ ይካሄዳል ከሚለው ከኮሚሽኑ አሰራር ጋር የማይጣጣም በመሆኑ ሁኔታውን ምክርቤቱ እንዲያውቀው ተደርጎ መፍትሔ እንዲፈለግለት ሀሳብ ቀርቧል::

......///

በሌላ በኩል በቻርተሩ በተደነገገው አግባብ በኮሚሽኑ አሰራር የጊዜ ልዩነት ካለ የህግ አተረጓጎሙን ለማሻሻል እንደሚቻል ተጠቁሞ ከስምንት ወራት የሥራ ቆይታ በኋላ ኮሚሽኑ ሥራውን እንዴት ይሠራ ብሎ መጠየቅ በሌላ በኩል ተገቢ እንዳልሆነ ተገልጿል::

በማጠቃለያም የህዝብ ውይይት የሚደረገው ባለፉት ረቂቅ ሠነዱ ላይ መሆን አለበት የሚለውን ሀሳብ እንደማይደግፉት የገለፁ 84 ተሳታፊዎች ገልፀው ኮሚሽኑ በዚሁ ሀሳብ የሚገፋበት ከሆነ ሀሳቡን የማይቀበሉት በመሆኑ/ Reservation /እንዲመዘገብላቸው ጠይቀዋል::

በመጨረሻም የኮሚሽኑን አሰራር በተመለከተ የሀሳብ ተቃርኖ ያላቸው ህጋዊ ሠነዶች አስፈላጊነት በአባላት ከታመነበት ለምክር ቤቱ ቀርበው እንዲጸድቁ እንደሚደረግ፣ የምርቀቃ ሂደት ጎን ለጎን የህዝብ ውይይት በተጓዳኝነት እንደሚያካትትና ተሰርቶ በተጠናቀቀ ረቂቅ ሰነዱ ላይ ህዝብን እናወያይ የሚል ግንዛቤ እንደሌለ ስብሰባው አመላክቷል በቀጥታ ውይይት በሚል ግንኙነት በኩል የተደረጉ እንቅስቃሴዎችን በሥራ አስፈጻሚ ኮሚቴ ተዘጋጅቶ የቀረበው የጊዜ ሰሌዳ ከፕሮግራሞች የሥራ ሂደት ጋር ማጣጣም እንደሚያስፈልግ በቀረበው ሀሳብ ላይ ውይይት እንደሚደረግ ገልፀው የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 11:15 ሰዓት ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 43ኛ መደበኛ ስብሰባ
ቃለ ጉባኤ

መስከረም 10 ቀን 1986 ዓ.ም

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 4ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000196

የስብሰባው ቦታ .... ሕገመንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... መስከረም 10 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ አቦቴ .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመዱ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
7. አቶ አበራ ዓረኘ .... "
8. " ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
9. " ቃሲም መሐመድ .... "
10. " አሰፋ ብሩ .... "
11. " ተስፋዬ ጎጌ .... "
12. " ማርቆስ መላይሰንበት .... "
13. " ያሬድ ብርሔ .... "
14. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
15. " አፀደወይን ተክሌ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " አዝርሃም ገ/መስቀል .... አባል
3. " ተሾመ ገብረማርያም .... "
4. " የማነ ብርሔ .... "
5. " ፍርደስ ለማ .... "
6. " ጌታቸው ዝቄ .... "
7. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
8. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
9. ወ/ሮ መርየም ፋረሀ .... "
10. " ገነት ይልማ .... "
11. አቶ ሙሳ ወጃ .... "
12. " አብደናስር አሊሣህል .... "

መስከረም 10 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው 43ኛው የህገመንግሥት ኮሚሽን መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን በዕለቱ በልዩ ልዩ ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል::

በቀዳሚያ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በኮሚሽኑ 42ኛ መደበኛ ስብሰባ የኮሚሽኑን የሥራ ሂደት በሚመለከት በሽግግር ወቅቱ ቻርተሩና በኮሚሽኑ ማቋቋሚያ አዋጅ ቁጥር 24/84 የተደነገገውን ኮሚሽኑ የሥራውን ሂደት ለመምራት ከአቀደው ትልም ጋር ሊጣጣም የሚችልበትን መንገድ መሻት አስፈላጊ መሆኑ የታመነበት መሆኑን አስታውሰው፣ የአንቀጾች አተረጓጎም ሁሉንም አባላት ሊያግባባ ወደ ሚችል መደምደሚያ ባያደርስም በማቋቋሚያ አዋጁ ላይ ረቂቅ ሰነዱ ሁለት ጊዜ ለምክር ቤት እንደሚቀርብ እንደሚያመለክትና ካለው የጊዜ ገደብ አንጻር ከግንቦት ወር በኋላ የሽግግር ወቅቱ መገባደጃ በመሆኑ በመጀመሪያ የመወያያ ወረቀት / Issue paper / በማቅረብ ማስከተልም ረቂቅ ሰነዱን በማዘጋጀት ለምክር ቤት በማቅረብ ምክር ቤት ግንዛቤ በሚወስድበት ወቅት ህዝብም እየተወያየ ግንዛቤውን እያዳበረ በቆየ ጊዜ በሚወሰደው የህገ መንግሥት ዝግጁ ሰነዱ እንዲቀርብ በማድረግ የኮሚሽኑን የሥራ ሂደት ከተጠቀሱት ሰነዶች ጋር በሚቀርብ ሪፖርት ለምክር ቤት ማቅረብ እንደሚቻል ገለፃው ይህን በተመለከተ የተሻለ አማራጭ ካለ አባላት ሀሳባቸውን እንዲሰጡ ጠይቀዋል::

በማስከተልም የረቂቁን አዘገጃጀት በተመለከተ አባላት አስተያየታቸውን ሰንዝረዋል በአንዱ በኩል ህዝብ የሚወያይበትን ፅንስ ሀሳብ ለማዘጋጀት በተለይም ፌደራሊዝምና አሀዳዊ የሚሉትን ጽንሰ ሀሳቦች በምን መንገድ ቀርበው የህዝብን አስተያየት ሊጋበዙ እንደሚችሉ ማብራሪያ ተጠይቋል፣ በሚዘጋጀው የመወያያ ወረቀት ጥሩ መሠረታዊና አጠቃላይ ጽንሰ ሀሳቦች ተካተው ህዝብ ሊያወያዩ በሚችሉበት መልክ እንደሚቀርቡና በነዚህ ጽንሰ ሀሳቦች ላይ ህዝብ የሚሰነዝረው አስተያየት ለማርቀቅ ሥራ አጋዥ እንደሚሆን ተገልጿል::

ቀጥሎም አንዱ አባል የኮሚሽኑን የሥራ ሂደት በሚመለከት የወጡት አዋጆች የሚጣጣም ችግር እንዳለባቸው ጠቅሰው የመጀመሪያ ረቂቅ ተዘጋጅቶ ለምክር ቤት ቀርቦ ከዚያም ህዝብ ተነጋግሮበት በድጋሚ ከኮሚሽኑ እንደሚቀርብና በመጨረሻም በድጋሚ ለምክር ቤት ይቀርባል የሚል እንድምታ ከማቋቋሚያ አዋጁ ላይ ቢታይም የሽግግር መንግሥት ፕሬዝዳንት የማርቀቅ ሂደት ከመጀመሪያው ጀምሮ የህዝብ ተሳትፎን በዋነኛነት የያዘ መሆን እንዳለበት የገለጹ መሆኑንና ይህም ሀሳብ በኮሚሽን አባላትም ዘንድ

......///

ተቀባይነት እንዲሰጡ በመጠየም ለአሰራር የሚመቸውን መንገድ መምረጥ አስፈላጊ መሆኑን ገለፀዋል::

በመጨረሻም የረቂቅ ህገመንግሥት አዘገጃጀት ሂደት በተመለከተ ኮሚሽኑ አንድ አጠቃላይ ግንዛቤ ላይ የደረሰ ሲሆን ይኸውም ኮሚሽኑ በመጀመሪያ የሥራ ሂደቱ ህዝብ የሚወያይበትን መረቀት /Issu paper / በማዘጋጀት ለህዝብና ለምክር ቤት እንደሚያቀርብ፣ የመወያያ መረቀቱ አጠቃላይ ህገመንግሥታዊ ጥያቄዎችን በማካተት እንደሚቀርብ፣ ከዚህ የህዝብ ውይይት በኋላ አስተያየት ላይ በመመርኮዝ የመጀመሪያው ረቂቅ ህገመንግሥት እንደሚዘጋጅና ይህ ረቂቅ ለምክር ቤት ቀርቦ ግንዛቤ እንደሚወሰድበትና በዚሁ ጊዜ ህዝቡም እንደሚነጋገርበት በመጨረሻም በህዝብ ተወካዮች ለሚሆን የሙሉ የህገመንግሥት ጉባኤ በነትዎ እንደሚቀርብ ተገልጿል::

ከቀኑ በ5:45 ሰዓት ኮሚሽኑ ለሻይ አርፏል::

ከእረፍት መልስ ኮሚሽኑ ጥያቄዎችን ቀጥሎ የህዝብ ውይይቱ የሚጠበቀውን ጊዜና ኮሚሽኑ ካለው አጠቃላይ የሥራ ጊዜ ጋር በማጣጣምበት መልኩ መስተካከል እንደሚገባው ግንዛቤ ተወስዷል:: የውይይቱን ርዝመት የሚወስነው በመወያያ ሰነዱ ውስጥ የተካተቱ ጽንሰ ሀሳብ ይዘትና አቀራረብ ሊሆን እንደሚችልና በሁለት የሳምንት መጨረሻ ያሉ ውይይቶችን ለማድረግ ከተፈለገ ለዚሁ ተግባር ተብሎ የተመደበውን የበጀት መጠን መመርመርም እንደሚያስፈልግ ተገልጿል:: ከዚሁ በተጓዳኝ በጥቅምት ወር የውይይት መድረክ ማዘጋጀም ህዳር ውይይት ማካሄድ ታህሳስና ጥር ረቂቅ ማዘጋጀት፣ የካቲት ለምክር ቤት ማቅረብ ከሚያዝያ እስከ ግንቦት ባለው ጊዜ የጉባኤ አባላትን ማስመረጥና ህገመንግሥቱን ማቅረብ እንደሚቻል ተጠቁሞ ህዳርና ታህሳስ በገጠር ለሚኖረው ህዝብ የአዝመራ ወቅት በመሆኑ በተቻለ መጠን ውይይቱ ከነዚህ ወራት በመለስ ቀደም ብሎ መደረግ እንደሚኖርበት ማሳሰቢያ ቀርቧል::

በማጠቃለያም የኮሚሽኑ የሥራ ሂደት ከሚያጋጥሙ ተግባራት ጋር እያጣጣሙ መቀጠል እንደሚችልና የበጀት አጠቃቀም የሰነዱ አዘገጃጀትና ሥርጭት እንዲሁም የውይይት መድረክ አደረጃጀት እና የመሳሰሉት ጉዳዮች በቀጣዩ የሥራ ጊዜ እንደሚመከር፣ ባቸው በመግለጽ ሰብሳቢው ከቀኑ ከአሰር ሰዓት እስከ ምሽቱ 2:30 በሚደረጉት ስብሰባዎች ለአባላት አስፈላጊው የትራንስፖርት አቅርቦት እንደሚደረግ በመግለጽ አባላት በተወሰነው ሰዓት እንዲገኙ አሳስበዋል::

የዕለቱ ስብሰባ ከቀኑ 7:00 ሰዓት ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 44ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ-ጉባኤ

መስከረም 12 ቀን 1986 ዓ.ም.

አዲስ አበባ

የሕገመንግሥት ኮሚሽን 44ኛ መደበኛ ስብሰባ **000200**

ቃለ-ጉባኤ

የስብሰባ ቦታ .... ሕገመንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባ ቀን .... መስከረም 12 ቀን 1986 ዓ.ም.

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ሳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ ሰቾሮ .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... አባል
5. ዶ/ር ስዩም ገ/ስላሴ .... አባል
6. አቶ ታዬ አሴ ቀስላሴ .... አባል
7. አቶ ቃሲም መሐመድ .... አባል
8. አቶ አሰፋ ብሩ .... አባል
9. " የማነ በርሄ .... አባል
10. " ተስፋዬ ፋሚ .... አባል
11. " ናርዶስ ለማ .... አባል
12. " ሜር ቀስ ወ/ሰንበት .... አባል
13. " ያሬዱ በርሄ .... አባል
14. ወ/ሮ ሰበዶች አርዓቸው .... አባል
15. " አሊደ ወይን ተክሌ .... አባል

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራሃማን .... ም/ሰብሳቢ
2. " አብረሃም ገ/መስቀል .... አባል
3. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
4. አቶ ተሾመ ገ/ማርያም .... "
5. " ሰበሬ ማሬኝ .... "
6. " ጌታቸው ዘቁ .... "
7. " ገ/ሊማ ኮሌሉ ተካ .... "
8. ሊስተር ሐቴጉሽ ዳምጠው .... "
9. ወ/ሮ መሪያም ፋሩህ .... "
10. " ነገት ደሊማ .... "
11. አቶ ሙሉ መኛ .... "
12. " አብደናስር አሊሃህል ....

መስከረም 12 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግስት ኮሚሽን መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ከፍሌ ወዳጆ ሲሆን፤ በዕለቱ በሁለት ጉዳዮች ላይ ተነጋግሯል::

በቅድሚያ ሰብሳቢው በዕለቱ የኮሚሽኑን የሥራ ሂደት የሚያመለክት የጊዜ ሰሌዳ መቅረቡን፤ በዚህም ላይ ኮሚሽኑ ተወያይቶ እንዲያፀድቀው፤ በሁለተኛ ደረጃ በውጪ ሀገር የሚገኙ ኢትዮጵያውያን በሀገር ውስጥ እንደሚደረገው የሚረቀቀው ሕገ መንግስት በተመለከተ ተወያይተው አስተያየታቸውን የሚያቀርቡበትን ሁኔታ በተመለከተ ውይይት እንደሚደረግ ገልጸዋል::

በዚህም መሠረት በኮሚሽኑ ሊቀመንበር ተዘጋጅቶ የቀረበው የጊዜ ሰሌዳ በአባላቱ የተለያዩ አስተያየት ቀርቦበታል:: በአንድ በኩል የህዝብ ውይይትን፤ የመደምደሚያ ረቂቅ ለምክር ቤት የሚቀርብበት ጊዜ በተመለከተ በቀረበው ዝርዝር ለህዝብ ውይይት የተሰጠው ጊዜ ያንሳል የሚል አስተያየት ሲሰነዘር በሌላ በኩል ኮሚሽኑ ተግባሩ እንቅስቃሴውን በተጨናነቀ መልኩ ከመጓዙ ከጅምሩ የጊዜ መሸጋሸግ ባለማድረግ የጊዜ እጥረት ይኖራል የሚለውን ስጋት ለማስወገድ እንደሚቻል ተገልጿል:: በተጨማሪም የጊዜ ሰሌዳው የህገ መንግስት ኮሚሽን መቋቋምን በተመለከተ በቻርተሩ እንዲሁም በኮሚሽኑ ማቋቋሚያ አዋጅ በተደነገገው መሠረት ተከማች በሆነ መልክ የተዘጋጀ መሆኑ እና በየሦስት ወሩ የኮሚሽኑን የሥራ ሂደት በመገምገም የጊዜ ሰሌዳውን እንደገና በመመልከት ማሻሻል እንደሚቻል ስምምነት ላይ ተደርሷል::

የቀረበው የጊዜ ሰሌዳ የህዝብ ውይይት የሚደረግበትን ጊዜ ምክር ቤቱ በረቂቁ ላይ ተወያይቶ ግንዛቤ የሚይዝበትን ጊዜ በዝርዝር ያስቀመጠ ሲሆን፤ ቀደም ብሎ ይህንኑ በሚመለከት በኮሚሽኑ ውስጥ ተነስተው የነበሩ አንዳንድ የሀሳብ ልዩነቶችን ለማስታረቅ የሞከረ መሆኑም ተጠቅሷል:: በዚህም መሠረት ኮሚሽኑ የቀረበውን የጊዜ ሰሌዳ በየጊዜው እንደአስፈላጊነቱ በማሻሻል ለመቀበል እንደሚቻል ከግንዛቤ በማስገባት በስምምነት ተቀብሎታል::

በማስከተልም ኮሚሽኑ በውጪ ሀገር የሚገኙ ኢትዮጵያውያን በመርቀቅ ላይ ባለው ህገ መንግስት ላይ ያላቸውን አስተያየት በምን መንገድ ማቅረብ ይችላሉ? በሚለው ነጥብ ላይ ተነጋግሯል::

በአንድ በኩል በተለያዩ ክፍለ ዓለማት የሚገኙ ኢትዮጵያውያንን ለማጠያየት የበጀት እንዲሁም የመቀናጀት ችግር ሊያጋጥም እንደሚችል እና ከሚሸኙ አንጓዎች ነቅ በመጪ- ዎገኙ ዜጎች እንዲያጠያዩ ለማድረግ ያለመን ጥረት ሳያቋርጥ በሀገር ውስጥ ለሚገ- ኙ ህዝብና እንደ ሱዳን፣ኬንያ፣ኤርትራ፣ጅቡቲ ባሉ ጎረቤት ሀገሮች የሚገኙ ዜጎችን ለማጠያየት የሚችሉበትን ሁኔታ ይበልጥ ሊያጠብበት እንደሚቻል ሀሣብ ሊቀርብ፤ በሌላ በኩል በአውሮፓና በአሜሪካ የሚገኙትን ዜጎችን በኢምባሲያቸው፣በትምህርት ተቋማት ፈቃደኛ በሆኑ ገበሬ ሰናይ ድርጅቶች ትብብር ለሲካ የሚችሉበትን ሁኔታ ማመልከት ጠቃሚ መሆኑም ተገልጿል፡፡

በተጨማሪም እነዚህ መድረኮች በተሻለ ሁኔታ ሊደረጉ የሚችሉበትን ሁኔታዎች በመጠበቅ ጥናት ተገቢ መሆኑንና በጉዳዩ ላይ ጠለቅ ያለ ጥናት እንዲደረግበት ዓሳሰቢያ ቀርቧል፡፡

የዕለቱ ስብሰባ ከጠዋቱ በ2:15 ሰአት ተጠናቋል፡፡

000203

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 45ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ-ጉባኤ

መስከረም 14 ቀን 1986 ዓ.ም.

አዲስ አበባ

ቤተ መጻሕፍት
LIBRARY

000204

የሕገመንግሥት ኮሚሽን 45ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ-ጉባኤ

ስብሰባ ቦታ .... ሕገመንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

ስብሰባ ቀን .... መስከረም 14 ቀን 1986 ዓ.ም.

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አ ቶር .... አባል
4. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... አባል
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
6. አቶ ተሾመ ገ/ማርያም .... አባል
7. ዶ/ር ሰዩም ገ/ስላሴ .... አባል
8. አቶ አበራ ማረኝ .... አባል
9. " ታዬ አይቀበሉ .... አባል
10. " ቃሲም መሐመድ .... አባል
11. " አሰፋ ብሩ .... አባል
12. " ዮማኑ በርሄ .... አባል
13. " አቶ ተስፋዬ ቀሚ .... አባል
14. " ናርዶስ ለማ .... አባል
15. " ያሬድ በርሔ .... አባል
16. አቶ ጌታቸው ዘቄ .... አባል
17. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... አባል
18. ወ/ሮ መሪያም ፋራህ .... አባል
19. " ሰቤደሠቢን ተክሌ .... አባል
20. አቶ አብደናሰር አሊሣሁል .... አባል

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብደቃድር ሃማን .... ም/ሰብሳቢ
2. " አብረሃም ገ/መስቀል .... አባል
3. " ማርቆስ ወ/ሰንበት .... አባል
4. " ገ/አማኑኤል ተካ .... አባል
5. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... አባል
6. ወ/ሮ ገነት ይልማ .... አባል

መስከረም 14 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግስት ኮሚሽን 45ኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሊቀመንበር በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፤

በቀዳሚያ የኮሚሽኑ ሊቀመንበር መስከረም 12 ቀን 1986 ዓ.ም በተካሄደው ኮሚሽኑ 44ኛ መደበኛ ስብሰባ በአባላት ውይይት ተደርጎ ስምምነት ላይ በተደረሰው ሠረት የኮሚሽኑ የሥራ ሂደት የሚመለከት የጊዜ ሰሌዳ በማዘጋጀት ሁኔታ ከተወካዮች ምክር ቤት ባለስልጣናት ጋር ውይይት ተደርጎ በኮሚሽኑ የቀረበውን ሀሳብ መቀበላቸውንና በቀረበው ሰሌዳ ላይ በጥቅምት ወር በገጠር ለሚኖረው ህዝብ የአዝመራ ጊዜ በመሆኑ ከገንዘቤ ማስገባት እንደሚያስፈልግና በመላው ሀገሪቱ በሚገኙ ክፍሎች በአንድ ውይይት ማካሄድ ሊያስቸግር ስለሚችል በሁኔታው ላይ ኮሚሽኑ ተወያይቶ የተሻለ መንገድ መቀየስ እንዳለበት መገለጹን አስረድተዋል::

በተጨማሪም ስብሰባው በሀገር አቀፍ ደረጃ የሚደረገው የህዝብ ውይይት በተቻለ መጠን ህዝባዊ መሆን እንዳለበትና በተጓዳኝ የሊፍሌፍ ፖለቲካና ሙያ ማህበራት እና ድርጅቶች የየራሳቸውን መድረክ በማዘጋጀት ውይይት እንዲያደርጉ ኮሚሽኑ አስፈላጊውን ድጋፍ እንደሚሰጥና ማስታወቂያ ሚኒስቴር ለሁኔታው ትኩረት በመስጠት በልዩ ልዩ የቋንቋ ዜናዎች ለህዝብ የሚደርስበትን ሁኔታ እንዲያመቻች እንደሚደረግ መጪውን ሣምንት ፓናሎች ለመሳኝ ሥራ ተዘጋጅተው ሙሉ ጊዜያቸውን በመሥራት በጊዜ ሰሌዳው ላይ የተነደፈው ን መርሀ_ግብር የሚተገበሩበት ሁኔታ መሆኑንና ስብሰባቸውም በምሽት እንደሚካሄድ ቀደም ከሚታወቀው ረዘም ያለ ጊዜ እንደሚደረጉ ገልጸዋል::

በሌላ በኩል በተለያዩ ህገ መንግስታዊ ጥበቦች ላይ ምክር የሚያካፍሉ የውጪ አገሮች እንደሚመጡና ከነዚህም መካከል የእስልምና የህገ አሰራር ባህሉን በሚመለከት ሚያስረዳ አንድ ሰንገዶ ከግብጽ ሀገር መጋበዛቸውን፤ እንዲሁም በኢንተር አፍሪካ ቡድን ተዘጋጅቶ በነበረው ሲምፖዚየም ላይ የተገኙና በአውሮፓ ሀገሮች ታዋቂነት ያላቸው የሰብእና መብት ምሁር ከኖርዌ ተጋብዘው እንደሚመጡ አስታውቀዋል::

አንድ አባል በሀገር ውስጥ የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎችና የበጎ አድራጎት ድርጅቶች የሚሳተፉበት ዝግጅት ይጠራል፤ የሚል ሀሳብ ቀደም ብሎ የነበረ መሆኑን አስታውሰው በጉዳዩ ላይ ኮሚሽኑ ምን አቋም እንዳለው እንዲገለጽላቸው ጠይቀው ጉዳዩ በኮሚሽኑ የህዝብ ግንኙነት በኩል ተጠንቶ ዝግጅቱ አመቺ ይሆናል ተብሎ በታመነበት ጊዜ እንደሚካሄድ ተገልጾላቸዋል::

በሌላ በኩል በውጪ የሚገኙ ዜጎች በሚረቀቀው ህገ መንግስት ላይ አስተያየት የሚሰጡበትን ሁኔታ በተመለከተ ቀደም ብሎ ኮሚሽኑ ሲነጋገርበትም አንድ የተወሰነ አቋም ላይ እንዳልደረሰ አንድ አባል ገልጸው፤ ለሁኔታው ትኩረት ተሰጥቶ ውሳኔ ላይ ቢደረስ የተሻለ እንደሚሆን አሳስበዋል:: ይህን ጉዳይ በተመለከተ አባላት የተለያዩ አስተያየቶች ሰንዝረዋል:: በአንድ በኩል ካለው የበጀትና የጊዜ እጥረት አኳያ ቅድሚያ መሰጠት የሚገባው በሀገሪቱ ነዋሪ ለሆነው ብዙሀኑ ዜጋ መሆን አለበት የሚል አስተያየት ሲሰነዘር፤ ከሌላ በኩል የውጪ ግንኙነት ኮሚቴ ከውጪ ሊገኝ የሚችለውን እርዳታ በማሰባሰብ ለዚሁ ተግባር ሊውል የሚችልበትን መንገድ እንዲያመቻችና ኮሚቴው እስከአሁን የደረሰበትን የስራ ሂደት በሚመለከት ሪፖርት ቢያቀርብ ለኮሚሽኑ የበለጠ ግንዛቤ እንዲፈጠር ለማድረግ እንደሚረዳ ተጠቁሟል::

የቀረበውን አስተያየት በተመለከተ የውጪ ግንኙነት ኮሚቴ ሰብሳቢ በበኩላቸው ያለውን አጠቃላይ እንቅስቃሴ በተመለከተ . . . ሪፖርት ማቅረብ የሚችሉ ቢሆንም የአባላትን ግንዛቤ ለማግኘት እንዲቻል በቂ ጊዜ በጽሁፍ የተሟላ ሪፖርት እንደሚቀርብ ገልጸው፤ የውጪ እርዳታ መገኘት በከፍተኛ ደረጃ የሚጠቅመው እንደ ደቡብ አፍሪካ፤ የዩጋንዳ፤ማላዊ፤ህንድ፤ ወ.ዘ.ተ. የመሳሰሉት ሀገሮች ውስጥ የተደረጉትንና በመደረግ ላይ ያሉ የህገ መንግስት አሰራር እንቅስቃሴዎች አባላት ሄደው ለመመልከት የሚችሉበትን ሁኔታ ለማመቻቸት ይረዳል የሚል ግንዛቤ መኖሩን አስታውቀዋል::

በመጨረሻም የኮሚሽኑን የሥራ እንቅስቃሴ በተመለከተ አስፈላጊ ተብለው የተዘጋጁ ህገ መንግስታዊ ቅጾች በህግ ኮሚቴው አማካኝነት በማጥናት እንዲመለከታቸውና አባላት እንዲነጋገሩባቸው ሀሳብ እንዲያቀርብላቸው በማድረግ የጋራ ቀጣይ ተግባር በተመከረ መልኩ ማፋጠን አስፈላጊ መሆኑ ተገልጾ የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 11:15 ሰዓት ተጠናቋል::

የሕገ መንግሥት ጉባኤ 46ኛ መደበኛ ስብሰባ

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

000207

ሰከረም 24 ቀን 1986 ዓ.ም

<u>አዲስ አበባ</u>

የህገ መንግሥት ኮሚሽን 46ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000208

የስብሰባው ቦታ .... የህገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን .... ሰኞ መስከረም 24/1986

የስብሰባው ሰዓት .... 10፡00 — 1፡50

በስብሰባው ላይ የተገኙ፡

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘውዱ አቱር .... አባል
3. አቶ አብዱልአዚዝ አህመድ .... "
4. " ተሾመ ገ/ማርያም .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. " ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
7. አቶ አበራ ገረኝ .... "
8. አቶ ቃሲም ሙሐመድ .... "
9. አቶ አሰፋ ብሩ .... "
10. አቶ ተስፋዬ ነጌ .... "
11. አቶ ፍርዶስ ለማ .... "
12. አቶ ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
13. " ያሬድ በርሄ .... "
14. " ጌታቸው ዘሩ .... "
15. ወ/ሮ ከበደች በርጋቸው .... "
16. " መሪያም ፋሪህ .... "
17. አቶ አብዱናስር አሊሚሀል .... "

በስብሰባ ላይ ያልተገኙ፡

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... አባል
2. " ካሊት ኮጠንበ .... ፀሐፊ
3. " አብርሃም ገ/መስቀል .... አባል
4. " ታዬ አፅቀሥላሴ .... "
5. " ዮሃን በርሄ .... "
6. " ገብረአላ ኪሮስ ተካ .... "
7. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... "
8. ወ/ሮ ገነት ደለኝ .... "
9. " አፀደወይን ተክሌ .... "
10. አቶ [illegible] .... "

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000209

መስከረም 24ኛ ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 46ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ የቀረበው የመነጋገሪያ አጀንዳ:—

— ለመዘገብ የውይይት ሠነድ / / ለማዘጋጀት እንዲቻል ፓናሎች በተለያዩ ርዕሶች ስር የሚነሱትን ህገ መንግሥታዊ ነጥቦች በቅደም ተከተል ተዘጋጅቶ በሚቀርበው ሪፖርት ላይ መነጋገር፣

— ሌሎች ጉዳዮች ካሉ፣ የሚል ነበር፡፡

በቀዳሚነት በቀረበው አጀንዳ መሠረት የመንግሥት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ፓናል ያዘጋጀው ሪፖርት ካለ እንዲቀርብ ተጠይቆ፣ የተዘጋጀው ሰነድ እስከመጨ ጥቂት ጊዜ እንዲሰጣቸው የፓናሉ ሰብሳቢ በመጠየቃቸው ሰነዱ እስኪደርስ ሌሎች ፓናሎች ሪፖርታቸውን እንዲያቀርቡ ተጠይቀው፣ የህገ መንግሥታዊ ጽንሰ ሃሳቦች ፓናል እያጠናቸው ባሉ አበይ ርዕስ ጉዳዮች ላይ አንዱ የፓናሉ አባል ፓናሉ በተጠው ርዕስ ጉዳዮች ላይ የደረሰበትን የሥራ ሂደት የሚጠቁም የቃል ሪፖርት አቅርበዋል፡፡ በሪፖርቱም:—

1. የመንግሥት ፖሊሲ መ[illegible]ራያዎችን / / በቅደም ተከተል ፓናሉ መወያየቱንና ከነዚህም ነጥቦች መካከል አንዳንዶቹን ለአብነት አቅርበዋል፡፡:—

— ሥልጣን በተወሰኑ ክፍሎች የተያዘ እንዳይሆን ሁሉም ዜጎች የሚሳተፉበት ዘዴና አሰራርን ማስፈን፣

— ዜጎች በነፃ ፍላጎትና እውቀታቸው በሚፈልጉት የሥራ መስክ በነፃ እንዲሰማሩ ማድረግ፣

— ሥራ አጥነት እርጅና ህመም፣ አካለ ስንኩልነት ዋስትና እንዲኖራቸው ማድረግ፣

— በመንግሥት ሥራ ከተሰማሩ ዜጎች ውጪ ያሉት የጡረታ መብት የሚከበር ላቸው ሲሆን፣ ሁኔታዎች ከፈቀዱ የሚደጎሙበትን መንገድ መፈለግ፣

— ዜጎች በዘር፣ በሃይማኖት በጾታ ተጽዕኖ ሳይደረግባቸው በሚፈልጉት መንገድ በሚገኛቸው ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ጉዳይ እንዲሳተፉ ማድረግ፣

የሚሉት ውጠቀስ በሚገባቸው አንዳንድ ቀውሆና ቸውን መቁጠር፣ በአብዛኛው
/ውስጥ የሚከተተት በህገ መንግሥት ዴንግ
ሥት ፖሊሲ አቀጣጫ ለማራከት የሚያግዙ ማህበራዊ፣ ሊበራሊያዊና ፖለቲካዊ ጸጋስ ሃብቶች ቢሆኑ፣ በአንድ ሀገር ውስጥ ለነዚህ ሁኔታዎች ማይሟሉ ቢኖሩ ለንደሌሉዎች የውብት ውጊደል ሁኔታዎች በዋርዶ ቤት ደረጃ በደገ ሲያገኙ የሚደቸሉ ውሆና ቸውንና በህገ አስገዳጅነት ባይሆን በበጐ ፈቃደኛ ባለው የሀገሪቱ የኢኮኖሚ አቅም ሊከናወኑ የሚችሉ ጉዳዮች ሆና ተውን ገልፀ ናል።

2. ዳኝነትን በተመለከተ

— መንግሥት በሀገሪቱ ውስጥ ተጠባቂነት ያለው የህግ እና የትህ ስርዓር በማስፈን ከፍሎች ህግ የቀረጸ ውብት ቢሮራ ቸውም ቀድሞ ብሉ በብዙ ዕጥፉ የተበሩ የነገዶ፣ የወንጀልና ውቀጪ እና የፍትሐብሔር ህጎች ጉዳይነት አስበሊላቸው ይረስ ካለው ሁኔታ ጋር በማጣጣም ሥራ ላይ ለንዲውሉ ማድረግ ለንደሚጠቀም።

3. ደንደን እና በንደቀዳለጎን በተመለከተ

— ሀገሪቱ ፌዴራሊ አስተዳደር የተከተለ ከሆነ ለዚሁ የሚስማማ በንጻራ አንደሚ ያበረፊገና ከፍሎቹም የራሳቸውን አርማ ቀረጸ አንደሚችሉ።

— በአገሪቱ አንድ የጋራ ደንደ አስፈላጊ አንደሆነ፣ ከፍሎች በራሳቸው ያርጪ የሚፈልጉት ደንደ ውጠቀም አንደሚችሉና በዋርዶ ቻሉት አንድ ጊዜ ለነፃነቱ ቢከራከር በሚገባው ደንደ የዋርዶ ሥርዓት ክናውን አንዲለበት።

4. ሃይማኖትና ዜግነትን በተመለከተ

— ሀይማኖት ቀደም ብሉ ይደረግ አንደነበረዉ የፖለቲካ ጉባሬያ ሆኖ አንደሌለበትና ዜጐች የሚፈልጉትን ሃይማኖት እና አስተባበበ የከተለ ብቃቸው የተረጋገጠ ለንዲሆን

— በተለያዩ ቸግር ቀደም ብሉ ሃገራቸን በነተው የሌላ ሀገር ዜግነት የተቀበሉ ውገናች ተ ሪበሁ የሊት ኢትዮጵያዊነትን ዜግነት ከጠየቁ አይሉ ከተተ አንዲሆን

— የሊት ኢትዮጵያዊነት ዜግነት ተ ተው ለርትራ ዜግነትን የተቀበሉ ዜጐች አንደሚገ ኖውሪ የውጪ አገር ዜጋ በሀገሪቱ ህግ ተዳደር አንዳለባቸው።

5. የህገ መንግሥት ማሻሻያን በተመለከተ

— ይህን ለውስን በቀደሚያ በህገ መንግሥት የሚደዶቀው ምቀር ፌዴራሊ ወይ ስሀዳ ውሆኑ በገለጸ ከታሪ በኋላ አንደሆነና ከንዶቹ ከሁለቱ ዓይነት ሃቀሮች የተለያዩ የማጎ የንገዶ በሰፊራ ነው።

6. <u>ፖሊስና ደህንነትን በተመለከተ</u> 000211

- የጦር ሠራዊቱ ተጠሪነቱና አገልግሎት ለሀገሪቱ ህገ መንግሥትና ለሕዝብ መሆኑን አደረጃጀቱ ፌዴራላዊ የሆነ ከሆነ ጉዳይ የሚገባውን የወታደራዊ ተቋም አደረጃጀት ከተለያዩ ሀገሮች ልምድ በመነሳት ጥናት ተደርጎ እንደሚያስፈልግ።

በበኩሉ አብረር ተው ለጥቂት ጊዜ በጸጥታ የተመናዊ ፊርት እንደሚቀርብ መግለጫ፡ የሀገሪቱን እና ከተለበተ ሠፋ ያለ ጥናት የሚያስፈልገው ጉዳይ በመሆኑ ጋናሉ በዚህና በሌሎች ተያያዥ በሆኑ ጉዳዮች ላይ በበሬው ተወያይቶ እንደሚቀርብ ገልጸዋል፡፡

በተመለከተም የቡድኑ በበቢ የህገ መንግሥት ጸገስ ሃብቶች ጋናል አንዲ ሠራ የተሰጠው ርዕስ ጉዳይ፡

- የህገ መንግሥት ማቢያ / /

- ደንጋ

- የመንግሥት ፖሊሲ ተቋሚ መሪያያዎች / /

- የሚናገሽ ከተ

- /ዜግነት/

- የህገ መንግሥት ማሻሻያ

የሚሉ ለንደሆኑና፣ ቀረብ ያለበት የገኛ ነጥብ በአያንገንቅ ርዕስ አበደ ጉዳይ / / ትን እንደሆነ ለይቶ በማውጣት በውይይት ማዳበር አስፈላጊ መሆኑን፣ የህገ መንግሥትን ማሻሻያ በተመለከተ ማገቢያውን / ከፍ ተደረገ መሆኑ መሆኑን፣ ለተለያዩ ሁኔታዎች የተለያዩ የማሻሻያ መንገዶች / / እንደሚያስፈልጉ፣ በህገ መንግሥት ውስጥ ሊሻሻሉና ባይነኩ የሚቀሩ ደንና ሠረታዊ ክፍሎች መኖራቸውን ማገዘብ እንደሚያስፈልግ፣

- በሌላ በኩል ፖሊሲ መደቢ ሪያያችን /

ያስፈልጋሉ ወይስ አያስፈልጉም የሚለው ጥያቄ ነበት ለንዳለበት፣ ጋናሉ በቀረበው ሪፖርት የተዘረዘሩት የሀበሬ ፖለቲካና ሊበራሊያዊ በቶች በፖሊሲ መደቢ ...ሪያ ስር ባይጠያለሉ በርከት ባሉ ዓለማ አገና የበበለ በት ውሎች በንንነት የተደረገበቸው መሆኑን ከግንዛቤ ውስጥ ማስገባት እንደሚያስፈልግ፣ ደህን ፖሊሲ መደቢ ሃብብ የተለያዩ በገደ ሀገሮች ናይጄሪያ እና አሜሪካ የ ባበሉ ሀገሮች ከተለያየ ልምዳቸው በመነሳት በየህገ መንግሥታቸው ውስጥ አንዳስገቡት እና በሊት ዩጵያ

000212

ሊጫወት የሚችለውና ካለ በበፊው ውሳኔት ማድረግ አስፈላጊ ሆኖን።

የአስቸኳይ ጊዜ ሁኔታ / / ን በተለከተ በሲቪልና በማህበራዊ መብቶች የተደነገጉ ድንጋጌዎችንና ይዘው በአስቸኳይ ጊዜ አገዶ ወቅት የሚይከለከሉ መብቶች ምንነታቸውን እና አስፈላጊው አካል በሌላ ዓይነት ሁኔታ ላይ አስቸኳይ ጊዜን እንደሚያውጅ በተለያዩ ሰነዶች በነበት ገንዘብ ተቀበር።

ደንጋጌ እና የዜግነት ጥያቄ በተለከተ የ ንግሥት ደንጋጌ እና የሥራ ደንጋጌ በንጊሁም የከፊል ደንጋጌ ሁኔታ በፋ አፎርጉ ፊበት እንደሚያስፈልግ። በዜግነት ጥያቄ በኩል በአንዳንድ ሀገሮች ሀግ የሌላ ሀገር ዜግነት መቀበል ላይፈ ቀይ እንደሚችል። ዜጎች በፊለጉ ጊዜ የሌላውን ሀገር ዜግነት በመተው ሊት ዋጸያኒ ዜግነትን መቀበል የሚችሉበት አጋጣሚ ከሉት እንዲሆን። ይህም ሁኔታ ሊፎተራውያንን እንደሚመር ገንዘብ እንደሚያስፈልግ።

የና ከተማን በተለከተ አዲስ አበባ ፍንገሽ ከተማ እንደሆኑ ጠን የፌዴራል አባልነት ደረጃ / / ማግኘት ይገባታል ወይ? በሊለው ነጥብ ላይ ነጋገር ተገቢ ሆኖን ገልጎው። በጋናሉ ፊፖርት ላይ በአባለት የሚቀርበ ቴዎድሮ አስተያየት በንዳለ ጠይቀው። ጋናሉ የሚያጠናቸውን ርዕስ በተለያዩ ሁኔታዎችና በሁለት የ ንግሥት ምቅር አሊነቶች ማለትም በአሁኑ / / ሆና በፌዴራሊ አወያዩር ያለውን ተጠባቂ ሁኔታ በገዕት ውስጥ በማስገባት በያንዳንዱ ጉዳይ ላይ አገራዊ ንግዶችን ለማቅረብ ፊፖርት ቀን ቢያዘጋጀው የተሸለ እንደሚሆን አንዱ የኮሚሽኑ አባል ጠይቀዋል።

በማስከተልም የህገ መንግሥት ማሻሻያና የበጀን ሀገር የሚሰራበትን / አዋጊ ጠባቂ/ በአባል የሚታወቀውን የፍትህ አካል በተለከተ አንዱ የኮሚሽኑ አባል፣ ህገ መንግሥት የህጎች ሁሉ የበላይ በመሆኑ ተሉ ተሉ የማይለወጥ መሆኑንና ማሻሻል ቢባል ደግሞ ወርቦ ወረዘና ማብራራትንም እንደሚጠይቅ ጠቁመው፣ ሁለት ምክር ቤት ማለትም ሴናቶርበት አወያዩር የታችኛው ምክር ቤት የሕዝብ ህዝብ ቢሆን፣ የላይኛው ምክር ቤት አንጊት ሊበዛም እንደሚችል ህገ መንግሥትን በማሻሻል ሂደት ላይ ሁለቱ ምክር ቤቶች ያላቸው የዐበን በልጠንና አስከፊን ደረብ መሆኑንና የአፈጻጸሙ ሂደት ምን ይምስላል የሚለውን ማለከት እንደሚያስፈልግ፣ አለበለዚያም ማሻሻሉ በህዝብ ውሳኔ / / ከናወን የሚችል ከሆነ በስሜራይነት ማየት እንደሚቻል።

ለ ባ ጠበቂ / / ምሥራያ ቤት በተለከተ የአቃቢ ህግ ምሥራያ ቤት በታሠን ተከቶቲ ሥራት የሚቻለበት ሁኔታ ካለ በአማራጭነት የት ባንዲያስፈልግ፣ ለዚህም ምክንያቱ የደርግ መንግሥት ሥልጣን ላይ በወጣ ቢ ን አበሩና ተቀከር ከፍተኛ ችግር በመበከተሉ በርው ዘጋቶንና፣ አቃቢ ህግ ሥራያ ቤት ከመንግሥት ተጸፃፍ ሥር አልፀጣም የሚል አስተያየት ካለ ነፀ የሆነ አካል የሚደያዎበት አማራጭ ቢያዘ ዐካም አንደሚሆን ገለፀዋል::

በማበከተል/ የህግ አበራርን በተለከተ ከበፊቱን ሀገር አንድ አበረቺ በንግ ጣ እንደሚደረግና ከዚህ በፊትም በፍትህ ሚኒስቴር በጉዳዩ ላይ ቢሮናር ተደርጉ በለ ነበር ጠያቂ በነደቹ ሊገኙ በለሚቹሉ መጠየቅ አበፈላጊ ሆኑን ለና፣ ይህንን አበራር በተለከተ ከ ነሺው ጀምሮ በየሀገሮቹ ለሦዶ አን ዲሠበን ተጠቁሚል::

በመረሻም ስበባቢው በየጠዩ ጉባኤ የበበስቢ ብቶችና የራበን ዐይል በራበ የሠበን ጋናል በሠረታዊ ብቶች ማለትም በዓለም አቀፍ በበበቢ ብቶች፣ በቢ ቪልና በፖለቲካ፣ በኢኮኖሚና በማህበራዊ መብት በሥነቶች ላይ ያተኩሩ አበፈላጊ ቢ ነዶች ለቤቱ አንደሚቀርብ መቁሙ፣ የጎበረተ ባለቤት ነት „ ብቶና „ የራበን ዐይል በራበ የሠበን ብት አበከማገጠል „ የሚሉት የብት ከለሎች በፉ ያለ ሠያየትንና ገንዘቤ ማቅበርን የሚጠይቁ ሆናቸውን ገለፀው፣ የዐለቱ ስበበበ ከምሽቱ 1:50 የዐለቱ ስበበበ ተጠናቋል ።:

000214

<u>የሕገ መንግሥት ጉባኤ 47ኛ መደበኛ ስብሰባ</u>

<u>ቃለ ጉባኤ</u>

መስከረም 26 ቀን 1986 ዓ.ም

<u>አዲስ አበባ</u>

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 47ኛ መደበኛ ስብሰባ

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... መስከረም 26 ቀን 1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘውዱ ሰቆር .... "
3. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ አበራ ማሬ .... "
6. " ያሲን መሐመድ .... "
7. " አ▮ፋ ብሩ .... "
8. " የማነ በርሄ .... "
9. " ተክሌ ዮ ቆሜ .... "
10. " ፍርዶስ ሰሚ .... "
11. " ሚር ቆስ መላደሰንበት .... "
12. ወ/ሮ ከበደች አርጋቸው .... "
13. " ወይዘሮ ፋራህ .... "
14. " አፀደማርያም ተክሌ .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. " አብርሃም ገ/መስቀል .... አባል
4. " ተሾመ ገብረ ማርያም .... "
5. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
6. አቶ ታዬ አፅቀ ሥላሴ .... "
7. " ያሬድ በርሄ .... "
8. " ጌታቸው ዘቄ .... "
9. " ገብረእስ ኡኬላ ተገ .... "
10. ሡልጣን ብር. አ ቴነሽ ዳመጠ .... "
11. ወ/ሮ ገነት ይልማ .... "
12. አቶ ሙሳ ኃጅ .... "
13. " አብዱናስር አሊያህያ .... "

መስከረም 26 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 47ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ የቀረበው የመነጋገሪያ አጀንዳ ፦

— ከመንግሥት መዋቅርና ከሥልጣን ክፍፍል ፖናል ፣
በቀረበው ሪፖርት ላይ መነጋገር ፣

— ሌሎች ጉዳዮች ካሉ ፣ የሚል ነበር::

በቀረበው አጀንዳ መሠረት "ከመንግሥት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ፖናል" ለኮሚሽኑ የቀረበው ማስታወሻ በፖናሉ ሰብሳቢ በንባብ ተሰምቷል:: በቀረበው ማስታወሻ በሥልጣን ክፍፍልና በመንግሥት አወቃቀር ውስጥ ሊነሱ የሚችሉ መሠረታዊ ነጥቦች ለማካተት መከራከሪያና ዋና ጉዳይ ለሕዝብ ውይይት በሚቀርብበት ጊዜ በጥያቄ መልክ ይሆናል ሞዴል በዝርዝር አጻጻፍ የሚለው መሆኑን አንዱ የፖናሉ አባል ተናግረዋል::

በማስከተልም የኮሚሽኑ ሰብሳቢ በመንግሥት መዋቅርና በሥልጣን ክፍፍል ፖናል የቀረበው ማስታወሻ አስፈላጊ የሆኑ ነጥቦችን በአጠቃላይ መያዙን ለኮሚሽኑ ቋሚ ሥራ ባስፈላጊው ጊዜ እንደመገናዘቢያ / Reference /ሊጠቅም እንደሚችል ፣ ለሕዝብ ውይይት ለማቅረብ እንዲቻል በማስታወሻው ውስጥ ከቀረቡት አበይ ርዕሶች ከአምስት እስከ ስድስት የሚደርሱ ዋና ዋና ነጥቦች በማውጣት ለሕዝብ ውይይት በሚገባ ግልጽ አቀራረብ በፓናሉ በዝግጅት መልክ መሆኑን ገልጸዋል::

በሌላ በኩል ኮሚሽኑ የመማሪያ መረጃዎችን / ሰነዶችን / በሁለት ዓይነት በማዘጋጀት ግልጽና ቀላል ባለ መልኩ የተዘጋጀውን ለሕዝብ ውይይት በማቅረብ ለየት ባለ አቀራረብ የተዘጋጀ ሌላ ሰነድ ደግሞ ለልዩ ልዩ የሙያ ማህበራት ፣ ድርጅቶች፣ ምሁራን ማቅረብ እንደሚቻልና በቅድሚያ ደረጃ በመገናኛ ብዙሃን የውይይት መድረክ በመክፈት ምሁራን በተለያዩ ሕገ መንግሥታዊ ጽንሰ ሀሳቦች ላይ ውይይት እንዲያደርጉ ቢደረግ ከሕዝብ ጋር በሚደረገው ውይይት ቀላል ሁኔታዎችን ያመቻቻል የሚል አስተያየት ከቤቱ ተሰንዝሯል::

አንዱ የኮሚሽኑ አባል በቀረበው ማስታወሻ አስፈጻሚውን አካል በተመለከተ መቅረብ ያለበት ፖርላሜንታዊ ፣ ፕሬዚዳንታዊ ፣ ሕገ መንግሥታዊ ዘውዳ/

.../

Constitutinol Monarchy / በሌላ ደረጃ ከተከፈለ በቀበሌ ደረጃም በሕዝቡ ዓካከለ ሚሁራኖች በለጊገች እንዳ ምፕ በነዶ ተዘጋጅቶ ሕዝቡ በጉባኤ መንገዶ ፣ እንዲሳተፍ ቢደረግ የተሻለ ነው የሚል አስተያየት ቀርቦ በኮሚሽኑ ሚጴጴሚያ አቀዶ እንደተመቀበሉ የሕዝብ ጉባኤት ዓላማ ሕዝብ ለማስተማር ሳይሆን ሕዝብ ግለጸ በሆነ መንገዶ ተወያይቶ አስተያየቱን እንዲሰነዝርና ኮሚሽኑም የሕዝብን ሀሳብ ለማግኘት እንዲችል መሆኑ ተመልክቶ በቀበሌ ደረጃ ያለው አብዛኛው ሕዝብ ግለጸ በሆነ በነዶ ላይ ተወያይቶ ሀሳቡን ፣ አስተያየቱን በትክክል እንዲሰጥ በማድረግ ለኮሚሽኑ የሚር ቀቀ በራ የሚያገዝ ሀሳብ ማግኘት አስፈላጊ መሆኑ ተገለጿል::

በመስከተለም የመንያያ መረቀት አቀራረብ በጥያቄና መልስ መልክ በዝርዝር አጻጻፍ ይሆናል ተብሎ ለተነሳው ጥያቄ ጉዳዩ ቀደም ብሎ ኮሚሽኑ በተዘጋጀበት መሠረት በመንደርደሪያ መልክ በቀረቡ አበይ ርዕሶች / Issues /ላይ አተኩሮ ሀሳቦችን በመቀረብ በመወያየት ከቀረበው የመንያያ ነጥብ ጋር የተገናዘቡ አንያይ ጥያቄዎችን አክሎ መቀረብ እንደሆነ ተመቅሏል::

በሌሎ በኩል በመስታወሻው የፌደራሊዝ መንግሥት አባላትን አከላለል መሠረት በተመለከተ አማራጭ ለማቀረብ በመፐረፍ ደረጃ የፌዴራሉ የስልጣን መነሻ ምንጭ መታወቅ እንዳለበት ጸጥሟ ፣

ሀ/ ሥልጣን ከክልሎች መንግሥት ለፌዴራሉ አባላት ክፍሉ በመስጠት ፣

ለ/ ቀደም ብሎ ራሳቸውን የቻሉ ክፍሎች / Units በአንድ-
ላይ በማሰባሰብ በሕገ መንግሥት የጸደቀ የማዕከላዊ የክልል ሥልጣን በማደላደል ከሆነም ከግንዛቤ ማግባት በማስገባት አስፈላጊ መሆኑንና የፌዴራሉ የሥልጣን ክፍፍል በማዕከላዊ በክልል ደረጃዎች የተመሰነ ሳይሆን ከላሳዊ /
/ ማዕከላዊነት ለፈጠር በለቻል ስልጣን በበስተኛ ደረጃ ማለትም በአካባቢ አስተዳደር / Local Administration / ማከፈል ይገባ ቀል የሚለውን ጥያቄ አንስቶ መነጋገር አስፈላጊ መሆኑ ተገልጿል::

.../

ቀጥሎ የመንግሥት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ፖናል ካቀረቡ በኋላ ታማኝ ምክር ለሕዝብ መንግሥታዊነት መቅረብ የሚገባቸውን አምስት ርዕስ ጉዳዮች ላይ ይመረጡቸው ዘበሉ ለተነሱት ጥያቄ ፖናሉ ተገቢ መልስ በመስጠት አዘጋጆቹ በመጨረሻ ከምሽቱ የራሱን አስተያየት ለመስጠት እንደሚችል ተገልጾ ከቀኑ 12:30 ሰዓት ከምሽቱ ለሻይ አርፏል::

ከዕረፍት በኋላ ከምሽቱ ማዕድ ተን በመቀጠል የሰብአዊ መብት ፖናል በሰብሳቢ ሰብአዊ መብትን አስመልክቶ የሰበሰቡን እንቅስቃሴ ላይ አንዳንድ ገብሬፊያ ሰጥተዋል:: ይኸውም ፣ መብቶች ግን ያሁል ዘርዝረው ቀርበዋል ፣ ሊተ ፎኔፖ በዓለም አቀፍ ደረጃ ያገኙ ቀዶቻቸው የሰብአዊ መብት ሰነዶች በሕገ መንግሥት ውስጥ እንዴት ይታያሉ ፣ በሕገ መንግሥት ውስጥ ከፊሎቹን ብቻ እንዲካተቱ ማድረግ በቀሬዎች ላይ የሚያስከትለው አደጋ ግን ሊሆን ይችላል የሚሉትንና ሌሎች ሊነሱ በሚችሉ ነጥቦች ላይ ለመነጋገር እንዲያስ አንዳንድ ሰነዶች ለአባላት እንዲደረሱ በአዘጋጆት ላይ እንደሚገኙ ገልፀዋል::

ከዚህ በተጨማሪ የከምሽቱ ሊቀመንበር በተለያዩ ሕገ መንግሥቶች ውስጥ መሠረታዊ መብቶች እንዴት እንደተቀመጡ ለጠን ፣ ሊተ ፎኔፖ የተቀበሉአቸውን የመብቶች ዝርዝር እና ያልተቀበሉአቸውን በሰነዶች ለአባላት እንዲያስከቱቸው ማድረግ ፣ እነዚህ መብቶች በሕገ መንግሥት በመርህ ደረጃ ሳይሆን ዝርዝር ብለው መስተና በሚስጥ ጋለኮ ይቀመጡ በሚለው ሀሳብ ላይ መነጋገር ፣ በአንዳንድ አገር አሜሪካ ባሉ ሀገሮች መብት በመርህ ደረጃ ከሰፈረ በኋላ በፍርድ ቤቶች ተርጉሞ እንደሚሰራበትና በኛ ሀገር ባለው የፍርድ ቤቶች ዕድገት ደረጃ አሰራሩ መንያሁል ለመቀም እንደሚችል መንያየት ፣ ሊተ ፎኔፖ የፈረሟቸው መሠረታዊ መብቶች የሀገሪቱ ሕግ አካል እንደሆኑ ከሰቀመጥ እንደ ሚችል ሚዘም መሠረታዊ ናቸው የሚባሉትን ብቻ መርጦ በሰቀምጥ ያስኬዳል እንደሆነ .. መንያየት በሌላ በኩል መሠረታዊ ናቸው ዘበለው የተቀመጡት ከፍሎች ከሌሎች የመብት .. ድንጋጌዎች ጋር የትና መግባት የና.. ተከታተለ / Higrarchical /ለ ደነት ለፈጥር እንደሚችል መገንዘብ በዓለም አቀፍ የተፈረሙ እና ሀገሪቱ ያልተቀበለቻቸው መብቶች ዘዘጋጆቱ ለአባላት እንደሚቀርቡት በአዲስ የመብት ከፊልነት የሚታዩት የአካባቢን ንፅህና የመጠበቅና የመጠቀም መብት / The right to clear environment / እና ለእያንዳንዱ ግለሰብ መብት የማክበር / The right to privecy/ የሚሉት ሲሆኑ በተጨማሪም የንብረት ባለቤትነት መብትና የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እስከ መገንጠል የሚሉት ጥያቄዎች የሚያስፈልጋቸው ሆኑን መቀመጡ በቀጣይ ስብሰባ በሰ ፊት ጥያቄ እንደሚደረግ ገልፀው የዕለቱ ጉባኤ ከምሽቱ 1:35 ሰዓት ተጠናቋል::

000219

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 48ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

መስከረም 28 ቀን 1086 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 48ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባኤ

000220

የስብሰባው ቦታ .... ሕገ መንግሥት ኮሚሽን ጽ/ቤት
የስብሰባው ቀን .... መስከረም 28/1986 ዓ.ም

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶሮ .... አባል
3. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
5. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... "
6. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... "
7. አቶ አበራ ማረኝ .... "
8. " ቃሲም መሐመድ .... "
9. " አሰፋ ብሩ .... "
10. " ተካፋ ዩ ቀሚ .... "
11. " ማርቆስ ወልደሰንበት .... "
12. " ጌታቸው ዞቄ .... "
13. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
14. " ጦርዮም ፋሬሀ .... "
15. አቶ አብዱናስር አሊሳህል .... "

በስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሰብሳቢ
2. " ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. " አብርሃም ገ/መስቀል .... አባል
4. " ታዬ አፀቀ ሥላሴ .... "
5. " የማነ በርሄ .... "
6. " ናርዶስ ለማ .... "
7. " ያሬድ በርሄ .... "
8. " ገብረአማኑኤል ተካ .... "
9. ሲስተር አቲነሽ ዳምጠው .... "
10. ወ/ሮ ገነት ይለማ .... "
11. " አፀደወይን ተክሌ .... "
12. አቶ ሙሉ ወጃ .... "

መስከረም 28 ቀን 1986 ዓ.ም የተካሄደው የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 48ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ወዳጆ ሲሆን፣ በዕለቱ የቀረበው የመነጋገሪያ አጀንዳ :—

— ከሰብአዊ መብቶች ጋር በቀረበው ሪፖርት ላይ መወያየት፣
— ሌሎች ጉዳዮች ካሉ ፣ የሚል ነበር::

በዕለቱ አጀንዳ መሠረት የሰብአዊ መብቶች ጋር ሪፖርት በንባብ ተሰምቷል:: ከዚህም በተጨማሪ ኢትዮጵያ በዓለም አቀፍ መድረኮች የተቀበለቻቸውና ያልተቀበለቻቸውን ሰነዶች ለአባላት ተሰራጭተዋል:: እነዚህም በዓለም አቀፍ መድረክ ከተፈረሙት መካከል:—

1. United Nations Human Rights Instruments to which Ethiopia is a party (The International Bill of Human Rights)

2. United Nations Human Rights Unstrument to which Ethiopia is a party (PREVENTION OF DISCRIMINATION)

3. ILO Conventions to which Ethiopia is a party

4. Fundamental Rihts

5. Lists of conventions adopted by first session, washngton, 1919

የቀረቡ ሲሆን:—

ኢትዮጵያ ያልፈረመቻቸው አለም አቀፍ ውሎችን በተመለከተ:—

1. OAU convention to which Ethiopia is not a party-The African charter on Human and peoples Rights.

2. ILO conventions to which Ethiopia is not a party.

በተጨማሪም ጋሩ "ሰብአዊ መብቶችና ዲሞክራሲ የሰብአዊ መብት ጽንሰ ሀሳብ" የሚል ማስታወሻ አቅርቧል:: ከዚሁም በማከል ሰብሳቢው እነዚህ በኮንቬክሽን የጸደቁ መብቶች በሕገ መንግሥት ውስጥ ሊካተቱ የሚችሉት ከፊሎቹ ፣ ወይም በዝርዝር አለበለዚያም ደግሞ በአንድ አጠቃላይ ሀሳብ ሀገሪቱ ያፀደቀቻቸው መብቶች ሁሉ ተፈፃሚነት እንዳላቸው በሚያመለክት አንቀጽ መጠቀስ ይችሉ እንደሆን መነጋገር እንደሚያስፈልግና ሁሉም የሚሰፍሩበት ቋንቋ በኮንቬንሽኑ ላይ የተጻፈበት ሲሆን ሊነሱ ከሚችሉ የትርጓሜ ችግሮች እንደሚያድን ገልጸዋል::

በሌላ በኩለ ጥናረበት የመብት ክለሎች የንብረት ባለቤትነት መብት ኮሚሽኑ ውይይቱ እስም ሊጠበቅበት የሚገባ ሲሆን በዚሁ ላይ የመሬትን ባለንብረትነት በተ መለከተ አንድ የቻይና ባለሙያ ለማነጋገር እቅድ ወጥቷል፤ የግለሰብ መብት //Privecy Right / እና ንፁህ አካባቢን የመጠቀም / The Right to clean Environment) / የሚባሉት አዲስ የመብት ክፍሎች መሆናቸውንና በአንዳንድ ሀገሮች ሕገ መንግሥት ውስጥ መካተታቸውንና አስፈላጊነታቸውን እስከምን ድረስ መሆኑን መጠያ የቀ እንደሚያስፈልግ፤ የብሔር ብሔረሰቦችን የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እስከ መገንጠል የሚለው በፊ ጥናት እንደሚያስፈልገውና በሌሎች ነጥቦች ላይ ሥራው እየተካሄደ ጥናቱን ጎን ለጎን ማስኬድ እንደሚቻል ገልፀዋል::

ኢትዮጵያ በዓለም አቀፍ መድረክ የፈረመቻቸውን የሰብአዊ መብት ውሎች በሀገ መንግሥቱ ውስጥ ጠቀለል ባለ መልክ ተቀባይነት ማግኘታቸውን መግለጽ በቂ ሆኖ ከተገኘ የሰነዶች ዝርዝር ለሕዝቡ በመገናኛ ብዙሀንና በሌሎች አመቺ መንገዶች፤እንዲሁም ለመጪ ዎች በትምህርት ቤት ደረጃ እንዲያውቋቸውና እንዲማሩ ቀጥሎ ማድረግ ጠቃሚ መሆኑ ተጠ ቆሟል::

አንድ የኮሚሽኑ አባል በአብዛኛው በሕገ መንግሥት ውስጥ የሚቀየት መሠረታዊ ሰብአዊ መብቶች መሆናቸው ከታወቀ ዝርዝር ሰነዶች ማሰባሰብ ያስፈለገበት ምክንያት እንዳላገባቸው ገለጸው በተለያዩ ሀገሮች የሚከሰቱት የመብት ረገጣዎች በተለያዩ ሁኔታ እንደሚፈጸሙ ለነዚህ ምክኒያቱ መስጠት እንዴት እንደሚቻል ገለጸ አለመሆኑንና መብትን በተመለከተ በአንድ አገርና አቀም ለፈታ የማይችሉ ተምኔታዊ ፍካሬዎችን/ Credoes /በሕገ መንግሥት ውስጥ ማስገባት ለምን ያስፈልጋል የሚል አስተያየት ሰንዝ ረዋል፤ በሀገራችን የተከሰተውን የመብት ረገጣ በሚመለከት ችግሩ የደረሰባቸውን የታ ሪ፤ አካላቸው የጉደለ ዜጎችን በማነጋገር በመገናኛ ብዙሀን ለማሳየት ሕዝብ ግን ዛ[illegible] እንዲያገኝ ማድረግ እንደሚጠቅም ተገልጿል::

ሌላው በኩል ከረሀብ ነፃ የመሆን፤ ምግብ የማግኘት መብት /The Right to food/ የራስን ዕድል ከማግኘት ጋር የተያየዘ መሆኑንና ሌሎችም በዛ ያሉ ተደጋጋፊ የመብት ክፍሎች በመኖራቸው የአንዱ መጓደል ሌሎችን እንደሚነካ ተገልጿል፤ የሙጭ አርዳታን በተመለከተ በመብት ደረጃ እንዴት እንደሚጠቀስ ማብራሪያ ተጠይቋል፤ የመ ገብ መብትን መጠበቅ/ The Right to Food Security /ሙሉ ከአራት አመታት በፊት መጸደቁን፤ በበነዡም በማንኛውም ሁኔታ የዕርዳታ መገበና ቀን ቀስ

000223

ወደ ተፈለገው ቦታ እንዲንቀሳቀሱ፣ የቀድሞ መንግሥት ሥራ ኃላፊዎች በመንግሥት፣ ሰላይ በጋ ዜጎች የተሰባሰቡት እንቅስቃሴዎች ካለምንም ቅጣት እንዲታሰሩ፣ የጦር ምርኮኞችን አያያዝ በተመለከተ በነገሩ ላይ የሰፈሩ ድንጋጌዎች ገደብ ተደርጎባቸው ተጥሷል::

በመስከረም ወር እንደ ዜጋ ያለ ምንም ምክንያት በር ተ ቢከፈቱ መንገድ ቢያ ቀ ተው / Wel-fare / የበጐ አድራጎት እርዳታ ማግኘት የሚችሉበትን ሁኔታ በማህበራዊ ፖሊሲ ውስጥ እንዲኖር ጥያቄ እንዳለበት ሙያዊ ምርመራ እንደሚያስፈልግ አስተያየት ቀርቦ ከቀኑ በ12:30 ሰዓት ጉባኤው ለሻይ አርፏል::

ከእረፍት በኋላም ኮሚሽኑ ሙያዊ ተን በማቅረብ "ሰብአዊ መብቶችና ዲሞክራሲያዊ የሰብአዊ መብቶች ጽንሰ ሀሳብ" በሚል ርዕስ በቀረበው መስታወሻ ላይ አስተያየትና ማብራሪያ በመቅረብ ተወያይቷል:: በዚህም መሠረት በመስታወሻው ገጽ 4 ተራ ቁጥር 8 ላይ "ራሳቸውን ነጻ የሚያደርጉ በዕድሜያቸውና በጾታቸው ለችግር የተጋለጡ የህብረተሰብ አባላት በህብረተሰቡ እንዲደገፉ መብት እንዳላቸው" በሚለው ስር ለዚህ የሚችሉ መብቶች :—

" ሕፃናት ማሳጭ ሴቶች በልዩ እንክብካቤ እንዲያዙ ፣ደረገ፣ [illegible]ናቸው ጊዜ ለማህበረሰቡ ኑሮ አስተዋጽኦ ያደረጉ አረጋውያን በመሥሪያ ዕድሜያቸው ማኅበራዊ ዋስትና እንደሚሰጣቸው ሊረጋገጥ የሚል ይገኝበታል:: በተመሳሳይ ያለ በመጦሪያ እድሜያቸው በሚል እንዲለወጥ ተደርጓል::

በተመሳሳይ ለህዝብ አገልጋዮችን በምናረብ ሊያመጣ በሚችል ጎላ አገልጋዮችን በመቀበል በህጋዊ አለም አቀፍ ሰነዶችን በተመለከተ የሚቀርበው ሕዝቡን በዙ ሊያመ ያደ በለመዳችሁ በኢትዮጵያ ውስጥ የሰብአዊ መብቶችን በተመለከተ ተጠባቂ ሁኔታዎችን በመንግሥት መምሪያ እንደሚያስፈልግ ፣ አስተያየት ቀርቦ ፣ በአለም አቀፍ ደረጃ የተፈረሙትን የሰብአዊ መብት ሰነዶች አስመልክቶ አገራዎችን በመንግሥት ለመምሪያ የነገሮች መመሪያ ሊፈጥር በለሚችል ሕዝቡን ለማስተማር የሰላም ግና ለዲሞክራሲ የሚችለው የሕግ ያደ ሰዎን የአ ቀረበ እና የመምሪያ ቸሉታ እንደሆነ ተጠቁሟል:: በሌላ በኩል በአገሪቱ ተጠባቂ የሰብአዊ መብት ሁኔታ ላይ በፋ ባለ ምክ መምሪያ እንደሚያስፈልግ ተገልጿል::

የብሔር ብሔረሰቦች የራሳቸውን ዕድል የመወሰን ሁኔታን አስመልክቶ ሙያዊ እንደሚያስፈልግ ሁሉ በቁጥራቸው አነስተኛ የሆኑ ክፍሎችን / Minorities or groups / በተመለከተ እንዲጎላ መብት መስጠት እንዳለበት ተጠቁሞ በቋንቋ ግን እነዚህ አነስተኛ ክፍሎች / Minority groups / የሚገባውን በጥናት መታየት እንደሚገልጻቸው ተገልጿል::

.../

በመጨረሻም በገጽ 4 በቁጥር 8 "ራሳቸውን መደገፍ የማይችሉና በዕድሜያቸው በጾታቸው ለችግር የተጋለጡ የሚበረክቱ አባላት ... " እነዚህ የተጠቀሱት ክፍሎች በዝርዝር ቢቀርቡ ጠቃሚ እንደሚሆን አስተያየት ቀርቦ የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 2:00 ሰዓት ተጠናቋል::

///.............

000225

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 49ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

ጥቅምት 12 ቀን 1986 ዓ.ም.

አዲስ አበባ

000226

የህገ መንግስት ኮሚሽን 49ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

የስብሰባው ቦታ .... የሕገ መንግስት ኮሚሽን ጽ/ቤት

የስብሰባው ቀን ....ጥቅምት 12/1986

ስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶር .... አባል
4. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... "
5. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... "
6. አቶ ታዬ አፀቀሥላሴ .... "
7. አቶ ቃሲም መሐመድ .... "
8. አቶ አሰፋ ብሩ .... "
9. አቶ ተሰፋዬ ዋሚ .... "
10. አቶ ናርዶስ ለማ .... "
11. አቶ ሞርቀስ ወልደሰንበት .... "
12. አቶ ጌታቸው ዘቁ .... "
13. ወ/ሮ ከበደች አርዳቸው .... "
14. " መርየም ፋራህ .... "

ስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. አቶ አበርሃ ገ/መስቀል .... አባል
3. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... አባል
4. ዶ/ር ሥዩም ገብረሥላሴ .... አባል
5. አቶ አበራ ሞረኝ .... አባል
6. አቶ ዮሞኑ በርሔ .... አባል
7. አቶ ያሬድ በርኄ .... አባል
8. አቶ ገብረአምኑኤል ተካ .... አባል
9. ሲስተር. አቴነሽ ዳምጠው .... አባል
10. ወ/ሮ ገነት ይልማ .... አባል
11. ወ/ሮ አፀደወይን ተክሌ .... አባል
12. አቶ ሙሉ መጃ .... አባል
13. አቶ አብደናስር አሊሣህል .... አባል

LIBRARY
The Constitutional Commission of the Transitional Government of Ethiopia

ጥቅምት 12 ቀን 1985 ዓ.ም. የተካሄደው የህገ መንግሥት ኮሚሽን 49ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን በዕለቱ የቀረበው መነጋገሪያ አጀንዳ፡

- ከመንግሥት መዋቅርና ከሥልጣን ክፍፍል ጋራ በቀረበው ሪፖርት ላይ መነጋገር፣
- ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር::

በቀዳሚው የኮሚሽን ስብሰባ ጊዜ ውይይት ከመግባቱ በፊት ከፓናሉ አባላት በቀረበው ማስታወሻ ላይ ተመሥርቶ አስተያየት ካለ እንዲያክሉበት በመጠየቁ መሠረት የፓናሉ አባላት የተለያየ አስተያየት አቅርበዋል:: ይኸውም፣ ማስታወሻው ለህዝብ ውይይት በሚያመች ቀላል አቀራረብ ለማዘጋጀት መሞከሩን፣ በቀረቡት ሁለት የመንግሥት አደረጃጀቶች ማለትም አሀዳዊና ፌዴራላዊ አወቃቀሮችን በተመለከተ ሚዛናዊ በሆነ መንገድ የሁለቱንም ብርቱና ደካማ ጎኖች ለማቅረብ ጥረት መደረጉን፣ በየርዕሱ የተነሱት ክርክሮች ነባራዊ ሁኔታዎችንና ታሪካዊ ጭብጦችን ተመርኩዘው መሆኑን ገልጸው ጽሑፉ የበለጠ የተሟላ እንዲሆን ፓናሉ አስተያየቶችንና ማሻሻያዎች ከኮሚሽኑ አባላት እንደሚቀበል ጠቁመዋል::

በሌላ በኩል የቀረበው ጽሑፍ ሁሉንም አማራጮች ሚዛናዊ በሆነ መንገድ፣ በህዝብ አስተያየት ላይ ቅድሚያ ተጽእኖ በማያመጣ ሁኔታ መዘጋጀቱ ከያመነበት አባላትም የሚከለንን ድርጅት አቋም ከገለጸን በኋላ ለህዝብ ውይይት ቢቀርብ ማለትም ነው የሚል አስተያየት ከአንድ የኮሚሽኑ አባል ቀርቧል::

የፌዴራል አወቃቀር በአማራጭነት ከቀረበ ዘንዳ የፌዴሬሽኑ አባላት ክልል በምን ላይ የተመሠረተ ሊሆን እንደሚችል ማለትም በቋንቋ፣ በጎሳ ወይም በሌላ መሠረት መሆኑ ቢገለጽ የሚል አስተያየት ቀርቧል፣ አስተያየቱ በፌዴራላዊ መዋቅር ላይ ውይይት ሲደረግ ቢነሳ ጠቀሜታ እንደሚኖረው ተጠቁሟል::

ቀጥሎ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ የቀረበው ማስታወሻ በጥሩ ሁኔታ የተዘጋጀ መሆኑንና ለህዝብ ውይይት ጠቀሜታ እንዳለው ገልፀው፣ ፓናሉ በቀረበው ማስታወሻ አንዳንድ ሀሳቦች ተደጋግመው የቀረቡ መሆኑንና፣ ፍቺዎች ግልጽ ያልሆኑ ጽንሰ ሀሳቦችም መካተታቸውን፣ በተለይነት ከተጠቀሱት የመንግሥት መዋቅር አይነቶች ውስጥ ፍጹም ዘውዳዊ /Absolute Monarchy /. ህገመንግሥታዊ ዘውድ /Constitutional Monarchy/ ወታደራዊ አምባ ገነናዊ መንግሥት/ Military Dictatorship /

ርዕዮት ዓለማዊ አያበገነና ቴኔት ማለትም እንደ ፋሽዝም እና ሌሎችም በዘርና በርዕዮት ዓለማዊ አመለካከት ላይ የተመሠረተ መንግሥታትን ኮንፌዴሬሽንን በተመለከተ በውይይት ውስጥ መካተት እንዳለበት ገለፀው ለአንድ የመንግስት መዋቅር እንደመመዘኛ ከቀረቡት ማለትም በሳምን የአገር አድነትን ዲሞክራሲ በቂ ና ጥሩ ብሎ መደምደም እንደማያስችል ገርና መንግሥት ለህዝብ የሚሰጡት አገልግሎትን በህዝብ የሚኖረው ህጋዊ ተቀባይነት legitimacy / ህዝቡን በተለያዩ መስኮች የሚሳተፍ ችሎታው ጥምር መታየት የለበትም ብሎ የሚለውንም ሀሣብ መመለከት አስፈላጊ መሆኑን በመስታወሻው የተገለፀትን ሁለት ዋና ዋና የመንግስት መዋቅሮች በተመለከተ የቀረቡት ደካማና ብርቱ ጎኖች የተዘረዘሩት በተራራቀ ገጾች በመሆኑ የሁለቱንም መዋቅሮች ስዕል ለማሰባሰብ ስለሚያስቸግር አቀራረቡ ቢሻሻል መልካም መሆኑን ጠቁመዋል::

በሌላ በኩል ስለመንግስት አወቃቀር ለመነጋገር በቅርጸ መንግስት / Form of government / እና በሥርዓተ መንግስት / System of government በሚል ለይቶ ማስቀመጥ ለውይይት እንደሚያመቹና በገጽ 5 በተራ ቁጥር 2 ላይ ሥለ ፌዴራላዊ መንግስት በሰፈረው ጽሑፍ " ... የተለያዩ ራስ ገዞችን የያዙ መንግስታት እንደ የፌዴራላዊ መንግስት ለማቋቋም ከስምምነት ላይ በደረሱ በማናቸውም ደረጃ የሚደገፍ እንጂ የሚነቀፍበት ምክንያት አለመኖሩ ነው:: " በሚል በቀረበው አንቀጽ ውስጥ " .... ራስ ገዞችን የያዙ መንግሥታት ..." እንደ የፌዴራላዊ መንግሥት በማቋቋም ከስምምነት ላይ በደረሱ በማናቸውም ደረጃ የሚደገፍ እንጂ የሚነቀፍበት ምክንያት አለመኖሩ ነው:: " በሚል በቀረበው አንቀጽ ውስጥ ... ራስ ገዞችን የያዙ መንግሥታቱ " የሚለው ሀሳብ ፌዴራላዊ መዋቅር አስቀድሞ ራስ ገዞችን ችለው የሚተዳደሩ ነጻ መንግሥታት ምሥረታ ነው ብሎ እንደማስቀመጥ ስለሚቆጠር በኢትዮጵያ ካለው ሁኔታ ጋር ማለትም ከአሃዳዊ አወቃቀር ወደ ፌዴራላዊ የሚሸጋገር አዝማሚያ ጋር ሲታይ ስለማይችል ጥቂት ቢደረግበት የሚል አስተያየት ቀርቧል::

በሌላ በኩል በያንዳንዱ ርዕስ ጉዳይ አስተያየት ያላቸው አባላት በጽሑፍ ለፓናሉ ማቅረብ እንደሚችሉ በማስታወሻ ላይ ከቀረቡት የመንግሥት መዋቅሮች ሌላ መግባት ያለባቸውን ገንዘቡ ውስጥ በማስገባት የሚካተቱትን ሁኔታ መወያየት እንደሚያስፈልግ፣ በሰነዱ መግቢያ የቀረበው መንደርደሪያ ሃሳብ በሰነዱ ሌሎች ክፍሎች ውስጥ ከተካተቱ ምሳሌዎች ጋር መጣጣም እንዳለበት፣ የመንግሥት ቅርጽና ሥርዓት በሙሉ ከፋፍሎ ወደ ሕዝብ ማቅረብ የበለጠ የመግባባት ችግር ሊፈጥር ስለሚችል አቀራረቡ ለሕዝብ ቀለል በሚል መልክ መሆን እንዳለበት፣ የመንግሥት ብቃት / efficiency / ተግባር / function / መረጋጋት / stability ...... / አስፈላጊዎች ቢሆኑ ለሰም የሚለው ግን በየትኛው መዋቅር ሙሉ ዋስትና ሊኖረው እንደሚችል መወሰን አስቸጋሪ መሆኑን፣

በመቀጠል የኮሚሽኑ ሰብሳቢ የውይይቱን አቅጣጫ በዋና ዋና ርዕስ ጉዳዮችና አጠቃላይ ሃሳቦች ላይ ማድረግ ጠቃሚ መሆኑን ጠቁመው ጉባኤው በቀዳሚያ አሀዳዊ መዋቅርን በሚመለከት በማስታወሻው በቀረበው ጽንሰ ሀሳብ ላይ ውይይቱ እንዲቀጥል አሳስበው ጉባኤው ከቀኑ 12:30 ላይ ለሻይ አርፈዋል::

ከእረፍት በኋላ ጉባኤው ውይይቱን ቀጥሎ በአሀዳዊ የመንግሥት አወቃቀር ላይ ተነጋግሯል:: አብዛኛውን ጊዜ አሀዳዊ አወቃቀር ኢዲሞክራሲያዊ ነው የሚል አስተያየት ከብዙዎች እንደሚሰነዘርና በተከበለኛው አካሄዱ ግን ዲሞክራሲያዊ የሆነ አሀዳዊ መዋቅር ቢቋቋም እንደሚቻል፣ በኢትዮጵያ ተጨባጭ ሁኔታ አሀዳዊ አወቃቀርን በተመለከተ ያለው ችግር የብሔር ብሔረሰቦችን የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እስከመገንጠል የሚለውን መዋቅሩ ይቀበለዋል ወይ የሚለው ትልቅ ጥያቄ መሆኑን የሚገልጽ አስተያየት ቀርቧል::

አሀዳዊ አወቃቀርን በሚመለከት ለመነጋገር በመጀመሪያ ደረጃ ባህርያትን በሚመለከት በቀረበው ማስታወሻ የተዘረዘረው ትክክል ነውን ? በሚለው ላይ መነጋገር እንደሚገባ፣ ስለጠንካራና ደካማ ጎኑ በትክክል ተዘርዝሯል ወይስ አልተዘረዘረም የሚለው አጠቃላይ የመዋቅሩን አይነትና ፀባይ እንደሚያንፀባርቅ፣ አሀዳዊውን አወቃቀር ከፌደራሉ የሚለየው ዋናው የፌደራል መዋቅር ጸባይ [illegible] እና በክልል አስፈፃሚ በአካባቢ ደረጃ የሚኖረው ቀጥተኛ የስልጣን ክፍፍል መሆኑ፣ በራስ የመወሰን መብት እስከመገንጠል የሚለውን መርህ ሁሉም የፌዴራል አስተዳደር ተቀብሎ እንደማያስተናግደው እና ፌደራል ሆነው መገንጠልን ጥያቄ በመብትነት የሚያስተናግዱ ብዙ ሀገሮች መኖራቸውን መመልከት እንደሚቻል ተገልጾ ጥያቄው የመዋቅር ሳይሆን ራሱን ችሎ በብሔር ብሔረሰብ የመብት ጥያቄ ጋር የሚነሳ እንደሆነ ተጠቅሷል::

000230

በሌላ በኩል በገጽ 2 አንቀጽ 3 ላይ ቀደም ባለው የኢትዮጵያን ታሪክ በንጉሠ ነገሥት ግዛት ያሉ ነገሥታት ለንጉሠ ነገሥት የነሱ እንደነበር የሚገልጸውን ሃሳብ ፌዴራላዊ መዋቅር በሚለው ስር ቢገባ የተሻለ ነው የሚል ሃሳብ ቀርቦ፣ እሱ ነጥቡ የፌዴራሊዝምን መኖር ሳይሆን በመንግሥትም የአውሮፓ ሀገር ሲገደተከተለው ያለ የፊውዳሊዝም ያስተዳደር ገጽታ መሆኑ ተገልጿል::

በመጨረሻም ከአባላት የተሰነዘሩት እና የሚሰነዘሩትን የጽሑፍ የቃል አስተያየቶች ጉናሉ አንቀጾችን በመመልከት የቀረበውን ማሻሻያ አዘጋጅቶ እንዲያቀርብ ስምምነት ላይ ተደርሶ የዕለቱ ስብሰባ ከምሽቱ 1:45 ሰዓት ተጠናቋል::

000231

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 50ኛ መደበኛ ስብሰባ

ቃለ ጉባዔ

ጥቅምት 15 ቀን 1986 ዓ.ም.

የሕገ መንግሥት ኮሚሽን 50ኛ መደበኛ ስብሰባ ቃለ ጉባኤ

የስብሰባው ቦታ :- .... የሕገ መንግሥት ኮሚሽን
የስብሰባው ቀን .... ጥቅምት 15/1986

በስብሰባው ላይ የተገኙ

1. አቶ ክፍሌ ወዳጆ .... ሰብሳቢ
2. አቶ ዳዊት ዮሐንስ .... ፀሐፊ
3. ፊታውራሪ ዘውዱ አሥር .... አባል
4. ዶ/ር ነጋሶ ጊዳዳ .... አባል
5. አቶ ተሾመ ገብረማርያም .... አባል
6. አቶ አበራ ሞረቻ .... አባል
7. አቶ ቃሲም መሐመድ .... አባል
8. አቶ አሰፋ ብሩ .... አባል
9. አቶ ተስፋዬ ዮሚ .... አባል
10. አቶ ማርቆስ ወልደሰንበት .... አባል
11. ወ/ሮ ከበደች አርዓያ .... አባል
12. ወ/ሮ መርየም ፋራህ .... አባል
13. አቶ አብደናስር አሊሣህል .... አባል

ስብሰባው ላይ ያልተገኙ

1. አቶ መሐመድ አብዱራህማን .... ም/ሊቀመንበር
2. አቶ አብርሃም ገ/መስቀል .... አባል
3. አቶ አብዱላዚዝ አህመድ .... አባል
4. ዶ/ር ሥዩም ገብረስላሴ .... አባል
5. አቶ ታዬ አፀቀስላሴ .... አባል
6. አቶ የማነ በርሄ .... አባል
7. አቶ ናርዶስ ለማ .... አባል
8. አቶ ያሬድ በርሄ .... አባል
9. አቶ ጌታቸው ዝቄ .... አባል
10. አቶ ገብረአማኑኤል ተከ .... አባል
11. ሲስተር አቴነሽ ዳምጠው .... አባል
12. ወ/ሮ ገነት ይለማ .... አባል
13. ወ/ሮ አፀደወይን ተከሌ .... አባል
14. ወ/ሮ ሙሉ መጃ .... አባል

ጥቅምት 15 ቀን 1986 ዓ.ም. የተካሄደው የህገመንግስት ኮሚሽን 50ኛ መደበኛ ስብሰባ የተመራው በኮሚሽኑ ሰብሳቢ በአቶ ክፍሌ ዋዳጆ ሲሆን በዕለቱ የቀረበው የመነጋገሪያ አጀንዳ:.

— በ49ኛው የኮሚሽኑ ስብሰባ በመንግስት መዋቅርና በሥልጣን ክፍፍል ፓናል በቀረበው ሪፖርት ላይ የተጀመረውን ውይይት መቀጠል፣

— ሌሎች ጉዳዮች ካሉ

የሚል ነበር:—

በቀደምው የኮሚሽኑ ስብሰባ ለዕለቱ ጥያ ቀረበው የመወያያ አጀንዳ ከመግባት አስቀድሞ የሰብአዊ መብት ፓናል ሰብአዊ መብቶችን በሚመለከት ለህዝብ ውይይት ለማዘጋጀው ጽሁፍ የቀረበውን ተመሪ መግለጫ አባላት እንዲመለከቱትና የሚያክሉት አስተያየትና ማሻሻያ ካለ ለፓናሉ ማቅረብ እንደሚችሉ መቀጠሉ፣ በተለይም በቀረበው መስታወሻ ገጽ 6 ተራ ቁጥር 10 ላይ የሰው ልጅ ሰብአዊ መብትን በተለይም የፖለቲካና የሲቪል እንዲሁም የኢኮኖሚና የስሻል መብትን በተመለከተ የተኛው ከየትኛው መቅደም አለበት በሚል ፈላስፎችና የፖለቲካ መሪዎች ለረጅም ጊዜ በሀሳብ የተለያዩበትን ጥያቄ መንሳቱን፣ ከገጽ 7 ተራ ቁጥር 12 እስከ ገጽ 8 መጨረሻ እናስ የህብረተሰብ ክፍሎችን ማለትም የሕፃናት፣ የባህል የሀይማኖት፣ የቋንቋ እንዲሁም የፖለቲካ አስተያየት ያላቸውን ክፍሎች መብት በተመለከተ መቀረቡን አስታውቀው ቀደም ብሎ ቀጥሮቡን በተመለከተ የተዘጋጀውን መስታወሻና ሌሎችንም አስፈላጊ ጉዳዮች በማካተት አንድ ፣ የሀዝብ መወያያ ሰነድ እንደሚዘጋጅ ገልፀው፣ ኮሚሽኑ በዕለቱ በቀረበው አጀንዳ ላይ ውይይቱን እንዲቀጥል አሳስበዋል::

ቀጥሎ የመንግስት መዋቅርና የሥልጣን ክፍፍል ፓናል በቀረበው መስታወሻ ገጽ 4 ተራ ቁጥር 1.3.3 ላይ የግለሰብን መብት ከብሄር ብሄረሰብ መብት ጋር ያለውን ግንኙነት ተቃርኖ በሌለበት/Affirmative / መንገድ ቢገለጽ የበለጠ ተቀባይነት እንደሚኖረው፣ የግለሰቡን እና የብሄር ብሄረሰብን የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት ጎን በጎን ለረ ጋገዋ የሚቻለው የመንገጠሉን መብት ሲያካትት መሆኑ መግለጽ እንዳለበት አሁኑ መዋቅር ከራስ ገዝ/ Autonomy/ በላይ ራስን በራስ የማስተዳደር መብት እንደሚደረግ ፊዴራል መዋቅርን በሚመለከት ልዩ ልዩ ክፍሎች / Entities / የራስ ገዝን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እንዲያዙ ተደርጎ የሚፈጥሩት የህዝቦች ፌዴራሊዝም እንደሆነ

በኢትዮጵያ የተለያዩ ቋንቋና ባህል ያላቸው ብሔር ብሔረሰቦች መኖራቸውንና ኢትዮ ጵያና ኤርትራ ከነበራቸው የቆየ ትስስር ሌላ የፌዴሬሽን ሰዎች ባለመኖሩ የሚደራት ፌዴሬሽን/Basic unit of the federation .... /በህዝብ ፈቃድ ላይ የተመሠረተ የህዝቦች ፌዴሬሽን መሆኑ ቢታወቅም መሠረቱ በቋንቋ በዘር በጎሰብ/ Nationality / በኩታ ገጠምነት / Territory / ወይም በሌላ መስፈርት መሆኑን መነጋገር ያስፈልጋል:: የሚል አስተያየት ቀርቧል::

በሌላ በኩል በቀረበው ማስታወሻ ነጥብ የግለሰብ መብትን በተመለከተ መካተቱ የሚ ገባው ተመሮሬ ነጥብ ካለ መጠቀም እንደሚያስፈልግ፣ የራስን ዕድል በራስ የመወሰን መብት እስከ መገንጠል " የሚለውን መብት ይበረታል የሚል መጠቃለያ ላይ ተደረሰ እንደሚይ ቻልና አስፈላጊውን አስተያየት በማስታወሻው አካቶ የሚቀርብ መብት የጋራው እንደሆነ፣ ፌዴሬሽን በማመልከት በቀደሚያ የፌዴራል ሥርዓት ምን ማለት እንደሆነ ግልጽና አጭር በሆነ መንገድ መስቀመጥ፣ የተለያዩ ራሳቸውን ቀደም ብሎ የጋራ መግባባት በፌዴሬሽን ሰመረና አሀዳዊ መዋቅር ያለ ፌዴራል ቢገባ ያለውን ልዩነት ሊያጋጥሙ የሚችሉ ሁኔታ ዎችን መግለጽ፣ የተለያዩ የፌዴሬሽን ትስስር በተመለከተ እንዴ ያለተጉላ አቢይ ጉዳይ እንደነበር ይከፆም የማዕከላዊ መንግስት ፌዴራሊ መንግስት እንዳለ ነበርና ፌዴሬሽን ሊባል የሚያስችሉት ሁለት ተቋት / Institutions እንዳለ ነበረው መገንዘብ እንደሚያስፈልግ፣ የፌዴራል እንቆቅ ከኢትዮጵያ ሁኔታ ጋር ሲታይ መጠቀብ የሚገባ ችሎ ናና ምና ጉዳዮች ገሬና ቀን ጽቀረበ እንደሚገባቸው፣ በአከናሚ - ለዋና ደካማ የሆኑ ሀገር ያለ ፌዴራሊ መዋቅር ስትገባ ሊያጋጥሙ የሚችሉ ሁኔታዎችን ማገሳት እንደሚያስ ፈልግ፣ የህግና ፍትህን አፈጻጸም በተለከተ የፍትህ ብርሃት ባለበለጸገበት ሀገር ሊያ ጋጥም የሚችለውን ችግር መግለጽ፣ የበብዊ ብትን አከባበር በተለከተ የተለያዩ ሀጐች ሥራ ላይ [illegible] የፌዴራል መዋቅር ለፈጠር የሚችለው ችግር እንዴት ሊፍታት ይቻላል የሚለውን መመልከት፣ የፌዴሬሽን አባላት ከ[illegible] ሠረተ ለሙ በን የተለያዩ ሀገሮች ሎዶች መኖራቸውንና እንደሚባለው የሚጠቀሙት በነዴምናት በሀገሪቱ ምበራቃዊ ክፍል በን ጋሌቶች ኢንግሎ የሆኑት ያለ ሀገሩ ሲቀሩ የአስበራና ተከታይ የሆኑት ያለ ባንገሊዝ እንደተቀላቀሉ፣ በቋንቋና በአካባቢ የተመሠረተ የሀገሩ ፌዴሬሽን፣ በቤልጅም በመሠረት ላይ ያሉት ፌዴራል ቲፊቲፊ :: ኮሚኒቲ / Federal- Territorym Community / በ[illegible] ወሰን በ ዝግጅት ላይ መሆኑን መመልከት እንደሚያስፈልግ ፌዴሬሽን በህዝቦች ጥያቄ

ላይ የተመሰረተ ቢሆንም ሃና ተሥረርቶ በጁሪዲክሽን/ Jurisdiction /ሥር የቀረ መሆኑንና [redacted]ህጻኑ ያለው ጁሪዲክሽን በሕብረና የሚሰራ ቢሆን የፌዴራል ጁሪዲክሽን ያገኘ ግን ጉዳዩ ፌዴራል ከፍሉ መሆኑን ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት እንደሚያስፈልግ ተገልጿል::

አንዱ የኮሚሽኑ አባል ፌዴራሊዝም ለንዱነት ? የሚለውን በኢትዮጵያ ተጨባጭ ሁኔታ ጋር የሚያያዘበትንና የሀገሪቱን ችግር ለፈታ የሚችልበትን ሁኔታ ማሸት እንደሚያስፈልገው

አንዳንድ አገሮች ከራሳቸው ተጨባጭ ሁኔታ በመነሳት የአሀዳዊና የፌዴራሊዝ አደቃቀርን በምቹ ሁኔታ ያገጣጠሟቸውን ችግሮች ለመፍታት ጥረት የዴረጋቸውን ከግንዛቤ ውስጥ [redacted]በማስገባት [redacted]ለሰብፍና ደረጃ በማቀረቡ ሳይሆን ከሀገሪቱ የፖለቲካ የኢኮኖሚ ሁኔታ ጋር ማዛመድ እንደሚጠቅም፤ የኢትዮጵያ ችግር የመዋቅር ሳይሆን የሥልጣን በአንድ ቦፍል መያዝ [redacted]መሆኑ በአንድ ጥያ አደቃቀር ስልጣንን በማከራሰያጽ መንገድ በመከፋፈል በህዝብ የተመረጡ አስተዳዳሪዎችን በመሰቀጥ ያለውን ችግር ለመፍለስ እንደሚቻል ገልፀው በአያንዳንዱ ጉዳይ ላይ አስፈላጊ አቋም መንግድ አለባቸው የሚል አስተያየት ሰጥዘረዋል::

የጉብኝት አላማ የተለያዩ የመዋቅር አይነቶችን ከዩኒቶና በርት ገፅታቸው ለህዝብ በማቅረብ [redacted]ህዝብ አስተያየት ላይ የተመሠረተ ህገመንግስት ማርቀቅ እንደሚያስፈልግና የ[redacted]ሽኑ አባላት አጠቃላይ አቋም መንገድ አስፈላጊ አለመሆኑንና በመወሰንም በአባላት መካከል ያለው የሀ[redacted]ሳብ ልዩነት ተዝግቦ / Onrecord / እንዲቀርብ ተገልጿል::
[redacted]ቱ 12:10 ገጠሙ ለሻይ እረፍት::

ከሻይ እረፍት[redacted] በኋላ ጉባኤው ጉዳዩን ቀጥሎ ከመንግስት መዋቅርና ከሥልጣን ክፍፍል ጋር የቀረበውን የሰነድ ሽ አስፈላጊ የሆኑ ጉዳዮች በንግግሮች በቀጣዩ ጊዜ ከቤት የተሰነዘሩትን አስተያየቶችንና ማሻሻያዎች በማካተት እንደሚቀርብ ተገልጿል::

በመ[redacted] ለቀጣዩ ስብሰባ ከኮሚሽኑ ለህዝብ ውይይት እንዲቀርቡ የተዘጋጁት የሙሰሳ[redacted]ች / Issue papers / በአንድ ጥያ በማዋሃድ / Integrated text እንዲቀርቡ ኃላፊነት ተሰጥቷል:: ለዚህም ተግባር :-

1. አቶ ከፍሌ ዋደ
2. አቶ አሰፋ ብሩ
3. ፊታውራሪ ዘውዴ አቶር

ተመርጠዋል::

የእለቱ ስብሰባ ከቀኑ 1:00 ተጠናቋል::